

Koninklijke Nederlandse
Toonkunstenaars Vereniging

Compilatie Citaten Enquête voor Musici

Bijlage bij het Onderzoeksverslag Project Innovatie Beroepspraktijk

LAURA HÖLZENSPIES

© 2009 KNTV

Dit onderzoek is eigendom van de KNTV. Het gebruik van cijfers en/of tekst uit dit onderzoek is uitsluitend toegestaan, als vooraf schriftelijk toestemming is verkregen en de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

Inleiding	4
1. Geleerd in de praktijk	5
Waarin de opleiding tekort schoot	5
... en waarin de opleiding voldeed	7
Eigenwijs en op eigen wijze	7
Goed is niet goed genoeg.....	7
Hoe vertel ik het mijn moeder?	8
Lesgeven is een vak apart.....	8
Optreden leer je alleen door het te doen.....	10
Duidelijkheid schept tijd	10
Wat ben ik waard?	11
Spiegeltje, spiegeltje aan de wand.....	11
Houding, beweging en podiumangst.....	12
Heb geduld, maar wacht niet af.....	12
En dan dat netwerk.....	13
Vrijheid van denken en handelen.....	13
Van je collega's moet je het hebben	14
Buren en andere bronnen.....	14
Specialiteit of omnivoor	14
Opgetild worden en inzichten krijgen	15
Zekerheden en ontdekkingen	15
Hartekreten	16
2. Aanbevelingen voor de opleiding.....	16
Uniforme aanbevelingen	16
Meer vakken en meer diepgang	20
Het hoofdvak.....	21
De rol van alumni	23
De eerste verbeteringen zijn er	23
Generatieverschillen	24
3. Vaardigheden.....	26
4. Dromen.....	30
Droom en realiteit.....	30
Uitgekomen dromen	31

Boven verwachting.....	32
Onvervulde dromen	32
Niet iedereen had dromen.....	33
Een lange weg.....	33
Nieuwe inzichten en ervaringen brengen vervulling... ..	35
...of bevestigen een ontluisterende realiteit	36
Eens vervulde dromen, vervlogen.....	37
Keuzes maken geeft een goed gevoel.....	38
Blijven dromen.....	38
5. Talenten	39
Benutte talenten	39
Ondergesneeuwde talenten	40
6. Weerstanden	41
Gebrek aan tijd, geld en waardering.....	41
Gebrek aan concertlocaties	43
GELD, GELD en nog eens GELD.....	43
Grote en soms oneerlijke concurrentie.....	44
Praktische problemen	45
Ongelovige belastingdienst en een gat in het sociale vangnet	46
Onbekend maakt onbemind.....	46
Vriendjespolitiek en gesloten circuits	47
Andere maatstaven.....	47
Putten uit jezelf en strijden met jezelf.....	48
Wat nog meer als weerstand wordt ervaren	49
7. Invulling van de muziekpraktijk	50
Vormgeving van de muziekpraktijk	50
Werkwijze	51
Waardevolle investeringen	52
Publiciteit en reclame.....	53
8. Ondernemen.....	54
Intermezzo: BEST PRACTICES.....	57
Voorbeelden van Best Practices.....	57
Best Practices uit de omgeving.....	60
9. Uitbreiding van werkgebieden	62

Inleiding

Deze 'Compilatie Citaten Enquête voor Musici' is de bijlage bij het 'Onderzoeksverslag Project Innovatie Beroepspraktijk'. In dit document wordt veel ruimte geboden aan praktijkervaringen van respondenten in de vorm van citaten. Deze citaten worden afgewisseld met stukjes inleidende, verklarende of samenvattende tekst. De formulering van die stukjes tekst is van mijn hand. Spreek ik in algemene termen over de musicus, dan betreft het ervaringen van respondenten en geïnterviewden.

Tekst en citaten zijn gerangschikt aan de hand van de originele enquêtevragen. Alle geciteerde passages zijn een antwoord of een reactie op de vraag die aan het begin van elk hoofdstuk wordt gesteld.

Als Intermezzo is een speciaal hoofdstuk ingevoegd dat geheel gewijd is aan Best Practices, oftewel succesvolle beroepsuitingen.

Laura Hölzenspies

Amsterdam, september 2009

1. Geleerd in de praktijk

Wat zijn de belangrijkste dingen die je geleerd hebt na je opleiding m.b.t. je muzikale beroep? Hoe heb je deze dingen geleerd?

Direct na het voltooien van hun conservatoriumopleiding, blijken de meeste musici het gevoel te hebben er alleen voor te staan en nog lang niet de bagage te hebben meegekregen die nodig is voor een weerbarstige praktijk. Dit lijkt onder meer het gevolg te zijn van de geslotenheid die conservatoria tot voor kort hadden.

“Er werd in Den Haag nogal op gehamerd vooral geen concerten buiten de muren te geven; dat zou ten koste gaan van de studie. Op deze manier kent niemand je als je bent afgestudeerd.”

“Dat het zeker niet vanzelfsprekend is dat alle deuren voor je open gaan met een diploma op zak.”

In de praktijk wordt nog een hoop bijgeleerd.

“Veel luisteren en zelfstudie, diverse privé docenten. Een opleiding kan niet volledig zijn. In dit vak moet je groeien.”

“Ik ben al snel gaan lesgeven en heb toen het meeste over vioolspelen geleerd, omdat je het dan moet uitleggen. Dan ga je het zelf ook doen. Ik ben zelf mijn beste leraar geweest. Ik geef ook verschrikkelijk goed les by the way. Ook heb ik veel masterclasses gevolgd waar ik veeeeeeeeeeel heb geleerd; veel meer dan in al die jaren op dat kutconservatorium.”

“Dat er een constante ontwikkeling in ons vak moet zijn.”

“Geen institutionele scholing, maar ontwikkeling die inherent is aan muziek.”

Waarin de opleiding tekort schoot ...

Hoewel niet iedereen in dit soort termen spreekt (“kutconservatorium”), heeft menigeen de nodige kritiek op de genoten opleiding. Onderwerpen die veel genoemd worden, zijn:

- ◆ geen realistisch beeld van het leven van een musicus na de opleiding

“Dat hetgeen je binnen de redelijk beschermde opleiding aan plannen en ambities ontwikkelt in de praktijk soms lastig te realiseren is en veelal te hoog gegrepen. De praktijk leert je vervolgens één en ander bij te stellen en vervolgens doet het ervaren daarvan de rest.”

“Na mijn opleiding heb ik geleerd dat je alles zelf moet doen in de muziek.”

“Men gaat te veel uit van een vaste baan in loondienst.”

“Ik weet nu na de opleiding, hoe moeilijk het is als een musicus om in de maatschappij een goed beroep te krijgen, omdat er zeer vele musici zijn. Men moet het echt lieven om muziek te maken als men besluit om het te studeren.”

“Dat een conservatorium (in het gunstigste geval) een aantal basisvaardigheden kan aanleren, maar dat het vormen van een muzikale persoonlijkheid en het omgaan met de professionele wereld daar een verre stap van is.”

“Op het conservatorium moest ik eindeloos schaven aan een stuk, in de praktijk met leerlingen is dat niet aan de orde en moet je heel andere, eenvoudiger doelen stellen.”

“Dat het conservatorium je absoluut niet voorbereidt op de hardheid/zakelijkheid van de muziekwereld.”

◆ zelfvertrouwen is afgenomen

“Bij de tentamens leek muzikaliteit weinig of niet belangrijk. Bij mij persoonlijk is nadruk hierop zeer belangrijk om technische problemen op te lossen.”

“Omgaan met interne criticus (vrienden, coach), durven handelen (vrienden).”

“Podiumervaring, op mijn eigen kompas gaan, vertrouwen herwinnen in mijn muzikale instinct.”

“Dat de docent niet de maat van alle dingen is.”

◆ zelfredzaamheid wordt niet bevorderd

“Verder ben ik meer eigen manager geworden aangezien men helaas niet op de stoep komt staan om te vragen of je een concert wilt geven.... daar moet je zelf hard achteraan zitten en dat ontbrak ook tijdens de studie. Toen was het echt als en halve gek op je instrument zitten en oogkleppen op hebben, maar je ziet nu toch erg vaak dat de musici met een goed praatje beter aan werk komen dan degenen die machtig goed spelen.”

◆ plezier in het musiceren is afgenomen; gevoel van vrijheid ingedamd

“Het onder de druk, willekeur en dwingelandij van de docenten/opleiding uit zijn, waardoor ik me in veel meer vrijheid in m'n instrument kon ontplooien. Door zelfstandig zoeken en werken, m'n eigen inspiratie voor het zangonderwijs ontwikkelen.”

“Muziek maken in een ontspannen sfeer. Bij mijn privédocent geleerd.”

“Ik ben het plezier in musiceren kwijtgeraakt tijdens de opleiding en ik vind dat daar ook te weinig aandacht voor was. Te veel op technisch presteren, te weinig op muzikale diepgang en dat leren overbrengen op leerlingen.”

◆ je leert niet echt naar jezelf luisteren

“Zingen op mijn viool en beter fraseren en ademen. Vooral bij mijn echtgenoot (hoboïst).”

◆ individuele profilering en het specialiseren komen niet aan bod

“Voor mijn gevoel is het conservatorium de kleuterklas van de musicus. Pas door werkervaring, met collega's, dirigenten en veel masterclasses ben ik beter gaan zingen en een beter musicus geworden.”

“Met grote stem zingen en acteren. Beiden essentieel voor een solist, maar niet voldoende aan de orde gekomen op het conservatorium. Door eerst voor weinig geld in cantatediensten te soleren, kwam ik steeds een stapje verder. Ik ben erg geholpen door goedwillende dirigenten en regisseurs.”

“Dat je als mens op het podium staat en niet een muziekmachine bent die z'n muziekje afdraait.”

“Wat ik wil in de muziek, wat heel anders was dan wat ik op het conservatorium leerde.”

◆ te eenzijdig qua muziekstijl

“Barokspecialisatie heb ik ook in de praktijk geleerd. Daar was indertijd in Utrecht helemaal geen begrip voor.”

“Dat mijn opleiding zich nog blindstaarde op de klassieke zangtechnieken en wat dat betreft echt achterliep.”

◆ te weinig praktische vaardigheden

“Alle beroepsvaardigheden deed ik feitelijk buiten het onderwijs op. Destijds kregen we behalve eenzijdige muzikale informatie (en deformatie!) nauwelijks iets mee. Praktisch gezien deed ik dus buiten de opleiding alle ervaring en expertise op die ik nu aan mijn studenten probeer over te brengen.”

“Improviseren aan de piano bij het begeleiden van de danslessen, heb ik helemaal niet geleerd op het conservatorium, groot manco!”

“In de praktijk leerde ik pas hoe belangrijk het is om een goede p.r. te hebben (foto, bio, website, mailinglijst etc.)”

“Het gevoel ontwikkelen van 'ondernemer zijn'. Geleerd omdat je 'voor de leeuwen' gegooid wordt.”

... en waarin de opleiding voldeed

“De praktijk van spelen, zingen en componeren heeft mij leren zingen, spelen en componeren. Ik heb veel baat bij de theoretische ondergrond die ik heb genoten. Het geeft mij de handvatten die ik nodig heb om me te ontwikkelen.”

“Onbedoeld (er was geen les in) omgang met chaotische omstandigheden (de opleiding was nogal chaotisch en rommelig).”

Eigenwijs en op eigen wijze

De eigenwijze student, die al tijdens de studie zijn eigen plan trekt, blijkt aan het begin van de carrière een streepje voor te hebben. Vaak hebben deze studenten al een idee waar ze heen willen en weten ze precies wat hun sterke en zwakke kanten zijn. Dit element van “weten waar je staat” dringt bij velen pas enkele jaren na afstuderen door. Uiteindelijk leert iedereen door vallen en opstaan, door schade en schande, door zelf te ervaren.

“(H)erkenning van eigen talent, kijken wat mijn sterkste kanten zijn en hiervan profiteren. Geleerd door zelfstudie.”

“Creëer je eigen idee over wat je te vertellen hebt. Iedereen heeft een eigen visie op iets, als je je daarin onderscheidt heb je iets waarvoor de markt interesse kan hebben. Open deur misschien: doe alleen waar je goed in bent.”

Goed is niet goed genoeg

Het goed kunnen spelen op een instrument of goed kunnen zingen alleen is niet voldoende. Vrijwel iedereen loopt er tegenaan dat andere kwaliteiten ontwikkeld en ingezet moeten worden.

“Goed spelen alleen is niet genoeg. Mensen moeten ook te weten komen dat je goed speelt...”

“Het gaat in de (mijn) beroepspraktijk (helaas) voor 90% om andere zaken dan muzikale vaardigheden. Mooi spelen is leuk, maar je krijgt er geen werk mee! Het krijgen van voldoende opdrachten, alle noodzakelijke voorwaarden scheppen om een hoogwaardig totaalproduct (blijft een vreselijk woord!) te kunnen leveren, het organiseren van concerten, het samenstellen van

programma's, het contact leggen en houden met podia, instellingen, musea, festivals etc., het omgaan met de pers, het aanvragen van subsidies; het hoort er allemaal bij en je leert het waarschijnlijk alleen in de praktijk."

"I understood that being a musician is much more than just the playing. It involves so many aspects: finding concert venues, finding funding, finding other musicians to play with, organizing rehearsals, recordings, demo material, sending biographies and demos out. All these things I had to learn once out of school by having to do them. So it was learn from your mistakes and sometimes 'hit or miss'. So learned the practical aspects of surviving as a musician. I didn't expect it to be easy yet it was harder than expected. I learned how to organize my taxes and my bookkeeping as an independent free-lance musician. I also learned that you cannot play for nothing. In school we aren't taught to value what we do enough. We don't value all the hours of practicing we've put into learning our instruments. Therefore we don't demand that our employers, the concert organizers value us and pay us what we are worth. So I am still learning how to be confident and show my worth."

Degenen die erin slagen een organisch geheel te maken van musiceren en acquireren krijgen meer continuïteit in hun werkzaamheden.

"Het is belangrijk goed te weten wat je wel en wat je niet wilt."

Hoe vertel ik het mijn moeder?

Op andere fronten wordt ook weerstand ervaren, bijvoorbeeld over de identiteit van de musicus en de waardering van zijn prestaties. Hoe leg je uit aan je omgeving wat musicus zijn betekent? Hoe maak je duidelijk dat het om een professioneel vak gaat en niet om een veredelde hobby? Hoe ga je om met jaloezie?

"Maatschappelijke status van musici/docenten is vrij laag in het algemeen (zeker bij instanties en de fiscus), veel mensen blijven je toch zien als hobbyist."

"De tanende en/of verschuivende belangstelling voor klassieke muziek: bv. op Hyves word ik beschouwd als 'coverartiest'. Je bent daar pas echt een artiest als je je eigen 'liedjes' zingt."

"Voor jezelf opkomen. Goede communicatie."

"Vooral hoe om te gaan met mensen in de praktijk."

Lesgeven is een vak apart

Dat lesgeven een vak apart is, weet elke docent uit ervaring. Het leerplan, geschreven tijdens de conservatoriumopleiding, kan na enkele lessen de prullenbak in, omdat daarin meestal uitgegaan wordt van de docent en een standaard lesopbouw, terwijl vergeten wordt dat de leerling centraal staat.

"Niet alleen muziek staat centraal in de lespraktijk maar (misschien meer nog) de mens die de muziek wil leren."

"Leerling centraal, dus aansluiten bij zijn belevingswereld."

Het omgaan met al die verschillende individuen in verschillende leeftijdscategorieën vraagt veel mensenkennis. Docenten hebben soms het gevoel eerder psycholoog dan muziekdocent te zijn.

"Leerlingen maken soms veel mee. Begrip en luisterend oor is dan belangrijker dan de les draaien."

"Leerlingen zijn zo verschillend! Het is m.i. belangrijk om goed naar de leerling te kijken en diens reacties. Je moet steeds rekening houden met de mogelijkheden van de leerling en je afvragen hoe je het beste iets aan hem kunt overbrengen. Het is ook van groot belang dat je de leerling voor vol aanziet en regelmatig complimenten uitdeelt."

"Hoe pak je verschillende mensen aan, want iedereen is anders en heeft andere handen om te musiceren en andere ideeën van muziek maken."

"Wat er wel mogelijk is met leerlingen tussen 13-19 jaar met betrekking tot klassieke muziek."

"Nieuwe inzichten in pedagogiek. De leerling anno nu is niet te vergelijken met de leerling anno 1972."

"Dat amateurs een heel andere instelling hebben dan muziekstudenten... dat je samen een deal maakt, je kunt stimuleren maar er is tegenwoordig zoveel aanbod in de vrije tijd."

Op het gebied van omgaan met bijzondere leerlingen (ADHD, dyslexie etc.) en lastige ouders (heel veel genoemd!), maar ook het geven van groepslessen en kortlopende cursussen (tegenwoordig veel gevraagd door muziekscholen) zouden veel docenten graag ondersteuning krijgen.

"Wat wel blijkt is dat de maatschappij verandert en dat hierop in moet worden gesprongen wat betreft het geven van muzieklessen...."

"Uitleg geven voor ouders/geen musici over de inhoud van mijn manier van lesgeven."

"Ik heb het cursusjaar ingedeeld in drie perioden: 1. van augustus tot kerst: het leren van nieuwe technieken; 2. van Kerstmis tot Pasen: deze toegepast in nieuwe muziekstukken; 3. tot de grote vakantie: vrije keuze, 'pretpakket', het maken van een 'top tien'."

"Inschatten wat "gemiddeld" is; niveaubepalingen van muziek voor examens en projecten."

"Flexibiliteit in afspraken over tijden en betalingen in een privépraktijk; (serviceverlening). Ook het afzien van hoge idealen wat betreft eigen muzieksmaak en lesmethodiek tot op zekere hoogte."

Het lesgeven zelf en het regelmatig uitwisselen van ervaringen met collega's is voor docenten heel leerzaam.

"Wie doceert die leert."

"Bepaalde vaardigheden om problemen op te lossen bij leerlingen. Deze dingen heb ik geleerd door dingen uit te proberen, net zolang totdat het resultaat had."

"In het lesgeven steeds minder vanuit het dicteren(opleggen), maar vanuit het vragen stellen en bewustwording aanleren, vooral ook vanuit het zingen, bewegen en luisteren."

"Door veel les te geven en zo nu en dan op je bek te gaan, en veel met collega's praten en advies vragen. Wel erg lastig als je niet aan een muziekschool lesgeeft maar privé, dan heb je veel minder contact met collega's."

"Lesgeven is het belangrijkste dat ik na de opleiding heb geleerd (de praktijkervaring is een goede leerschool). Ook heb ik na afloop van de opleiding (van mijn leerlingen) weer geleerd dat spelen erg leuk is; en daar ben ik mijn leerlingen zeer dankbaar voor."

"Dat interesse en openstaan voor nieuwe invloeden en ontwikkelingen in en aan jezelf de belangrijkste factoren zijn, om nog steeds met veel enthousiasme je te presenteren in je eigen lespraktijk."

De combinatie van verschillende werkzaamheden binnen de muziek geeft ook veel terug.

“Leerlingen houden je scherp, optreden houdt je geïnspireerd, onderzoek houdt je geïnformeerd.”

“Als je alle facetten van het vak kent: lesgeven, kamermuziek, solospelen en orkestspel, ben je niet alleen een meer allround musicus, dus op meerdere vlakken inzetbaar, maar het versterkt mekaar ook, dus verdiepen.”

Optreden leer je alleen door het te doen

“Podiumpresentatie. Geleerd door te doen en goed te evalueren.”

“Professionalism, performing concerts with little rehearsal time.”

“Hoe je op het podium te bewegen; wat werkt wel of niet.”

“Dat het belangrijk is om je kilometers te draaien op het podium, daar leer je het.”

“Ik ben nog bezig met mijn opleiding, maar ik leer nu al veel bij door het schnabbelen. Zoals dingen snel instuderen, maar ook hoe belangrijk het is dat mensen op je kunnen rekenen; wees op tijd, en je stukken in hebben gestudeerd.”

“Veel opgetreden en daardoor nog veel meer verschillende uitingsvormen van muziek leren kennen dan tijdens mijn studie. Focus houden op eigen visie en artistiekeit ondanks de verscheidenheid en onregelmaat van werk.”

Duidelijkheid schept tijd

Zakelijk duidelijk zijn geeft rust. Vooraf weet je waar je aan toe bent en achteraf kom je niet voor verrassingen te staan, of het nu gaat om de financiële beloning, de lengte van een concertprogramma of het aantal lessen dat in een jaar wordt gegeven.

“Professioneel opstellen tegenover klanten & organisaties, zelfvertrouwen uitstralen.”

“Goed spelen, goed verhaal hebben, privé en zakelijk kunnen scheiden, competenties uit de muziek her- en erkennen en inzetten in andere settings, netwerken is belangrijk. Geleerd door te kijken naar anderen, er op af en er op uit.”

“Mijn eigen weg zoeken, alles zakelijk goed op een rij hebben komt het spelen ten goede. Sommige dingen uitbesteden, waarvan je weet dat je het zelf niet goed doet. Minder stress, en meer resultaat tot gevolg!”

“Organiseren van je werk, geleerd door ervaring op te doen. Financieel vond ik het in het begin erg moeilijk, omdat ik zowel in Nederland als Duitsland werkte. Daar heb ik nu een accountant voor.”

“I learned from working experience how to plan, be efficient, how to prioritize and I realized what I am still not good enough at. I also learned that to be a good, reliable player who is organized is appreciated and gives advantages in competition for jobs and schnabbels.”

“Ervaring leerde dat ik dingen beter moest plannen.”

“Goed uitzoeken op welke regelingen vanuit de overheid je recht hebt. Creatief zijn in het presenteren van nieuwe ideeën en deze weten te verkopen aan muziekscholen, middelbare scholen en in de private sector. Uitgaan van mogelijkheden en op die manier mede musici en sponsors enthousiast maken voor je plannen.”

Wat ben ik waard?

Het is soms lastig een tarief vast te stellen voor je werkzaamheden. "Voor jou zoveel anderen", hoor je regelmatig. Toch is het belangrijk een goed bedrag vast te stellen, waarin op z'n minst een deel van je voorbereidingstijd verrekend is.

"Kunstberoepen worden in Nederland financieel ondergewaardeerd."

"Dat je te weinig verdient (of dat ik niet voldoende kan onderhandelen...)"

"Omgaan met de financiële beloning, zowel bij optredens als lesgeven. Door beter te weten wat ik waard ben, en door veel negatieve ervaringen heb ik geleerd bij het bepalen van een beloning meer van mezelf uit te gaan i.p.v. de ander."

"Genieten van de muziek& zakelijk handelen. Zakelijk handelen: door 2 keer niet uitbetaald te krijgen door faillissement en/of tekort aan liquide middelen. Harder onderhandelen bij contractbespreking blijft lastig, omdat zoveel musici het graag willen doen voor minder geld. Risico liefdewerk oud papier is groot in de muziek."

"Door bezig te zijn met zelfwaardering kan je zonder 'wat leuk dat je van je hobby je beroep hebt gemaakt'-gevoel eerlijke en voldoende vergoeding(waardering) vragen om er een gezin van te onderhouden."

"Enig financieel onderdeel ontbrak aan de opleiding: musici gooien elkaar de ruiten in door voor hongerloontjes maar overal te gaan werken. Jongens, het is een echt beroep hoor... geen bezigheidstherapie of hobby!"

Durf grenzen te stellen.

"Geen werk aannemen wat te weinig betaalt, zonde van tijd en lijf."

"Bij het lesgeven privé was mij snel duidelijk dat men erg makkelijk op het laatste moment afzegde. Dat was schrijnend toen ik weinig verdiende. Ik heb dan een contractje ontwikkeld waarop stond dat de lessen op het laatste moment afgezegd in rekening komen. Dus een zekere maat van zakelijkheid heb ik mezelf aangeleerd."

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand...

De spiegel die anderen je voorhouden of die je jezelf kunt voorhouden geeft ruimte voor reflectie en evaluatie. Het open staan voor invloeden van buitenaf wordt door velen als zeer belangrijk aangemerkt.

"Zelf in de spiegel kijken, geleerd uit praktijkervaring. Waarom doe ik iets en heeft het resultaat of waarom werkt het niet."

"Belangrijkste dat er vooral meer is dan alleen de muziek, en dat erg veel van diverse kunstuitingen parallel lopen, al dan niet gekoppeld zijn."

"Door meer open te staan en te spiegelen hoe andere, met name lichte muziek mensen handelen."

"Welke skills relevant zijn voor de beroepspraktijk. Dat je inzet als musicus minstens zo belangrijk is. Dat je openminded moet blijven."

"Je eigen leraar te zijn. Ik heb vaak mezelf opgenomen in de studeersituatie. Kritisch beluisterd en dingen verbeterd."

“Heb beter leren observeren; responsief zijn; samenwerken; creatief zijn. Heb dat geleerd tijdens mijn werk aan verschillende instituten, door te reflecteren naar aanleiding van mijn werk en me bewust te zijn van de wensen die ik had aangaande mijn werk. Ook uitstapjes naar ander werk in de rol van communicatietrainer heeft een bijdrage geleverd en medezeggenschapswerk was belangrijk voor mijn ontwikkeling. De afgelopen 5 jaar werk ik op het conservatorium, de hogeschool omgeving levert op dit moment belangrijke input voor verdere ontwikkeling.”

Houding, beweging en podiumangst

“Taking care of the body, avoiding injuries from playing long days in an orchestra. These are things I didn't get advice from my studies.”

“De invloed van het gebruik van lichaam en geest op je dagelijks functioneren, dus ook op het musiceren.”

“Kennis van mentale processen m.b.t. motorisch leren, kennis en ervaringsdeskundigheid op lichamelijk gebied: blessurepreventie.”

“Mime opleiding: kennis van mijn eigen lichaam. De groei als muzikant, violist is mede door deze opleiding enorm.”

“Je oren niet te veel naar je docenten laten hangen? Veel meer aandacht en begrip van de adem, iets dat bij zang essentieel is. Het 'stemmen' van je instrument is veelomvattend en simpel tegelijk dat zich niet laten dwingen.”

“Ik heb door zelfstudie heel veel geleerd over anatomie en bewegingsleer (mede dankzij de zangtraining), maar professionele begeleiding op dat vlak zou prettig zijn. Al is die er in NL nauwelijks (of er wordt geen geld beschikbaar voor gesteld....)”

“Dat muziek niet het allerbelangrijkste is in het leven, en dat je het mooiste speelt als je ontspannen bent.”

Heb geduld, maar wacht niet af

“Je bent nooit klaar met iets (zelf geleerd).”

“Dat eigen initiatief cruciaal is, als je rustig achterover leunt kom je ook niet aan werk, terwijl als je zelf op zoek gaat er eigenlijk heel veel mogelijk is.”

“Doortastend zijn. Niet zomaar opgeven om de plannen te realiseren. Aan verschillende fondsen hulp vragen en niet van één afhankelijk zijn en - helaas, maar het is waar - veel mensen met hoge functie te vriend houden.”

“Goed weten wat je wilt en een plan maken om dat te bereiken.”

“Doendoendoen en je eigen smaak volgen. Door zelf te doen en geen tunnelfocus te hebben op alleen muziek. Op mensen afstappen.”

“Waar een wil is, is een weg.”

“Zorgen dat je veel gezien en gehoord wordt in de buitenwereld, op allerlei manieren, betaald en onbetaald. Je muzikale horizon verkennen en verbreden en verdiepen. Regelmatig invalwerk aannemen, zowel lestechnisch, bij repetities, bij optredens, in studio's en ga zo maar door. Voor jezelf filteren wat je kunt en wat je niet goed kunt, wat je wilt en wat je niet wilt. Communiceren met collegae wat er in je omgaat en waar je voor staat, waar je je goed bij voelt en waarbij niet. Geen spreekwoordelijke Kameleon of Spons zijn zodat je t.z.t. verzuipt in het werk en op de één of andere manier uitgeblust raakt, fysiek mentaal en daardoor ook muzikaal/ contacttechnisch. De gok durven

nemen om [als je dat wilt] fulltime met muziek bezig te gaan/ te zijn. Je niet laten wegzakken in bijbaantjes of/ uitkeringen om het hoofd boven water te houden. Indien dit moeilijk is/likt, mogelijkheden zoals bv. de WIK regeling pogen aan te grijpen. Durven investeren, in zowel p.r.-achtige bezigheden als financiële, teneinde instrumenten te kopen of om andere zaken zoals p.r.-materialen te bekostigen. Proberen te filteren van de muzikale bagage en informatie van een conservatoriumopleiding, teneinde de overbodige zaken overboord te gooien en je te verdiepen in wat je wel gunstig acht voor de verdere ontplooiing van je muziekcarrière.”

“Ga ervan uit dat niemand op je zit te wachten. Probeer vervolgens je eigen dromen te realiseren. Gewoon doen, ondernemen. Stap op mensen af van wie je denkt iets te kunnen leren. Blijf volhouden, ook bij tegenslagen.”

En dan dat netwerk...

Door velen omschreven als het noodzakelijk kwaad. Toch komen de meeste opdrachten ‘via-via’ binnen.

“De grote waarde van een netwerk, en de grote hoeveelheid werk die dat met zich meebrengt.”

“Privaat en direct contact (via introductie) is veel beter dan een email schrijven of een competitie te proberen te winnen.”

“Hoe je het vak in deze tijd moet uitoefenen is ontzettend gericht op netwerken. Wie ken je en hoe ga je daar mee om. Voor de goede orde.. ik ben het er niet mee eens!!! Het muziekvak wordt nu teveel uitgehold. Mensen die goed kunnen netwerken, maar geen drol kunnen spelen, kunnen behoorlijk grote carrières verwezenlijken. Vaak ten koste van musici die soms fantastisch kunnen spelen, maar niet zo goed in het netwerk spelletje zijn of soms een bedreiging zijn voor mindere mensen die hun toko willen verdedigen.”

Vrijheid van denken en handelen

“Vrijheid / genieten in spel, genieten van datgene wat je kan i.p.v. de focus op wat niet goed gaat. De details zijn geen obstakels meer, maar fundamentele voor mooier spel --> hier overheen het denken in grote lijnen. Is ook in lesgeven belangrijk (met welke tip vergroot ik de vrijheid in spelen). Hoe geleerd? Door levenservaring, maar meditatie, Qigong helpen zeer zeker ook.”

“Creatief omgaan met kinderen en muziek, creatief omgaan met de verschillende methodes afgestemd op elk individu, kinderen plezier en vrijheid bijbrengen. Sneller aanleren van basistechniek, los van boeken. Improviseren, werken met akkoorden.”

“Echt leren zingen!”

“1. Trouw blijven aan jezelf, je eigen authenticiteit, daarbij wel openstaand voor nieuwe ideeën. In de praktijk ben ik dit heel sterk tegengekomen. Als er van je gevraagd wordt repertoire uit te voeren dat helemaal niet bij je past, niet in je straatje ligt, dan werkt dat gewoon niet. 2. Dat werken op een muziekschool wel degelijk leuk kan zijn. Ik riep tijdens m'n studie altijd 't hardst dat ik nooit op een muziekschool zou gaan werken, alleen een privé praktijk wilde, totdat ik op de Muzehof kwam om iemand te vervangen. Daar trof ik zo'n enthousiast en hecht team van docenten aan, dat ik een jaar later volmondig ja gezegd heb toen ze me vroegen bij hen te blijven lesgeven (maar ik wil niet meer dan 1 dag...). 3. Dat ondernemerschap bijdraagt aan het invulling geven van mijn beroep. Ben nu 2 jaar ZZP'er en merk dat het me erg stimuleert om zeer veelzijdig te blijven werken (lespraktijk thuis, eigen programma's met diverse eigen ensembles, als koorzanger, als solist bij koren, stemvormingscursussen bij koren e.d.).”

Van je collega's moet je het hebben

Als musici onder elkaar ben je elkaars inspirator, steun of elkaars grootste concurrent.

"Hoe je staande te houden in de remplaçantenwereld. De hier geldende 'normen en waarden' en wat die uiteindelijk voorstellen en waar mogen zijn."

"Dat het sociale aspect van een orkest ook heel belangrijk is."

"Ruzie met mijn ensemble, geëindigd met correspondentie m.b.v. advocaten."

"Samenwerken. Beste les: te zien wat de gevolgen zijn van slechte samenwerking in groepen waar ik in terecht kwam."

"Diploma's of hoe goed je bent zeggen vaak minder dan het gemak waarmee mensen met je kunnen samenwerken."

Buren en andere bronnen

In het buitenland of buiten het eigen vakgebied is een hoop kennis te vergaren.

"Muzikale zaken, frasering, kleuring, expressie heb ik in Nederland geleerd. Stabiliteit, betrouwbaarheid en exactheid in techniek, heb ik in het buitenland geleerd, bij Duitse leraren."

"Tijdens en na mijn opleiding ben ik altijd nieuwsgierig geweest naar andere muzieksoorten. Ik heb met musici uit verschillende landen gespeeld en allerlei technieken geleerd door samen te musiceren."

"Verder heb ik (nu nog) steun van een 'organisatiedeskundige' in mijn vriendenkring. Daar kan ik zaken mee bespreken als: hoe neem ik een nieuwe collega aan; wat kan ik betalen aan huur van een nieuwe bedrijfsruimte; verhouding inkomen/uitgaven e.d. Ik run namelijk ook een gitaarschool."

"Hoe je een sollicitatie brief moet schrijven, door aan anderen te vragen hoe zij dat doen."

Informatie wordt verder veelal verkregen via internet, literatuur, vrienden, ervaring, leren van de ervaring van anderen, fouten maken, (oudere) collega's, de vakbond.

"Hoe je je eigen praktijk moet bestieren. Geleerd door zelf veel navraag te doen bij bonden en belastingdienst. Ik heb maar van 1 instantie perfecte informatie ontvangen, en dat is de KNTV (dhr. Luif). Verder heb ik een middag een cursus gevolgd bij de KNTV. Mijn ervaring is dat banken, belastingdienst en gemeente je niet verder kunnen helpen (weten zelf niet waar ze het over hebben)."

Specialiteit of omnivoor

De meningen over wat het beste is (het ontwikkelen van een specialiteit of omnivoor zijn), zijn verdeeld.

"Door mijn absoluut gehoor ben ik dingen gaan ondernemen die andere musici niet voor elkaar kregen, deze heb ik mijzelf toegeëigend."

"Je moet je onderscheiden."

"Om een eigen plek te creëren als werkende musicus."

"Eigen programma's maken die afwijken van de normale (zelf uitprobeerde)."

Daarentegen:

"Muzikaal monogaam maakt blind en gek; alleskunnens overleven."

"Dat het (voor mij) niet mogelijk is me in één richting van mijn beroep te oriënteren, maar dat juist een brede ontwikkeling me altijd aan het werk houdt."

"Idealen ten dele aanpassen aan de vraag van het publiek."

Opgetild worden en inzichten krijgen

"Zeer praktijkgericht en zeer veel sneller lerend dan in een kamermuziekles met een leraar was de ervaring in goede ensembles mee te spelen. Een andere "leerschool" was met zeer goede medestudenten in Basel 2 ensembles op te zetten. Ik heb natuurlijk belangrijke dingen opgepikt van leraren, maar eerlijk gezegd voel ik me tamelijk autarkisch. Mijzelf opnemen was altijd een goede "leraar". Heel praktisch gezien, de belangrijkste dingen na mijn opleiding: -Zeer leidend spelen, als bas (cello dus) speler, en niet mee "duddeln" (erachteraan hangen) -Tijdens lange tonen een tik sneller te denken of te voelen, zodat die lange noten niet alleen maar liggen te wachten maar ook verder leiden (bij Concerto Köln opgepikt) -Een sterk basfundament (bassen, cello's) en een lichtere top (violen) als basis orkestbalans hiërarchie. Een soort piramideopbouw van klank (bij Musica Antiqua Köln) -Daar waar het nodig is met een zeer hoog energieniveau te spelen (bij Musica Antiqua Köln) -Vanuit stilte muziek te kunnen beginnen (les Nation, Jordi Savall) en een meer spiritueel aspect aan te spreken. -Het bewust zijn dat een goede repetitie begint met de manier waarop mensen stemmen en samen luisteren vanaf het moment dat het stemmen begint (bij Musica Antiqua Köln). (In een groot symfonieorkest is het stemmen dus altijd lawaaiig en is het eigenlijk niet goed te horen. Voor goed stemmen is gewoon rust nodig.)"

"Samenspel met goede musici. (Versus niveau omlaag door werken met amateurs.)"

"Mijn vrouw heeft mij leren 'zingen'. Zij is zangeres en door veelvuldig -al jarenlang- met haar op te treden als haar begeleidster en omdat zij zeer kritisch en ook nog Russin is (dat verklaart al heel veel), zijn mijn invoelingsvermogen en alertheid aangaande het begeleiden, maar ook het spelen van sololiteratuur (veel doorleefder) enorm verbeterd! En dat uit zich ook in het feit dat ik regelmatig gevraagd wordt door ensembles en koren om hen te begeleiden."

"Om je hart te volgen en niet de oordelen van anderen."

"Dat de beste weg je eigen weg is."

"Dat voor een uitvoerend musicus geloof in je eigen kwaliteiten de helft van je succes is."

"Door het doen van concerten en voorstellingen, in mijn geval, heb ik beter kunnen presteren; niet alleen wat betreft mijn vak als stem, maar ook in concentratie. Er zijn minder onnodige onzekerheden. Het aspect dat je mensen in zekere zin entertaint relativeert de perfectie."

"Qua interpretatie van je spel meer op jezelf vertrouwen en er bewust voor kiezen."

"Dat het om muziek maken gaat en niet om de 'drang' om te presteren en dat mensen naar je luisteren omdat ze dat graag willen en niet naar je luisteren om te zien wat je fout doet."

Zekerheden en ontdekkingen

"De kamermusicus bestaat."

"Experimenteren is leren!"

"Dat je jezelf moet blijven ontwikkelen en je moet leren aanpassen aan de beroepspraktijk."

“Dat je heeeeel erg goed moet zijn of heel goed moet kunnen netwerken en jezelf presenteren om met muziek je inkomen te kunnen verdienen.”

“Gaan voor kwaliteit.”

“Het streven naar een goed resultaat is prima, maar het proces daar naar toe is nog belangrijker en bevredigender.”

Hartekreten

“Dat er veel teleurstelling en verzuring onder vakmensen is, dat het financieel maatschappelijk een zwaar beroep is met veel onrechtvaardigheid. Dat kan leiden tot desinteresse; het niet meer serieus nemen van de muziek als vak/beroep. We moeten er denk ik voor waken dat we niet uitsluitend in de hoek worden geduwd van de vrijetijdsbesteding/hobbyisme. Er wordt regelmatig onzorgvuldig of te laat gereageerd op talentvolle jeugd. Soms heb ik ook de indruk dat bepaalde instellingen alles wat interessant is naar zich toe rukken, daar heb ik ook zorg over. Het nog verder uitkleden van de conservatoria, vooral qua lestijd en begeleiding van de studenten zie ik als grootste zorgpunt, men wil steeds meer zelfstudie/ zelfstandigheid van de student, terwijl een flink deel van de studenten hier echt niet aan toe is. In bepaalde landen/ culturen is het voortraject voor het conservatorium zoveel zwaarder dan hier, en de middelbare schoolopleiding juist veel ondergeschikter aan de muziek dat zoiets wel mogelijk is. Hier moet de student het juist van zijn conservatoriumperiode hebben! Ik ben hier door de praktijk van het lesgeven, ook aan een jeugdvooropleiding en in samenwerking met conservatoria, de afgelopen jaren achter gekomen.”

“Het vak is leuk, maar vanaf dag 1, dat ik dit beroep uitoefen heb ik met bezuinigingen te maken. Of het nou in de uitvoeringspraktijk in orkesten e.d. of in het les vakgebied.”

2. Aanbevelingen voor de opleiding

Welke aanbevelingen tot verandering zou je, gebaseerd op je ervaring, willen geven aan de opleiding die je hebt gevolgd? Wat vind je dat je gemist hebt in je opleiding?

In het voorafgaande hoofdstuk is al uitgebreid aan bod gekomen waar de opleiding in tekort schoot, omdat dit nauw samenhangt met wat mensen na hun opleiding nog geleerd hebben of nog hebben moeten leren. Op de vraag: “Wat vind je dat je gemist hebt in je opleiding?”, is de meest sprekende reactie wel:

“Alles wat een musicus nodig heeft. Ik vind dat de conservatoria gesloten moeten worden.”

Uniforme aanbevelingen

De aanbevelingen van afgestudeerden zijn tamelijk uniform. Eensgezind noemt men dat cultureel ondernemerschap in al zijn facetten geïntegreerd zou moeten worden in de opleiding. Daarbij gaat het zowel om de juiste mindset als om de praktische invulling ervan.

“Besteed vanaf het eerste jaar aandacht aan cultureel ondernemerschap: wat houdt de beroepspraktijk van musici daadwerkelijk in, hoe presenteer je je, welke vaardigheden heb je daarvoor nodig?”

“Vakinhoudelijk was er niet zo heel veel mis aan de opleiding. Wat ik heb gemist was de link naar de buitenwereld toe, zeker voor iemand als ik, die helemaal zelfstandig is gegaan na het afstuderen. Er zou veel meer aandacht moeten zijn voor wat er allemaal bij komt kijken in de echte wereld. Veel afgestudeerden aan een conservatorium worden toch (gedeeltelijk) zelfstandig. Daar is geen enkele aandacht voor. En dat vind ik vreemd voor een instelling, die de naam van Hogere Beroeps Opleiding heeft. Als het uitvoeren van dat beroep niet eens ter sprake komt, dan is er volgens mij toch wat mis. Er zou veel meer aandacht besteed moeten worden aan het opstarten van een bedrijf, bedrijfsvoering, boekhouding, belastingtechnische aspecten, acquisitie doen, beheer van financiën, hoe doe je investeringen, sponsorwerving, subsidieaanvragen en meer van dit soort zaken. Het maken van muziek is natuurlijk het belangrijkste, maar dit betreft je (voort)bestaan en is dus helemaal verweven met dat musiceren.”

“Veel meer voorbereiding op zakelijk gebied. De musicus wordt met zakken vol met studiemateriaal alleen gelaten na de opleiding, maar de zakken vol met bv tips, adressen & instanties op zakelijk gebied (vooral ook management & PR) missen! Lang niet elke kunstenaar heeft de gave om zelf na de opleiding z'n eigen boontjes te doppen wat management en financiën betreft.”

“[...]Helemaal ideaal zou het zijn als er interfacultair kan worden gewerkt: de HKU heeft bijv. een opleiding muziekmanagement. Studenten muziek van de HKU zouden een korte concertreeks samen met de studenten muziekmanagement kunnen organiseren, etc. Ten tweede zou iedere musicus bij afstuderen een traject moeten hebben doorlopen waarin zij/hij de onderbouwde keuze heeft gemaakt om zelfstandig/freelance/in loondienst te werken. Ook dit moet binnen de opleiding zwaar wegen.”

Openheid en nieuwsgierigheid zijn kernwaarden.

“Mijn opleiding in Amerika deed me beseffen waar de opleiding in Nederland in tekort schoot. Ik kreeg elke week (!) kamermuziek les (pianotrio), 3 keer in de week 2 uur orkestklas (pianisten moesten voor 3 credits begeleiden in diverse klassen) en ik kon als bijvak kiezen, jazz, vioolbouw e.d. Daarbij was de school was zo 'open' dat als je van leraar a les kreeg er ook verwacht werd dat je een kijkje/les ging nemen bij leraar b van zowel je eigen instrument als andere instrumenten. Maar dit terzijde..”

“Een kunstvakopleiding moet opleiden tot kunstenaar. Naar mijn idee hoort daarbij een ontdekken en experimenteren met allerlei vormen van muziek maken, ook onconventioneel. Hiertoe werd je nooit gestimuleerd. Je kreeg vooral te horen hoe je hoort muziek te maken; dit is goed en dit is fout. Dit heb ik vooral als belemmerend en niet bevrijdend ervaren.”

Ook behoud van speelplezier, blessurepreventie, podiumpresentatie, auditie- en sollicitatietraining, omgaan met podiumangst en het creëren van een positief zelfbeeld worden massaal genoemd.

“Er werd geen aandacht aan het lichaam besteed. Ik zie een goede opleiding voor me waarbij er een gelijke aandacht is voor instrument, geest en lichaam. Bewegingsleer, sport, zingen, theoretische kennis heb ik zeer gemist in mijn opleiding.”

“Enorm gemis tijdens de opleiding is aandacht voorhouding. Voor dansers en acteurs reeds lang standaard: een extern persoon die zich richt op bewustwording van houding en beweging tijdens studeren en uitvoeren. Ontbreken leidt veelvuldig tot onnodige blessures.”

“[...]Verder acht ik van het ALLERhoogste belang voor de uitvoerende musici, dat gewerkt wordt aan een positief zelfbeeld en positieve affirmaties, waardoor iemand uiteindelijk daadwerkelijk in staat is om vreugde en ontroering via muziek over te brengen aan een publiek.”

“Presentatie naar je opdrachtgevers toe.”

“Reclame maken voor jezelf. Vroeger werd er te veel vanuit gegaan, dat als je goed bent, de uitnodigingen vanzelf komen. Ook in het instrumentaal onderwijs bleek ik nog veel dingen in de praktijk te moeten leren. Het contact met en de kennis over andere kunstvormen, zoals theater, dans, poëzie, ontbrak volledig.”

“Er is nergens over zelfkritiek noch zelfvertrouwen begonnen.”

“Meer lessen die er over gaan hoe de klassieke muziek in de Maatschappij staat, en erover nadenken hoe je die kunt veranderen.”

“Ook nu merk ik dat men voor zichzelf leert op komen, maar niet snapt dat je eerst nodig moet blijken voordat je eisen kan stellen.”

Musici willen graag de waarheid horen over de beroepspraktijk waar ze in terecht zullen komen. Liever dat dan een te rooskleurig of onduidelijk beeld voorgespiegeld te krijgen. Voorbeelden hiervan zijn: ‘het is niet iedereen gegeven op het concertpodium terecht te komen’ of ‘het niveau van leerlingen ligt mijlenver bij het jouwe vandaan en er zijn andere kwaliteiten voor nodig om leerlingen te stimuleren dan alleen zelf goed spelen’. De praktijk leert dat afgestudeerde musici hun verwachtingen hieromtrent flink moeten bijstellen.

“Ik zou ook graag zien dat er tijdens de vooropleiding al heel gericht verteld wordt, dat het echt moeilijk is om een baan te krijgen. Muziekschoolbanen liggen echt niet voor het oprapen. Je zal van een heleboel verschillende bronnen geld moeten krijgen, wil je in je onderhoud kunnen voorzien. Hier wordt eigenlijk helemaal geen aandacht aan geschonken voordat je naar het conservatorium gaat. Je komt er pas heel laat achter hoe moeilijk dat allemaal is.”

“Ik ben, met name in Utrecht, veel te laat (eind 4e jaar Bachelor) tijdens de opleiding geconfronteerd met het feit dat je als musicus zelf je zaken moet regelen en dat de kans op een baan als speler zeer klein is.”

“Opleiding is te gespecialiseerd (1 instrument), daardoor geen goede carrièrekansen.”

“De voorbereiding op het lesgeven was volstrekt onvoldoende: onvoldoende stage, weinig pedagogiek, geen voorbereiding op groepslessen. De vakopleiding zou primair moeten opleiden tot docent. Voor een enkeling zou DAARNAAST ruimte moeten zijn om zich te ontplooiën richting concertpodium. Ook vandaag de dag krijgen studenten die (in een veel te vroeg stadium) kiezen voor een solistenprofiel te weinig bagage om les te kunnen geven. Ook solisten gaan, zonder uitzondering, lesgeven, ook al hebben ze dat in hun ijdelheid zo nooit gepland. Kortom, ook nu nog zit er in de opleidingsstructuur van de vakopleiding een principiële fout.”

“Kennis en inzicht in de ‘markt’ van musiceren (orkesten, kamermuziek, podia) en lesgeven (niveaus, organisatievormen zoals muziekscholen, daar geldende en gangbare subsidieregelingen e.d.).”

“De opleiding richt zich op en werft met kamermuziek, waar geen droog brood in te verdienen valt; lesgeven, de enige optie, wordt niet grondig aangepakt.”

“Meer aandacht aan: organiseren van diversiteit aan taken.”

“Reflectie op welke doelgroep je wil gaan lesgeven; ik voelde me vooral goed voorbereid op gemiddelde kinderen al lang spelende volwassenen; en minder op pubers, jonge talenten en beginnende volwassenen.”

Een coach zou hierin een belangrijke rol kunnen spelen.

“Goede mental coaching! Psychische ondersteuning bij het hoe om te gaan met spanning en het keer op keer weer presteren. (Op het podium staan presteren is topsport bedrijven.)”

"Ik miste een goede coach. Iemand die weet wie je bent en wat je zoekt. Een niet onder druk functionerende hoofdvakdocent zou ook wel fijn zijn."

"Coachende rol voor docent, breder opleiden: muziek inzetbaar op vele fronten. Creatiever denken, niet alleen gefocust op podium-lespraktijk."

"In de opleiding zou er meer ruimte voor de psychologische kant moeten zijn. Studenten hebben vertrouwen nodig en dat krijg je daar niet."

"Focus op professionele ontwikkeling én ontwikkeling van de identiteit."

"Tets dat je helpt je niche te vinden."

"Studenten zouden meer aangemoedigd moeten worden goed na te denken over wat ze willen na hun opleiding, en binnen de opleiding moet vervolgens ruimte zijn om naar dat toekomstbeeld toe te werken."

"Denk na waar je over 10 jaar wilt zijn, wat ga je precies doen? Hoe ziet je dag, week, maand, jaargenda er eigenlijk uit?"

Verder snakt men naar stijlkennis en kennis over de uitvoeringspraktijk; veelal wordt in oude tradities onderwezen.

"Meer ervaring en confrontatie met hedendaagse muziek (projecten, theorie etc.)."

"Repertoire buiten het ijzeren - ondersteuning bij het opzetten van eigen projecten - bijhouden van muzikwetenschappelijk onderzoek - mogelijkheden tot historische instrumenten."

"Combi tussen wetenschap en kunstenaarschap heb ik zelf georganiseerd, zou tegenwoordig zaak zijn voor de opleidingen zelf."

"Veel meer echte muziekles zou er gegeven mogen worden, veel les in uitvoeringspraktijk. Projecteducatie in achtergronden."

"In de jaren 70 kwam de verandering naar een meer authentieke uitvoeringspraktijk. De toetsing sloot daar echt niet op aan en dat leidde tot conflicten."

Meer ervaring opdoen met orkestspel (ook als solist ervóór) en met koren wordt ook sterk aanbevolen. Meer stagemogelijkheden en praktijksituaties creëren.

"Echte orkest- of ensemblestage, zeker ook het bijwonen van verschillende repetities van beroepsensembles/orkesten en dan op zo'n manier dat daar vanuit het conservatorium contact is gelegd en studietijd voor is ingeroosterd! Eventueel meer contact met andere vioolscholen bijvoorbeeld Julliard, Conservatoire de Paris, Menuhin school in Londen etc., met vooral de mogelijkheid voor ALLE studenten om daar eens 'in de keuken' te kunnen kijken, lessen, concerten etc. bijwonen. (Ik realiseer mij goed dat dit financieel lastig haalbaar is.)"

"Meer stages in projecten. Niet alleen bij muziekscholen, maar ook bij professionele muziekinstellingen (orkesten, opera, ballet), zodat iedereen weet welke mogelijkheden er zijn en welke mogelijkheden iemand ligt."

"Lesgeven op vmbo, havo, buurthuizen etc. incorporeren in opleiding. Bijv. middels cursussen, vragenuurtjes."

"Er ging veel tijd zitten in (muziek)theorie en te weinig in samen musiceren. Alles was erg gericht op solo zang+piano, terwijl ik in de praktijk zelden met piano zing. Na mijn studie zong ik eerst in koren (waar mij op het conservatorium weinig over geleerd is) en later als opera en oratorium solist (ook daar was ik niet op voorbereid, het voldoende volume maken om over een orkest heen te komen, heb ik later moeten leren). Het enige waar de school echt goed voor is geweest, is het maken van

contacten. Vriendschappen die ik daar heb gesloten, bestaan nog steeds en leveren zeer regelmatig ook werk op.”

“More opportunities to get concerts/gigs through school with fellow students -possibility to have certain projects involve organizing/playing a concert from A to Z. Where the students would have to do it themselves yet the project would be in the context of a class where one would learn how to approach organizations, festivals, directors of churches, what is involved in all the steps of organizing a concert and finally playing it. In school, which for me was mostly about private lessons and chamber music lessons we were working towards playing well, yet if once you graduate you don't know how to find places to play it all becomes useless. The school provides concert venues in the context of school (orchestra/chamber music) projects (like lunchpauze concerts in Vredenburg) yet there is not enough of these things, and the school takes care of the organization. Since the job of a musician involves so much organization this should definitely be part of the curriculum at a conservatory, yet in a very pragmatic way! I felt that the instruction and practical training I got for my pedagogy and methodology was good and has prepared me for being a cello teacher. Why can't the performance do the same?”

Meer vakken en meer diepgang

“Je werd opgeleid om solist te zijn: goed musiceren (pianospelen) was het doel! Alle andere zaken werden niet benoemd. Het lesgeven moest je in de praktijk leren. Samenspelen met amateur koren/solisten werd niet geoefend. Bijv. het spelen van onspeelbare partituren! Improviseren/van akkoordsymbolen lezen.....”

“Bij de docentenopleiding voor een instrumentaal hoofdvak standaard een AMV diploma laten halen, geeft veel extra materiaal/ideeën voor het lesgeven aan kinderen en bovendien is er erg veel werk in deze sector (de schoolmuziek sector). Meer aandacht voor improvisatie op eigen instrument en arrangeren.”

“Betere muziekgeschiedenislessen, met een sterke, goed doordachte opbouw. Meer aandacht voor verbreding en/of diepgang in lesmethodiek. Meer aansturing op eigen sterke kanten en mogelijkheden, i.p.v. uitsluitend 'klassieke pianorepertoire training'. Meer aandacht voor raakvlakken met andere kunsten.”

“De specialisatie in muziek van voor 1600 is feitelijk niet mogelijk in Nederland. Dat was voor mij persoonlijk jammer. Maar ook de attitude van docenten en medestudenten, de grote scheiding tussen 'theorie' en praktijk vond (en vind) ik in NL problematisch. Dat maakte de Nederlandse situatie vaak bekrompen, oninteressant. Een veel nauwere samenwerking tussen universiteit en conservatorium. De nieuwe ideeën over een promotietraject voor kunstenaars lijken mij hiervoor echter niet de oplossing. Voordat we zover zijn zal eerst de bovengenoemde attitude van docenten en studenten moeten veranderen.”

“Te weinig schnabbels/werk tijdens opleiding. Geen universitaire vakken kunnen kiezen, geen tijd voor.”

“Ik denk dat het belangrijk is dat muziekvak studenten makkelijker vrij krijgen van verplichte school projecten om schnabbels in beroepsorkesten te kunnen aannemen.”

“Leuk ook, als ik meer studiotijd zoude hebben gekregen, regelmatig opnames zijn het beste middel om goed te leren (was het hoogst twee keer per jaar, daar was ik natuurlijk al blij om).”

“Vakken als solfège en harmonieleer zouden veel meer gekoppeld moeten zijn aan je instrument.”

“Meer keuzevrijheid en een minder schoolse opvatting van basisvakken als harmonieleer en arrangeren. Meer mogelijkheden tot specialisatie daarin.”

Sommigen was het juist te veel.

“De opleiding is erg breed en weinig diepgaand, ik moest veel dingen doen waar ik niets aan heb. We hadden heel veel lessen, waardoor ik niet genoeg toe kwam aan het studeren op mijn eigen instrument.”

“Bij docent muziek hadden ze meer vakken als keuze moeten aanbieden i.p.v. alles tegelijk.”

“Ik vind het sowieso goed om een instrument zeer goed te beheersen. Ik werk nu veel meer in de breedte en heb mij dat vooral zelf eigen gemaakt. Ik denk als je beide dingen in de vakopleiding gaat doen, die veel langer zou moeten gaan duren. Een onderdeel wat je altijd mist op het conservatorium is podiumpresentatie. Dat is misschien wel toe te voegen bij de huidige lengte v.d. opleiding en ook erg nuttig als je les geeft.”

“Theorielessen sluiten slecht aan op de praktijk. Er wordt veel stof (te) uitgebreid behandeld die zelden nuttig zal zijn bijv. motetten analyseren en schrijven. Ook is het voor een trombonist demotiverend om alleen maar strijkkwartetten en Mozart symfonieën te analyseren, en nooit iets wat hij zelf zal gaan spelen! Om die manier worden (overigens noodzakelijke) theorielessen een blok aan het been.”

Het hoofdvak

Ook op hoofdvakgebied zijn er wensen. Vooral de lestijd van 1 (les)uur per week wordt als veel te weinig ervaren. Daarnaast zouden docenten veel meer met elkaar moeten samenwerken.

“Meer contacturen met de hoofdvakdocent, zodat het opleidingstraject intensiever wordt en het eindniveau hoger. Heb een overzicht / inzicht in het Nederlandse en buitenlandse muziekleven gemist. Welke orkesten, geschiedenis daarvan. Ik vind dat belangrijker dan een intensieve cursus ondernemerschap (zoals ik gehad heb), omdat dat voor mij niet direct na mijn afstuderen een te nemen stap was. Had liever meer geweten over de werkmogelijkheden, ook in rest van Europa, dan over de administratieve kant.”

“Wat mij ook in de zangopleiding opgevallen is, de destijds moeizame samenwerking van docenten en het gebrek de leerlingen centraal te stellen. Dus verbetering van samenwerking van docenten, bijv. gemeenschappelijke cursussen en de mogelijkheid voor studenten desgewenst bij meerdere docenten les te kunnen volgen.”

“De opleiding zou veel veelzijdiger moeten zijn. Alleen maar klassieke solozang is uit de tijd in de tegenwoordige lespraktijk, maar ook op het podium is de ontwikkeling van multicultureel niet te vermijden. De wereld ligt open en culturen vermengen zich. Voor pure genres is weinig belangstelling en past niet meer in deze tijd. Je zou eerder een opleiding tot 'zangeres' moeten krijgen met onderzoeken van verschillende zangstijlen en muziekculturen. Ook de vermenging met theatervormen zou gewenst zijn. Verder moeten die zangopleidingen minder uit de hoogte doen. Meer respect voor de leerling en minder afbreken van persoonlijkheden. Niet kneden maar helpen ontwikkelen en 'reveleren' (ontsluieren). Op een podium is authenticiteit veel belangrijker dan technisch op en top gekneed zijn tot 'model'.”

“Meer strengheid en eerlijkheid t.o.v. je prestaties.”

“Duidelijkere eisen waaraan je moet voldoen. Er waren te veel onduidelijkheden over techniek. Beoordeling ging altijd over de smaak van de commissie.”

“Less attention and importance on the exams.”

“Beter vaktechnisch onderwijs. Gewoon de basis, degelijk. Niet te snel de druk van het podium opmoeten, of afstuderen moeten ervaren. Rustig, degelijk kunnen studeren. Beter ondersteuning in 'podiumangst'.”

"Je studeert hier in Nederland voornamelijk af op techniek. In Engeland krijg je nog een jaar extra daarna, waarin je leert de techniek weer 'los' te laten. Zij stellen: 'techniek is nooit het einddoel; het is een middel TOT je doel'. Je moet je techniek gebruiken op het moment dat je het nodig hebt en niet te pas en te onpas. Dat gegeven mis ik hier bij de opleidingen in Nederland, terwijl dat zo belangrijk is."

Kwaliteit, bevlogenheid en eigen ervaringen van de docenten zijn essentieel.

"Beter en intensiever kunstvakonderwijs! Veel meer aandacht voor de didactiek. Zelf vond ik de overstap naar een eigen praktijk niet ingewikkeld. Maar ik heb me enorm gestoord aan het gebrek aan bevlogenheid op de opleiding en het gerotzooi wat erg ten koste ging van de kwaliteit v.h. onderwijs."

"Ik denk dat er een hoop talent verspeeld wordt door gebrekkige kennis van organisatie en docenten op conservatorium."

"Persoonlijke touch, motivatie, een open oor ten opzichte van de leerlingen. Ik zou de schoolsystemen afraden en men terug willen zien les nemen bij een docent. Eén op één, net als in de 18e eeuw."

"I would adopt more of an 'apprenticeship' program for the music student, whereby the student learns primary from their teacher the 'ins and outs' of what it is to be a musician."

"Meer geëngageerde musici als docenten. Meer persoonsgerichte modules."

"De docenten hebben helaas zelf amper in de praktijk gewerkt en weten dus ook niet hoe het werkt en wat er écht verlangd wordt in de professionele wereld. Dit geldt in het bijzonder voor zingen en opera."

"Ik heb gemist dat een leraar zich 500 procent inzet voor een leerling. Je moet maar een beetje zwemmen en als je geen Janine Jansen heet dan heb je het best moeilijk. Je moet dus zelf allerlei dingen organiseren. Wat ik haat is dat een leraar [...] je in een keurslijf zet, alleen maar zijn streken en vingerzettingen moet doen en dat er geen ruimte is voor persoonlijke mening. Zo iemand moet ophoepelen."

"Nu het is lang geleden, mijn hoofdvak docent gaf toen geen enkel methodiekles, ik moest alles zelf uitvinden. Er was geen supervisie met het lesgeven o.i.d. Ik geloof dat hij dat wel hoorde te doen, maar hij streek het geld op zonder moeite iets te doen. En ik was te naïef om daarnaar te vragen of klagen."

"De docenten zouden in de praktijken moeten kijken waar hun studenten later in terechtkomen. Staan meestal haaks op de situaties waarmee je in je opleiding te maken krijgt."

"Ik zou graag meer met topmusici op wereldwijd niveau werken, bij ArtEZ wordt toch altijd op het nationale vlak gezocht."

"Het gaat iets te veel binnen de school blijven. Je leert je handwerk wel, maar hoe je dat in de praktijk kunt omzetten leer niet altijd. Hoe verkoop je jezelf het best, hoe moet je op een podium staan? Als je ook wat cursussen in promotie zou kunnen volgen, of tenminste workshops die dit soort dingen ook behandelen. Je speelt veel voor je medestudenten en docenten, maar een gewone publiek is anders en reageert op andere dingen. Dat ben ik bijna vergeten in de eerste drie jaar."

"Nodig mensen uit uit de praktijk met ervaring van bijv. 20 jaar. Vaak zijn de leraren niet op de hoogte van de praktijk."

"Ik heb vooral bij de didactische en onderwijskundige vakken gemerkt dat de stof niet altijd aansluit bij de praktijk. Dit kwam vooral omdat sommige leraren geen muzikale achtergrond hadden of een één of andere cursus hadden gevolgd en naar mijn idee niet echt wisten waarover ze het hadden."

"Beter opgeleide docenten, meer didactisch onderlegt. Gemist: diepgang."

De rol van alumni

Alumni blijven graag betrokken bij hun opleiding.

“Alumnivereniging met jaarlijks een aantal bijeenkomsten organiseren, om contacten tussen afgestudeerden van verschillende jaargroepen te bevorderen (je raakt door de jaren heen, wel eens wat mensen uit het oog). Workshops en lezingen voor afgestudeerde (piano)docenten organiseren, om feeling met het ambacht te houden en om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen.”

“Vanaf ± 40 jaar verandert er iets aan de belangstelling van veel musici. Een aantal haken af, een aantal proberen een muzikaal breder traject te volgen. In mijn geval de switch van instrumentalist naar meer componeren, arrangeren, dirigeren. Ik zou graag nog wat vervolgstudie willen doen op gebied van directie. Een gewone dagopleiding is organisatorisch als 55 jarige niet haalbaar.”

“Helaas werden in mijn tijd de studenten ook helemaal niet begeleid zodra ze afgestudeerd waren.”

“Vorig jaar heb ik als oud-student in een commissie gezeten om mee te helpen nadenken hoe de vervolgopleiding beter opgezet kon worden om voor de Mastertitel in aanmerking te kunnen komen, dus ze zijn geheel op de hoogte van mijn ideeën hierover. Ik zou nog steeds zeggen: laat de studenten bij de Masteropleiding een groot deel van hun vrijheid (eigen studieplan) behouden, want je weet in die fase zelf 't beste waar je behoefte aan hebt. Dat een deel van je budget extern besteed kon worden vond ik een zeer grote pre, behouden dus!”

“Opleiding was te veel gericht op alleen de uitvoering van muziek. Hoe interessant en spannend het kan zijn om, middels muziek, te werken met mensen komt eigenlijk veel te weinig aan de orde in de opleiding. Mijn aanbeveling zou zijn om vooral het docerend vak veel meer aandacht te geven en uit te breiden. Vooral ook aangevuld met gastdocentschappen: mensen uit de praktijk die met bezieling over hun onderwijspraktijk durven te vertellen en studenten heldere keuzes kunnen voorzetten.”

“Praktijk ervaringen van (pas) afgestudeerde studenten. Omdat niet iedereen solist of orkestmusicus kan worden, hoe houden zij hun hoofd boven water en halen zij voldoening uit hun werkzaamheden. Welke keuzes hebben zij gemaakt en waarom.”

De eerste verbeteringen zijn er

Het lijkt erop dat conservatoria in de afgelopen paar jaar structurele verbeteringen aan het doorvoeren zijn. Dit wordt onder meer opgemerkt door docenten die nu lesgeven aan de conservatoria.

“Inmiddels zijn de hiaten opgevuld en sluit de studie veel beter aan op het beroepsveld. Destijds waren er nog niet zoveel onderdelen over zelfstandig ondernemerschap, management etc.”

“-Destijds was de aansluiting bij toen actuele ontwikkelingen matig; d.w.z. vooral erg "docent-centraal" dus sterk oude-jazz gericht te noemen. Dat proberen we tegenwoordig in Utrecht anders te doen. -Geen Zakelijke module. Ook dat doen we tegenwoordig in Utrecht anders. -Nog steeds is de voorbereiding van de P&J-opleidingen op de behoefte van de CKC's minimaal. Daar tegenover staat dat de werkgelegenheid, arbeidsvoorwaarden, urensituatie, etc. etc. daar uitgesproken slecht zijn geworden door de nieuwe CAO. Laat staan er nog te verwachten is!!! Die kids MOETEN allemaal wel voor zichzelf beginnen en het profiel van de docent dat de muziekscholen eigenlijk zoeken is dat van de Docent Muziek (vroeger Schoolmuziek). Verschraling alom; vooral voor de klassieke afdelingen.”

“Dat het erg duidelijk is dat in mijn opleiding geen mensen direct uit het werkveld aanwezig waren. Vooral de mensen die het beleid bepalen en beslissingen nemen over studenten, staan mijlen ver van het werkveld.”

“Op het conservatorium heb ik alleen geleerd mijn instrument zo goed mogelijk te beheersen. Er werd verder niks of te weinig gedaan aan auditietraining, podiumtraining en het creatieve van het beroep als musicus. Ik merk dat studenten nog weinig creatief zijn in hun promotie, doelstellingen en

programmeringen. Er word niet geleerd hoe je kan functioneren als zelfstandig musicus, vooral als je ambitie niet ligt bij het hebben van een orkestbaan."

Tevreden geluiden, vooral van schoolmusici.

"Ik deed de ouderwetse schoolmuziek, met veel aandacht voor de bijvakken: theorie, solfège, instrumentale lessen, pop/jazz, muziekgeschiedenis en zang. Met name deze bijvakken sloten en sluiten nog steeds aan op mijn beroepspraktijk. De hoofdvakken (pedagogie, psychologie, didactiek) waren eerlijk gezegd onzin."

"DM blokfluit: de stage was geen verplicht onderdeel van de studie, ik heb als keuzevak 8 weken stage gelopen op een muziekschool. Dit was een van de meest nuttige onderdelen van de opleiding als we het hebben over de vraag in hoeverre de kunstvakopleiding aansluit op de beroepspraktijk. Ik zou dus de stage een grotere en verplichte plaats geven in de opleiding. Ook de aantekening ensembleleiding heeft me veel voordeel gegeven. Ik weet niet of dit inmiddels een verplicht onderdeel is op de kunstvakopleiding, maar zo niet zou ik dit zeker aanraden. Het lesgeven aan groepen is zo belangrijk geworden in de dagelijkse lespraktijk, ook voor de instrumentale docent, dat hieraan in de DM opleiding echt meer aandacht besteed zou moeten worden. Bij de opleiding schoolmuziek wordt gelukkig vanaf jaar 1 stage gevolgd. Het werk op de basisschool en middelbare school komen meer dan uitgebreid aan bod, muziekschool had helaas een marginale plaats. Terwijl juist nu muziekscholen staan te springen om schoolmusici voor projecten in samenwerking met scholen en de amateurkunst."

"De combinatie van deze 2 opleidingen [schoolmuziek en dwarsfluit] is heel plezierig. Je bent breed en flexibel in de beroepspraktijk waar steeds meer van je wordt gevraagd. Ik mis dit bij veel collega's."

"De opleiding schoolmuziek/docent muziek bereidde in elk geval in mijn tijd vooral voor op lesgeven in voortgezet onderwijs. Zolang je dat gaat doen klopt alles. Ik ging op zeker moment ook veel dirigeren, programmatoelichtingen schrijven, producties maken etc. Ik kom/kwam veel mensen tegen die dat ook doen. De inhoudelijke kennis is er... de financiële behendigheid moet je zelf ontwikkelen of elders vandaan halen."

"Mijn muziekvakopleiding in Nederland was wat ik ervan verwachtte, omdat ik reeds met duidelijke ideeën en vooruitzichten hier ben komen studeren [vanuit België, zang]."

"Mensen zoeken hun eigen weg wel; als er genoeg studietijd/mogelijkheden zijn om overal te neuzen is verandering echt niet nodig."

Generatieverschillen

Afstudeerders van nu hebben al profijt van doorgevoerde verbeteringen in een beter vakkenpakket; zestig plussers werden klaargestoomd voor een geheel andere beroepspraktijk met veel meer vaste banen op muziekscholen, in koren en orkesten. Zij zijn dan ook het meest tevreden. 30-ers en 40-ers lijken het meest aan hun lot overgelaten te zijn.

[Net afgestudeerd] "De vakken uit mijn opleiding waren bijna allemaal nuttig, ik had sommige vakken liever voor een langere periode gehad (zakelijke beroepsvoorbereiding bijvoorbeeld 2 jaar i.p.v. 3/4 jaar)."

"Ben al een wat oudere generatie student, merk dat het tegenwoordig toch beter is geregeld. In mijn tijd heb ik goede keuze begeleiding gemist en heb alles zelf moeten uitvinden."

"In mijn tijd van afstuderen (1977) was er werk genoeg, in orkesten en op muziekscholen. Over zakelijke aspecten had je het nauwelijks. Subsidie was makkelijk te krijgen. Wel is er nooit aandacht besteed aan hoe solliciteer je, en bouw je een netwerk op (zodat je kunt remplaceren etc.), hoe doe je

een proefspel, hoe doe je het zakelijk etc.. Tijden zijn veranderd. Al deze aspecten moeten nu in de opleiding aan de orde komen vind ik."

"Ik ben van afstudeerjaar 1965+1972. a) Meer (speel)kennis van alle muziekstijlen. (In die tijd was er een streng onderscheid tussen lichte en niet lichte muziek. Lijkt me nu niet meer aan de orde.) b) Kon te weinig (speel) ervaring opdoen in allerlei soorten orkesten en ensembles c) Te weinig kennis van moderne technieken op het instrument (fluit). (Wellicht al verbeterd). d) Alle zakelijke kennis noodzakelijk voor de beroepspraktijk ontbrak. e) Inzicht in musiceren in relatie houding en beweging ontbrak nagenoeg."

"Ik vind dat de omschakeling van het DM/UM systeem naar eerste/tweede fase niet goed voorbereid was. De theorievakken hadden te weinig inhoud omdat niemand precies wist, wat er ging gebeuren. Van wat ik heb gehoord is de omschakeling naar bachelor/master even chaotisch gegaan. Ik zou wensen, dat dat soort ingrijpende veranderingen beter en langer van tevoren voorbereid gingen worden. Verder vind ik het wenselijk dat er meer mogelijkheid wordt geboden tot het volgen van een aantal lessen bij andere docenten, evt. op een ander conservatorium, masterclass."

Mensen van verschillende generaties geven echter ook vergelijkbare dingen aan.

"Het is al 30 jaar geleden dat ik afstudeerde! Goed leren studeren is te weinig aan de orde gekomen."

"Opleiding behoorlijk v.w.b. uitvoerend musicus; redelijk v.w.b. docerend musicus. Althans in mijn tijd (80-begin 90er jaren). Gemist: 1) anatomie en bewegingsleer (voor beide beroepspraktijken zeer belangrijk), eventueel haptonomie 2) psychologie (idem; al heeft de uitvoerend musicus een ander aanbod nodig dan de docent) 3) hoofdvak: er is veel meer tijd nodig, zowel qua lessen als in jaren (zeker tegenwoordig.....). Met name heb ik gemist begeleiding bij het ontwikkelen van de eigen artistieke. Het ging/gaat helaas alleen om het invullen van een 'ideaal klankbeeld': persoonlijke interpretatie wordt niet aangemoedigd, sterker nog, ontmoedigd. Dat is een ongelofelijke uitholling van het klassieke muziekbedrijf. 4) bijvak: idioot dat pianisten en organisten geen bijvak kunnen doen. In elk geval zouden alle instrumentalisten één of twee jaar zangles moeten krijgen. 5) veel meer training in solfège: Nederland heeft een belachelijk laag niveau vgl. met andere landen. 6) harmoniseren aan de piano, i.s.m. harmonieeer. Ook belangrijk in de klassieke opleiding! 7) veel langer en beter les in muziekgeschiedenis, i.s.m. algemene culturele en sociale geschiedenis, leidend tot stijlbewustzijn. Het vak hangt er nu maar zo'n beetje bij, waardoor veel musici als kippen zonder kop spelen/zingen. 8) Les in de basisprincipes van het ondernemerschap: contracten, belasting, BTW etc. In het algemeen pleit ik voor een sterke opwaardering van de opleiding. De laatste decennia is daar maar heel weinig van overgebleven. Er moet veel meer geld naar toe, de opleiding moet veel breder en veel strenger worden. Een voorbeeld: twee jaar geleden meldde zich bij mij een zangleerling met een conservatoriumdiploma lichte muziek zang op zak. Zij was weliswaar redelijk muzikaal maar zong verbazingwekkend slecht. Ik was geschokt. Nu ben ik haar alsnog een (vak)opleiding aan het geven. Erg zuur voor haar, al die verloren jaren en geld. Kortom: weg met de Idols-mentaliteit en op naar een herwaardering van kwaliteit, vakmanschap en artistieke vrijheid."

"1. andere specialisatiemogelijkheden dan uitsluitend uitvoerende. 2. reflectie m.b.t. eigen positie en ambitie binnen vak (voor studenten en docenten) 3. veel meer kennis m.b.t. lichamelijke en mentale aspecten van vak 4. divers samengestelde vakgroepen, waar de onderlinge samenwerking prettig verloopt 5. gezond sociaal klimaat (minder hiërarchisch en 'ouderwets')."

3. Vaardigheden

Geef ALLE vaardigheden aan die je gebruikt om je carrière in de muziek in stand te houden. Geef details van ELKE vaardigheid die je noemt.

Het beroep van musici is veelzijdig en er zijn vele vaardigheden voor nodig, zowel algemene als specifieke. Genoemd worden:

- ◆ Muzikale vaardigheden – interpretatie, samenspel, verbeeldingskracht
- ◆ Technische vaardigheden – instrumentbeheersing, niveau op peil houden, fysiek in een goede conditie zijn
- ◆ Studeervaardigheden – efficiënt studeren, blessurepreventie
- ◆ Leesvaardigheden – snel partituren kunnen beoordelen, van blad lezen
- ◆ Luistervaardigheden – zowel op muzikaal, sociaal als zakelijk gebied
- ◆ Pedagogische vaardigheden – motiveren, stimuleren, groep binden
- ◆ Beoordelingsvaardigheden – jezelf en je omgeving kunnen inschatten, het niveau van leerlingen bepalen, het juiste repertoire uitzoeken
- ◆ Psychologische vaardigheden – mentaal begeleiden van solisten, leerlingen
- ◆ Communicatieve vaardigheden – open en ontspannen met mensen omgaan, feedback geven en ontvangen, non-verbaal
- ◆ Creatieve vaardigheden – ontwikkelen van projecten, in repetities
- ◆ Administratieve vaardigheden – boekhouding, belasting, beheren van geld
- ◆ Organisatorische vaardigheden – actueel houden van PR-materiaal, logistiek, activiteiten organiseren tot in de details, de juiste hulp inschakelen, timemanagement
- ◆ Presentatievaardigheden – enthousiasme, jezelf verkopen, spreken in het openbaar, omgaan met zenuwen, uiterlijke verzorging
- ◆ Taal- en schrijfvaardigheden – goed geschreven promotiemateriaal, talen (internationaal)
- ◆ Sociale vaardigheden, empathie – omgaan met leerlingen, ouders, collega's
- ◆ Improvisatievaardigheden – muziekinhoudelijk, maar ook: snel reageren op onverwachte situaties en ongewenste omstandigheden
- ◆ Muzieknotatievaardigheden – direct toegepast in lessituaties, arrangeren
- ◆ Zakelijke vaardigheden – genereren van werk, uitonderhandelen van honoraria, zorgen voor klanttevredenheid
- ◆ Leiderschapsvaardigheden – natuurlijk overwicht, 'out of the box'-denken
- ◆ Netwerkvaardigheden – op ongedwongen wijze mensen benaderen en contacten in stand houden, snel reageren
- ◆ Representatieve vaardigheden – overkomen op podium, actueel PR-materiaal
- ◆ Ontwerpvaardigheden – ontwerp van teksten, posters, CD/DVD hoezen etc.
- ◆ Onderzoekvaardigheden – samenstellen van gevarieerde programma's, partituurkennis, concert- en museumbezoek

- ◆ Computervaardigheden – bijhouden website, mail, internetresearch
- ◆ Opnamevaardigheden – bedienen van geluids- en opnameapparatuur

Naast de toegepaste vaardigheden worden de volgende eigenschappen genoemd:

- ◆ Hartstocht voor de muziek
- ◆ Veelzijdigheid
- ◆ Flexibiliteit
- ◆ Aanpassingsvermogen
- ◆ 100% Inzet
- ◆ (Sociale) intelligentie
- ◆ Muzikaliteit
- ◆ Zorgvuldigheid en precisie
- ◆ Discipline
- ◆ Vakbekwaamheid
- ◆ Authenticiteit
- ◆ Analytisch vermogen
- ◆ Punctualiteit
- ◆ Oplossingsgerichtheid
- ◆ Brede belangstelling
- ◆ Betrokkenheid
- ◆ Geduld
- ◆ Doorzettingsvermogen
- ◆ Uithoudingsvermogen
- ◆ Stressbestendigheid
- ◆ Goed humeur
- ◆ Ambitie
- ◆ Professionaliteit
- ◆ Duidelijkheid
- ◆ Originaliteit
- ◆ Innovatie
- ◆ Motivatie
- ◆ Voor jezelf opkomen
- ◆ Mensenkennis
- ◆ Inlevingsvermogen
- ◆ Diplomatie
- ◆ Intuïtie
- ◆ Visie
- ◆ Vooruit denken
- ◆ Humor
- ◆ Relativeringsvermogen
- ◆ Realiteitszin
- ◆ Bescheidenheid
- ◆ Zelfreflectie
- ◆ Zelfkennis
- ◆ Openheid
- ◆ Spontaniteit
- ◆ Bevlogenheid
- ◆ Betrouwbaarheid
- ◆ Initiatief nemen
- ◆ Overtuigingskracht
- ◆ Kansen zien
- ◆ Risico durven nemen
- ◆ Optimisme
- ◆ Gezond leven
- ◆ Fysieke losheid
- ◆ Jezelf willen blijven ontwikkelen
- ◆ Nieuwsgierigheid
- ◆ Zelfstandigheid

Een greep uit de reacties:

“Administratieve vaardigheden zijn afwezig.”

“Open staan voor verschillende disciplines: handig m.b.t. de gefuseerde instellingen waar ik werk.”

“Sociale vaardigheden. Als aanvoerder rustig blijven en mensen de ruimte geven hun inbreng te hebben in het geheel.”

“Zakelijkheid - het vermogen om duidelijke zakelijke afspraken te maken en die buiten de lessen te houden, zodat de intimiteit van de lessen niet wordt verstoord door zakelijke geschillen.”

“Doorzettingsvermogen: valt niet mee met amateurs; Inlevingsvermogen: eruit halen wat er in zit en mensen stimuleren; Organisatietalent: soms meer aan het regelen dan dirigeren; Creativiteit: steeds iets bedenken om het voor iedereen interessant te maken.”

“Met te weinig voorbereiding toch kunnen presteren (op het laatste moment gevraagd worden; te weinig geld krijgen en dan zo min mogelijk je best doen, maar toch een hoge prestatie willen leveren); Intelligentie: snel kunnen schakelen tussen alle werelden.”

“Denken in dromen: visualiseren wat je echt wilt; Nieuwsgierigheid: hoe zit de markt in elkaar, waar liggen kansen.”

“Gedegen kennis muziek. Geen onzin verkopen als dirigent en zo autoriteit verkrijgen. Hard kunnen werken. Op tijd relaxen en opladen, zodat je inspirerend kan zijn. Fysiek in orde zijn. Sociaal sterk zijn en weten wat er buiten het muziek maken gebeurt in de wereld en omgeving van orkestleden of leerlingen. Relativeringsvermogen. Humor om ‘zware’ zaken lichter te maken. Besef dat ondanks je prachtige vak de geldelijke waardering in Nederland niet zo hoog is. Zorg dat je niet verbitterd raakt dat velen met ‘minder nobele’ beroepen veel meer verdienen.”

“Communicatievaardigheden (woordloos tijdens het spelen, problemen bespreken/bespreikbaar maken, kritiek mooi verpakken, je product aanprijzen); emotionele vaardigheden (drop-outs waarnemen, feedback geven en ontvangen, empathie); meditatie (oordeelloos waarnemen; ook onder heftige emotionele druk het werk naar behoren uitoefenen; bij leerlingen het onderscheid kunnen zien tussen psychisch en motorisch onvermogen en daar in seconden wat aan kunnen veranderen).”

“Details van elke vaardigheid noemen vind ik teveel gevraagd, maar een voorbeeld: het verzorgen van een leerlingenvoorspeelavond omvat onder andere organisatorische en logistieke vaardigheden om iedereen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen inclusief het publiek, enthousiasmerende vaardigheden om er een feestje van te maken, sociale, didactische en pedagogische vaardigheden om de leerlingen stukken te laten spelen met een grote kans op succes en ze daarbij de rust en het vertrouwen te geven om het ook een positieve ervaring te laten zijn, administratieve vaardigheden om uitnodigingen en programma's naar behoren te verzorgen en afspraken te kunnen maken en nakomen met de locatie.”

“Zelfkennis: weten hoe ik reageer in moeilijke situaties. Analytisch vermogen: wat kan er verbeterd worden en hoe kan dat. Samenwerken: “de neuzen dezelfde kant uit krijgen.”

“Improvisatievaardigheden: - muzikaal, bv. aanpassen van repertoire aan sfeer van de avond en wensen van de cliënt - bij podium- en tijdsveranderingen bij festivals soepel opstellen - geen sterallures!! Presentatie: - zeer belangrijk, contact met je fans - venue managers en eigenaren beleefd en netjes behandelen, etc.”

“Overtuigingskracht (‘Het is leuk/boeiend wat wij doen’ uitstralen).”

“Je gebruikt alle vaardigheden, daarom is het zo'n fascinerend vak. Cognitieve vaardigheden bij het maken van programma's, het organiseren van concerten en het stellen van doelen, motorische vaardigheden bij het spelen, affectieve vaardigheden bij het musiceren, communicatieve vaardigheden bij het spelen, het optreden en het organiseren, reflectieve vaardigheden bij het studeren en het stellen van doelen...”

“Leiderschap: visie tonen bij het omgaan met verschillende mensen om tot een goed gezamenlijk resultaat te komen.”

“Ben goed in contacten leggen met collega's; heb al meerdere aan werk geholpen (zij mij niet) . Ben goed in het aanbieden van mijn theateervoorstellingen, maar het ‘nabellen’ (= echte verkoop) vind ik dramatisch en ondervind heuse telefoonangst. Dwing me er toch toe, al vrees ik dat de rek er een k  er uitgaat.”

“Flexibiliteit/aanpassingsvermogen: de muziekwereld betekent nu eenmaal onregelmatig werken en veel samenwerken om te kunnen overleven.”

“Verwondering: elk mens heeft iets wat haar/hem de moeite waard maakt, elke motivatie is voor mij leuk om te helpen ontwikkelen.”

“Sociale vaardigheden - ik heb gemerkt dat voor concerten en tournees niet altijd per se de beste speler wordt gevraagd, maar iemand waarmee men graag omgaat, graag mee werkt en het contact buiten de repetities en concerten prettig vindt.”

“1 Communicatie: zonder goed gesprek/relatie/connectie begin je niks. Voel dus in wat de eventuele werkgever verwacht. Kom niet uit een ivoren toren met ideeën waar niemand op zit te wachten. 2 Uitvoering: zorg altijd voor topprestatie van jezelf. Haal je het niet? Zeg het concert dan af. Beter niet dan half. 3 Second opinion: zorg dat je de eerste jaren na je opleiding vaker bij je ex- docent aanklopt voor reflectie/tips in je speelmanier /visie op de muziek. Dit is echt een oneindig proces. Denken dat je het allemaal wel weet is een slechte raadgever. 4 Aftersales: vraag terug hoe een concert was, zorg dat je in de kijker blijft. 5 Bereik: wat levert je een concert op aan publiek? 10 20 30 man? 3000 man?”

“Naast muzikaliteit en technische beheersing: neutraliseren van teleurstelling en vernedering die te maken heeft met de conservatoriumcultuur (=mijn werkplek). Afstand nemen en humor.”

“Weten welke projecten (nog) te zwaar zijn en op tijd nee zeggen: dit vraagt om een goed inschattingsvermogen van de moeilijkheid van muziek/acteerwerk, maar ook van de secundaire voorwaarden. Toegewijd spelen, altijd weer jezelf uitdagen om iets nieuws op te diepen uit de muziek en uit jezelf en het kwetsbaar weg te geven aan je publiek en medespelers. Netwerken: contact houden met en raad durven vragen aan collega's.”

“Improviseren; is mijn specialiteit en ik werk er veel aan mijn technieken te verbeteren. Bouwen van kantelsysteem voor m'n (reis-)vleugel, filmdoeken & decorstukken. Presenteren/voordrachten; ik heb gemerkt dat het publiek het meestal erg prettig vindt wat achtergrond informatie te krijgen en dat je door te spreken een veel directer contact maakt dan door alleen te spelen op je instrument. Voor het krijgen van werk en opdrachten is ook de visuele verpakking/presentatie belangrijk, hoe je programmaboekje eruit ziet, hoe je op het podium overkomt, of je op het internet te vinden bent en zo ja waar. Ook de manier waarop je informatie verschaft blijkt belangrijk te zijn, wil je serieus genomen worden.”

Sommigen zijn er heel kort over:

“Mijn leven en werk zijn zo sterk met elkaar verbonden dat het beantwoorden van deze vraag veel te veel tijd zou gaan kosten.”

“Alle? Gewoon je werk goed doen, op tijd zijn, je noten kennen, origineel zijn en zo zorgen dat de klant tevreden is en je terug vraagt.”

“Uitsluitend mezelf blijven. Als het goed is heb je in de muziek niet meer nodig.”

“Muzikaal (naar mijn idee nog steeds de beste manier om jezelf te presenteren: steeds van jezelf topniveau eisen).”

“Altijd goed presteren, veel studeren, zakelijk alles goed regelen, zelf initiatieven nemen.”

“Positieve kijk op alles hebben = ga je sneller uitdagingen/mogelijkheden aan.”

“Heel erg eerlijk zijn voor jezelf én voor anderen!”

“JEZELF leiding kunnen geven, kunnen plannen en prioriteiten stellen.”

“Mijn agent neemt veel werk over, verder doe ik audities.”

4. Dromen

Heb je je dromen op muziekgebied kunnen waarmaken?

Sommige dromen komen uit, andere vallen in duigen. Nieuwe dromen ontstaan en oude dromen veranderen. De veel gedroomde droom een glanzende solistencarrière te verwezenlijken, blijkt slechts voor enkelen weggelegd te zijn.

Droom en realiteit

“Nee, mijn droom van vroeger niet: ik ben denk ik net zoals velen met een verkeerd beeld de opleiding ingestapt. Maar misschien heb ik mezelf daarin tevens ook onderschat. Laat ik stellen dat mijn dromen zijn bijgesteld, realistischer geworden en inmiddels af en toe een beetje uitkomen.....”

“Ja. Als relatief oude zangstudente heb ik nooit geworsteld met onrealistische voorstellingen van een carrière, ik kan mijn passie - hedendaagse muziek - helemaal uitleven en ben als dirigente en zangeres veel docerend bezig, iets wat ik altijd al leuk vond.”

“Ik ben blij dat ik kan muziek studeren, omdat het mij veel plezier geeft. Maar ik ben een beetje bang dat ik niet goed genoeg zal zijn om in mijn beroep verder te spelen maar alleen les te geven.”

“Nee, die dromen waren dan ook wel naïef.”

“Ja, ik zing op het niveau waarop ik muziek wil maken. Misschien had ik de ijdele hoop op het conservatorium dat ik ooit als groot solist aan de bak zou raken, maar dat was ver van de realiteit en ook, nu ik de praktijk ken, absoluut niet iets waar ik geschikt voor benen gelukkig mee zou zijn.”

“Dat is nou precies waar het conservatorium muzikanten op voor zou moeten bereiden: Muzikant zijn is ook gewoon werk. De droom om solist te worden of belangrijk te zijn in de muziekwereld is de meest gedroomde droom op het conservatorium. Die gaat voor 0,1% in de 10 jaar op. Beter goede muzikanten te maken met beide benen op de grond dan dat deze mensen moeten opgevoed worden in het orkest waar ze heel misschien in terecht komen. Je merkt wanneer er nieuwe musici in het orkest komen, die nog studeren of nog dromen, ze geen samenwerkende geest hebben en daardoor de kwaliteit van de samenwerking en de muziek tekort doen...Dus mijn droom is ook niet uitgekomen maar ik vind mijn werk welontzettend leuk!”

“Het grote ei moet nog steeds gelegd, maar er is veel anders voor in de plaats gekomen.”

“Of ik echt mijn dromen heb kunnen waarmaken weet ik niet. Ik zie mezelf in mijn dromen soms wel als een succesvol concertmeester in een barokorkest of als succesvol kamermusicus, maar ik weet dat deze dromen niet realistisch zijn. Ik ben over het algemeen heel tevreden met het werk wat ik nu doe.”

“Een aantal ja! Ik ben blij dat ik i.i.g. veel speel en niet alleen lesgeef. ik had alleen wel meer verwacht qua kamermusiek maken en dat doe ik nu veelte weinig helaas. het auditeren voor een vaste baan valt me vies tegen. een aantal keren finales bereikt en net niet de baan gekregen. Dan moet je voor je gevoel weer van voor af aan beginnen en je weer helemaal opladen en in conditie blijven met je spel. Deze droom heb ik dus nog niet waargemaakt en het zou een reden kunnen zijn om te stoppen met spelen ooit als dit nooit zal lukken. Het freelancen is heel zwaar namelijk. weet niet of ik dat nog jaren lang volhoud...”

“Ik geniet van het spelen voor publiek, maar dit komt helaas niet heel veel voor. Aan de andere kant levert het ook stress en onzekerheid op en kost het heel veel energie. Dit geldt ook voor de tijd en energie die je in organisatie moet steken. Fysiek moet je altijd in topconditie zijn. In combinatie met andere werkzaamheden kan dit dan ook niet op grote schaal.”

“Mijn dromen zijn tijdens de studie bijgesteld naar realistische doelen waar ik me zeer prettig bij voel. Dromen van vroeger waren in een orkest spelen, niet lesgeven. Realiteit van nu is in ensembles spelen en wel lesgeven.”

“Ja, ik leef volledig van muziek maken op verschillende vlakken. Ik speel concerten met mijn eigen muziek zonder concessies. Al verschuiven dromen wel naarmate je ze verwezenlijkt. Ze zijn dan realiteit geworden, en dan vallen ze niet zo op.”

“Redelijk; in de schijnwerpers staan is niet mijn droom; achtergrondwerk en ideeën ontwikkelen en uitwerken op gebied van muziek en zorg/onderwijs wel.”

Uitgekomen dromen

“Voor een heel groot deel. Van een bloeiende artistieke uitvoerende carrière is het niet echt gekomen, maar gezien het plezier dat ik aan al het andere heb beleefd, is dat een luxeprobleem.”

“Absoluut. Toen ik naar het conservatorium ging had ik een toekomstbeeld met een grote plaats voor lesgeven en een nog niet zo duidelijk beeld van de uitvoerende kant van het geheel. Mijn lespraktijk is op dit moment echt wat ik me er van had voorgesteld en met mijn werk als uitvoerend musicus ben ik op dit moment heel tevreden op het muzikale vlak (financieel dus niet altijd, dat vind ik soms een probleem, maar vaak ook niet).”

“Ik maak muziek op een hoog niveau met vrienden van wie ik hou voor een leuk publiek dat dit ook waardeert: deze droom is dus waar geworden/ gebleven!”

“Ik heb kunnen studeren in het buitenland. Ik heb (in een orkest) in de grote zalen van Nederland gespeeld. Voor de rest weinig dromen, ik vind alles geweldig wat op mijn pad komt.”

“Ja, ik leef van een vorm van kamermuziek die voor veel mensen onbereikbaar is.”

“De grootste droom is vanaf begin al uitgekomen: namelijk dat ik met m'n stem mensen kan raken, dat ik iets bij ze tweebreng. Maar ik heb natuurlijk nog tal van wensen op muziekgebied om ooit nog uit te voeren en daar werk ik elke dag aan.”

“Ja, ik wilde graag musicus worden en dat ben ik. Ik vind het wel een onzeker bestaan, maar ik geniet volop.”

“Docent zijn vind ik helemaal leuk want ja, die kinderen iets bijbrengen waar ze zeer veel plezier mee kunnen beleven is prachtig! Verder droom ik nog rustig verder om met ons trio meer bekendheid te krijgen en vooral heel veel te mogen spelen (betaald). Die droom kan nog ooit uitkomen.”

“Ja deels, ik heb 2 cd's opgenomen met mijn band. Ik wil nog wel een soloalbum op gaan nemen. Ja, ik treed regelmatig op en word zo nu en dan herkend. Ik kan er nog niet van leven.”

“Ik heb een eigen ensemble, heel succesvol, leuke concerten, tournees. Alleen zouden wij graag onafhankelijker zijn van alle organisatorische rompslomp en de eisen op gebied van samenwerking, cross-overs e.d.”

“Grotendeels. Ik had een ideaal om een goed lopend en goed samenwerkend en uiteraard muzikaal hoogstaand ensemble op te richten en dat is mij in de loop van vele jaren uitstekend gelukt.”

“Ja, ik wilde graag een goede docent worden en die status heb ik bereikt. Ik zie mezelf nu als een meester in mijn vak.”

“Meeste wel, maar ik krijg steeds nieuw dromen om te realiseren.”

“Ja, mijn wens was altijd te kunnen spelen voor mensen en ze te vermaken. Op mijn manier heb ik zeker mijn fans en trouwe luisteraars.”

“Ja, ik heb een nieuw Nederlands/internationaal repertoire voor mijn instrument (klavecimbel) kunnen laten ontstaan. Ook kan ik op het CVA mijn vak als hoofd- en bijvak onderwijzen.”

“Ja, mijn uitvoeringspraktijk op Erard vleugels heeft grote invloed op de kamermuzikspelers, en dit jaar hoop ik een orkestje te vormen rondom die bijzondere instrumenten dat kan groeien. Het zou jammer zijn als een hele periode muziek op hedendaagse instrumenten gespeeld blijft.”

“Ja!! ik kan met mijn gitaar alles wat ik wil; dat is gewoon een kwestie van blijven studeren en niet opgeven en heb daarbij een ontzettend leuke groep mensen om mij heen door mijn lespraktijk. Verder is voor mij een gezond evenwicht muziek/ ander werk essentieel. Naast de muziek werk ik 3 dagen als buschauffeur.”

Boven verwachting

“Ja. Tot nu toe heb ik meer bereikt dan ik ooit had gedacht. Zowel op het gebied van aantal concerten, als de zalen waar ik gespeeld heb, cd's die ik heb mogen opnemen, projecten die van de grond zijn gekomen, media-aandacht etc. Al zou het morgen ophouden, zal ik altijd heel gelukkig zijn met alle uitgekomen dromen.”

“Ja. In het begin van mijn vioolstudie dacht ik dat ik alleen maar zou gaan lesgeven, maar het spelen in een orkest trok me nog meer en dat is me gelukt.”

“Min of meer wel. Ik heb op grote podia gestaan met kleine rollen, op kleine podia met grote rollen. Ik heb met geweldige dirigenten en collega's op wereld niveau samen gewerkt. Dat had ik niet verwacht toen ik aan de studie begon.”

“Ja. Allereerst een geweldige tijd in de Luchtmachtkapel. Nu na m'n pensionering een nieuwe carrière in de musicalwereld en daarnaast zo mogelijk nog wat dirigeren en lesgeven + schnabbelen in de lichte muziek.”

“Ja. Ik heb liedjes geschreven en op de planken gestaan en overal prijzen voor gewonnen. Ik heb boeken geschreven en ook daarvoor gelauwerd en ik heb films mogen maken van heel bijzondere mensen, waarbij mijn muzikaliteit op een of andere manier het verschil lijkt te maken met het werk dat (veel) anderen doen. Ik heb grote stukken mogen componeren en daar ook bevestiging op gehad. Vroeger droomde ik anders dan tegenwoordig: toen wilde ik Wim Sonneveld achterna of Queen. Ik heb dat allebei gedaan en mijn eigen vorm gevonden. Tegenwoordig wil ik intens en verheffend werk maken van grotere adem: proza, composities. Ik zie mijn jonge jaren als het fundament en mijn opleiding zeer zeker, al bestonden de meeste zaken waar ik tegenwoordig dagelijks mee werk toen nog niet. Het blijft dus nodig om me te ontwikkelen. Dat doe ik met liefde en lichtheid.”

“Ja. Ik ben (met dank aan mijn leraren op het Rotterdams conservatorium) uitstekend voorbereid op mijn leven als beroepstrombonist. Mijn ambities die ik had toen ik 9 jaar geleden begon aan mijn studie (baan als 1e trombonist) heb ik verwezenlijkt, en er zit zeker nog rek in.”

Onvervulde dromen

“Nee, niet allemaal. Ik wou in een orkest, maar ben er qua speeltechniek niet goed genoeg voor. Ook dacht ik voordat ik aan mijn vioolstudie begon, dat ik alle grote vioolconcerten zou kunnen spelen aan het einde van mijn studie, maar ik ben erachter gekomen dat ik door technische tekortkomingen (ook zeker deels door mijn leeftijd - ik begon mijn studie met 23) dat niet heb kunnen doen.”

“Nee. Ik geef niet zoveel concerten als ik zou wensen, en dikwijls onder inferieure omstandigheden qua akoestiek, kwaliteit van de piano, kwaliteit van mijn partners en honorering.”

“Zeer gedeeltelijk. Lespraktijk loopt prima. Optredens: weinig perspectief.”

“Niet helemaal. Geen grote internationale carrière.”

“Nee, eerst doordat mijn ouders ertegen waren dat ik Zangeres wilde worden, zij hebben om mij te demotiveren op 9 jarige leeftijd in een bejaardenkoor gezet, echter zelf vond ik dat geweldig.”

“Ja en nee. Qua lesgeven grotendeels. Vond het zeer belangrijk dat kwalitatief goed muziekonderwijs ook mogelijk is voor mensen met een gewoon en klein inkomen, dat is gelukt. Helaas heb ik juist tijdens mijn studie privé een lastige periode doorgemaakt, waardoor ik absoluut niet er uit heb gehaald wat ik graag zou willen, zeker mijn violistisch uitvoerende ontwikkeling is een periode fors gaan stagneren. Vind ik enerzijds nog steeds zonde, anderzijds loopt het leven voor weinig mensen ideaal en houd ik van mijn huidige werkzaamheden.”

“Nee. Mede wegens ziekte, angst en gebrek aan inzicht heb ik mijn dromen niet kunnen verwezenlijken tot nu toe.”

“Nog niet helemaal. Ik wil kunnen spelen zonder belemmerd te worden door een gebrek aan techniek op m'n klarinet. Daar ben ik nog niet.”

“Nee, geen markt voor.”

“Ik zou zelf meer willen componeren, maar heb daar de energie niet toe, gezien de volle werkweek.”

Niet iedereen had dromen

“Ik had geen dromen. Maar ik wilde slechts muziek maken waar ik enthousiast over ben. Als ik er toch niks mee verdien, kan ik maar beter plezier en energie krijgen....”

“Ik heb geen dromen. Mijn geest werkt niet zo.”

“Ik heb geen echte dromen (gehad), heb niet de neiging mezelf te "verkopen". Ik heb een plezierig bestaan met (meer dan genoeg) werk waar ik deels voor gevraagd ben en waar ik zeker ook om gewaardeerd word. Misschien zou ik op een iets professioneler vlak / hoger niveau mijn kwaliteiten nog kunnen verkopen als interpretatiecoach, maar misschien ben ik daar ook eigenlijk te lui voor ;)”

“Ik heb nooit dromen gehad, behalve als het ging/gaat om interpretatie. Vakmatig ben ik ver gekomen en ben trots op wat ik heb bereikt en doe. Maar inhoudelijk ben ik zeer teleurgesteld in het gebrek aan vrijheid van de hedendaagse klassieke musicus. Door de opnamecultuur wordt iedereen geacht onpersoonlijk en perfectionistisch 'het ideale klankbeeld' te benaderen. Persoonlijke interpretatievrijheid is daardoor verloren gegaan. Grote pianisten en zangers als Horowitz, Bolet, Callas hebben hiertegen gewaarschuwd, maar de macht van het geld (studio's, producers, impresariaten) is moeilijk te breken. Helaas. Ik hoop nog steeds op betere tijden, wellicht als iedereen overvoerd is geraakt van alle instant muziek op internet en Cd's. Maar de facto ben ik in een verkeerde generatie geboren.”

“Ja, ik had geen echte ambities (en nog steeds niet), maar ik wist wat ik wilde en dat is precies zo uitgekomen zonder moeilijkheden, ik ben eigenlijk overal zo ingerold. Geweldig om dat zo mee te maken.”

Een lange weg

Goed op weg en nog steeds in ontwikkeling.

“In eerste instantie was mijn droom een goede viooldocent te worden. Dat doel heb ik zeker bereikt. Ik zou inmiddels meer zelf willen uitvoeren. Daarvoor heb ik in meerdere opzichten te weinig gereedschap - maar ben daar naar op zoek.”

“Ben ik nog mee bezig; ik ben nog niet waar ik wil zijn maar ik zie het als een weg waarbij je steeds een stapje verder komt als het goed is.”

"Ik ben er nu eindelijk mee begonnen -dus ben er met andere worden nog niet, maar het lef om er voor te gaan heb ik in ieder geval. Tijdens mijn studiejaren had ik het niet, maar de levenservaring heeft er voor gezorgd dat ik langzaam maar zeker echte, goede vertrouwen heb gekregen."

"Ja en nee. Ik vind het jammer dat ik geen piano en directie gestudeerd op het conservatorium. Ik ben meer het type dat zich geleidelijk ontwikkelt maar altijd door gaat. Als je wat meer op leeftijd komt wordt je toch afgeschreven. Als dirigent ben ik nu vooral werkzaam met amateurkoren/ensembles van beperkt niveau. Ik vind dat heel leuk en het gaat zeer goed, maar ik zou toch graag op een muzikaal hoger plan wat projecten willen doen. Als pianist heb ik een kleine praktijk van minirecitals en achtergrondmuziek die precies past bij mijn wensen en die het dirigeren goed ondersteunt."

"Ja/nee. Ik ben erg laat met dirigeren begonnen en had wellicht een 'grotere' dirigent kunnen zijn als ik vroeger was begonnen. Aan de andere kant ben ik niet gefrustreerd hierdoor en geniet van hetgeen ik nu doe en ligt er nog voldoende in het verschiep."

"Nog niet. Ik wil meer optreden, meer theater maken en minder lesgeven, al vind ik lesgeven heel erg leuk! Nu is de balans ongeveer 75% les en 25% zangeres zijn en ik zou dat meer 50-50 willen."

"Ja en nee. Door hoge verwachtingen of hoge eisen te stellen zijn bepaalde dromen nog niet waargemaakt. Maar veel zijn wel waargemaakt. Ik heb een nieuw instrumentarium in het leven geroepen en als componist heb ik veel kunnen doen. Maar nog niet de gewenste 'doorbraak'."

Als je even niet zichtbaar bent, word je snel vergeten.

"Gedeeltelijk. Door even een periode wat rustiger aan te doen is slecht geweest voor de continuïteit daarna."

"Ja en nee. Ik heb een goede orkestbaan, die ik altijd graag had willen hebben. Maar met de kamermuziek wil het helaas niet helemaal lukken. Als je een aantal jaar in het buitenland hebt gestudeerd kennen de mensen je niet meer en is het moeilijk om binnen bepaalde kringen te komen."

Steeds weer opnieuw beginnen en volhouden.

"Grotendeels wel. Is wel net een muziekschool waar ik een droombaan had wegbezuinigd. Nu weer opnieuw beginnen."

"Ik had eerder een klarinetstudie willen doen, dan was ik nu verder geweest. In het 4e jaar van mijn blokfluitstudie heb ik wel toelatingsexamen gedaan, maar ik had volgens de commissie te weinig jaren meer. Toen ik 43 jaar was kon het opeens wel."

"Een pianotrio (bas, drums, piano) zou ik nog graag van de grond tillen om met eigen stukken en arrangementen optredens te doen zowel commercieel als op podia. Ik vind het erg moeilijk de juiste mensen te vinden. Klopt het sociaal, dan is muzikaal niet optimaal en andersom."

"Gedeeltelijk. Ik zou nog wel wat meer ingang willen krijgen in de echt professionele muziekwereld."

"Gedeeltelijk. Ik geniet als ik geïnspireerd word door mijn medespeler, zodat ik zelf ook groei. Ik kan mijn concerten zo voorbereiden dat ik me vrij voel. Ik zou nog veel meer willen, zoals concerten geven met orkesten, met meer goeie musici samenspelen."

"Nog mee bezig. Er liggen nog zoveel rollen en repertoire en podia open die te ontdekken zijn."

"Nog niet helemaal, maar ik denk dat het mijn tijd nog niet helemaal is. Ik wil nog wel op grotere podia staan, maar houd mezelf daar (mentaal) nog in tegen."

"Nog niet. Ik weet nu niet meer wat mijn dromen zijn, maar ik hoef niet meer dat puberse meisjes mijn poster in hun kamer zullen ophangen. Ik heb nog niet de erkenning en het publiek dat had kunnen bereiken, en ik geloof dat ik financieel wat gunstiger kan zitten."

Nieuwe inzichten en ervaringen brengen vervulling...

"Ja! Ik heb 7 jaar geleden een carrièreswitch gemaakt van de verpleegkunde naar de muziek. Ik kan er nu een goed inkomen aan verdienen: er is meer dan werk genoeg. En dat was mijn droom, als ook het starten van een eigen bedrijf en ook dat staat nu. Maar... dan krijg je weer andere dromen en ik blijf ook altijd ambitieus. De drang om me te blijven ontwikkelen zal altijd blijven."

"Mijn muziekwereld is breder geworden dan ik tijdens mijn studie had kunnen bedenken."

"Niet echt, maar je ontdekt nieuwe kanten van het beroep, bv. door het lesgeven, dat je langzamerhand leert waarderen."

"More or less yes. My work has grown with me, the dreams have changed along the way too. Big names are not making me happy in my work but a smaller group where I'm important part of the whole and able to influence the result with my way of playing and being."

"In zekere zin wel. Ik heb altijd gedroomd van onafhankelijkheid, zelf mogen kiezen wat ik wel en niet mag doen. En zo ervaar ik mijn huidige werk, ik werk met die mensen die ik graag mag en krijg in de muzikale en theatrale invulling veel vrijheid. Waar, wanneer en met wie ik werk, ik bepaal het allemaal zelf."

"Ja. Ik ben vroeg moeder geworden (op 17-jarige leeftijd). Op mijn 25ste had ik 4 kinderen. Ik heb de opvoeding en begeleiding van mijn kinderen gecombineerd met mijn gitaar studie. Dat ik zelfs geslaagd ben voor het diploma uitvoerend musicus en dat ik nu een bloeiende lespraktijk heb zodat ik mezelf kan bedruipen, daar ben ik trots op en erg blij mee."

"Tot nu toe behoorlijk, het proces zelfvoeden en groei ervaren zijn het belangrijkste. Gelukt is: zeer dynamisch en veel uitdagend werk, alleen al op de podia zeer veelzijdig, daarnaast loopt ook het lesgeven en het componeren door. Inhoudelijk zoek ik nog naar meer diepgang en innerlijk kompas, er is nog heel veel te doen."

"Nee en ja. Nee: het lesgeven en de organisatie daaromheen, het solitaire beroepsbestaan, het te lage inkomen en de slechte inkomsten van klassieke optredens, waar ik de voorkeur aan gaf, hebben me doen besluiten voor een andere inkomstenbron te kiezen. Ja: ik heb nu een goed betaalde baan met uitzicht op nog betere banen waardoor ik parttime kan gaan werken en nog meer tijd besteden en de muziek (samen) spelen waar ik zelf voor kies zonder financiële druk en nu werkelijk met plezier en volop genietend optreden."

"N.v.t. want ik ben er achter gekomen dat mijn dromen helemaal niet (meer) in de muziek liggen."

"Deels, ik dacht altijd dat ik een orkestbaan wilde maar nu speel ik bij veel kleinere ensembles en toneelgroepen en vind dat veel leuker dan orkesten."

"Had hele grote dromen: het zingen op de grote podia van de wereld. Dit is me niet gelukt, maar sta wel op de middelgrote en kleinere podia en dat werkt ook vervullend. Mijn wens om te leven van mijn zingen is mij gelukt."

"Mijn droom is veranderd: ik leer te waarderen wat ik wel kan, en dat geeft ook veel meer plezier én inkomen, dan iets te proberen wat ik niet kon (zoals ik in gedachten had). De realiteit is nu dat ik veel zing en componeer, dat blijkt ik te kunnen. Ik dacht saxofonist te worden, maar het uren alleen studeren beviel niet (toch heb ik er nog wel profijt van)."

"Redelijk. De geboden mogelijkheden waren bepalend voor mijn 'carrière', en daar ben ik tevreden mee."

"Dromen veranderen. Toen ik naar het conservatorium ging was dat alleen al een droom. In die tijd veranderde een kleine droom van militair orkestmusicus naar symfonisch orkestmusicus (misschien wel deels door de daaraan toebedeelde status). Als uitvoerend musicus heb ik (nog) geen orkestbaan. Wel ben ik druk als remplaçant bij zowel symfonische als militaire orkesten. De droom van dirigent is ook veranderd. Ik dirigeer een ontzettend leuke, interessante en groeiende fanfare. Geen status van toporkest, maar wel van eyecatcher in de streek."

"Ik denk niet dat ik het niveau dat ik nastreef ooit zal bereiken, maar zolang ik het gevoel maar houd, dat ik me muzikaal blijf ontwikkelen en niet verval in automatismen en niet te veel inhoudelijke concessies hoeft te doen, vind ik het redelijk bevredigend. De laatste paar jaar organiseer ik steeds meer zelf en kan ik daardoor steeds beter mijn ei kwijt in wat ik doe. Het heeft me redelijk wat tijd gekost me los te maken van alle vooroordelen over muzieksoorten en hoe het leven van een beroepsmusicus er uit zou moeten zien, volgens mensen van het conservatorium."

"Ja, voor mij waren de 10 jaar intensief uitvoerend musiceren genoeg. Daarna heb ik me toegelegd op het doorgeven aan anderen."

...of bevestigen een ontluisterende realiteit

"Op artistiek gebied lukt het aardig. Op financieel gebied niet. Voor hetgeen waar ik voor ga (muziekstijl bij compositie) is niet veel publiek, oftewel weinig oor. De meeste mensen boeit het niet of ze naar crappy elektronische geluiden zitten te luisteren of mooie akoestische klanken. Sterker nog, soms lijkt het alsof, hoe lelijker het geluid is en hoe simpeler de muziek, hoe beter het bevalt."

"Ik zou graag meer grote projecten willen spelen. Het is in de oude muziek vrijwel onmogelijk om alleen met muziek maken je brood te verdienen. En ik ben niet iemand die voor mindere schnabbels gaat: dan liever minder spelen en ander werk op niveau doen."

"Gedeeltelijk heb ik gedaan wat ik graag wilde doen, maar had wel meer 'leuke' dingen willen doen en wat meer verdienen met wat minder hard werken, zoals in andere sectoren."

"Ben bezig. Ik wil nog meer zingen bij muziektheater en beter betaald krijgen daarvoor. Een fooi is geen adequate betaling voor iemand die een HBO- of universitaire studie heeft afgerond."

"Nee, niet alle! maar gelukkig wel veel. Sta vrij bovenaan in de jazzwereld hier in Nederland, heb gespeeld in Bahrein, Kenia, Rusland, Europa. Word vaak terug gevraagd. Mag met de beste jazzmuzikanten werken, en werk best vaak, dus ben muzikaal gezien erg gelukkig. Helaas zijn de gages hier lachwekkend en is het bijna onmogelijk om er "goed" van te leven. Bijna alle "echte" jazzmuzikanten, waar ik mee werk zitten in dezelfde positie als ik: we komen net rond, en als je wat reclame wilt maken, ben je je winst weer kwijt. Velen van ons leven op, of net onder, of net boven het minimum."

"Voor een deel, door het instorten van de subsidiemogelijkheden en de scheefgroei van de (kamer)muziekmarkt = moeizaam. De freelance wereld biedt weinig rechtszekerheid, voldoende betaling en is vaak artistiek onbevredigend. Onmogelijke, ongezonde werkdruk en -tijden, bij freelance UM werk."

"Nee. Mijn droom was om fulltime muziek te kunnen maken voor een talrijk publiek. Mijn muzikale doelgroep (koren en orgelliefhebbers) wordt in hoog tempo steeds kleiner."

"Nee. Hele grote dromen had ik niet, ik was vrij realistisch. Maar zelfs daarvoor is er geen ruimte binnen muziekland. Ik liep er tegen aan dat presteren belangrijker werd dan musiceren. Daarom bevind ik mij nu ook meer in een amateur circuit als het gaat om uitvoerende praktijken. Hier wordt namelijk nog muziek beleefd en niet 'geconsumeerd'. Maar zelfs in mijn baan als muziekdocent kom je die prestatie drang tegen. Progamma's op tv die hier ook een groot aandeel in hebben, ben ik geen fan van."

"Ik ben een aardig eind gekomen. Het liefste had ik wel een baan aan een conservatorium willen hebben, gecombineerd met een (inter)nationale concertpraktijk. Eigenlijk heb ik alles min of meer in het klein bereikt. Ik voel me alleen niet zo erkend naar het artistieke niveau dat ik heb bereikt. De hoeveelheid publiek blijft klein en binnen conservatoria is nauwelijks plaats voor het orgelvak."

"Nee, in die zin dat een wetenschappelijke carrière uiteindelijk meer vervulling geeft. Ik had achteraf muziek beter als intensieve hobby kunnen houden."

“Helaas loop ik wel aan tegen mijn eigen beperkingen, op muzikaal maar ook op praktisch terrein. Ooit droomde ik ervan om mezelf en mijn gezin geheel te kunnen onderhouden door mijn werk als uitvoerend musicus, maar dat idee is inmiddels door de praktijk achterhaald.”

“Nee. Ik zou graag veel meer optreden, liefst elke week 1 à 2 keer. Maar met het huidige aanbod van musici en het gebrek aan betalende podia is dat niet mogelijk. Ik heb nu nog geen naam, en kleinere podia die wel een beetje geld hebben, boeken liever " veilig", dus mensen die wel naam hebben. Zo bouw ik ook niets op. Ik heb nu net weer 4 gratis concerten achter de rug, goede ervaring, maar de naam van ons ensemble dringt hiermee nog niet door tot de betalende podia. Wel tot de mensen die denken dat we altijd wel gratis beschikbaar zijn. Zo ontstaat een kringetje waar je nauwelijks uit komt. Maar ik blijf vertrouwen hebben in de toekomst en mijn eigen plannen en ideeën zoveel mogelijk tot uiting brengen!”

Eens vervulde dromen, vervlogen

Op muziekscholen is in de loop van de tijd veel veranderd, wat ervoor heeft gezorgd dat eens vervulde dromen weer in duigen vielen.

“Het werken met een rooster heeft mijn dromen verstoord. Ik moet teveel leerlingen in te weinig tijd lesgeven. Omdat vermoeidheid optreedt, ben je minder creatief.”

“Tot een jaar of acht à tien geleden heb ik met heel veel plezier en inzet lesgegeven. Regelmatig zat er ‘Talent’ tussen het leerlingenaanbod. Er was doordat de standaardles driekwartier in beslag nam en Talent een uur, waarbij ik zelf min of meer mocht beslissen welke leerling welk soort les kreeg-- minder gevorderden/geïnteresseerden korter of in groepsverband, wisselend indien dat beter was. Talent werd wel door collega's getoetst.... De vrijheid, langere lestijd gaf veel voldoening. Je had nog een band met de leerling en zijn/haar ouders. In Zuid was het vaak mogelijk niet alleen op school(in fatsoenlijke ruimte) uitvoeringen te geven, maar ook wel eens een theeconcert bij deze of gene thuis. Leerlingen waren doorgaans geïnteresseerd, bezochten concerten, deden soms mee aan Concoursen. Het spelen dat ik ernaast deed gaf voldoening, kortom ik had het erg naar mijn zin. Door intriges gedurende een periode van ziek zijn verloor ik, zonder mee te hebben mogen beslissen, ‘mijn’ plekje in de zon. Hierna (er was wel een enkel klein talentje bij, maar de mogelijkheden dat goed te begeleiden waren geschrapt) heb ik de eerste 5--7 jaren een grote weerstand gehad. Pas na mijn bezoek(40jarig jubileum dat mijn klasgenoten en ik van school kwamen) aan Zuid Afrika, waarbij ik een bezoekje aan Robben Island bracht, was dat gevoel van rebellie / machteloosheid ineens verdwenen. Dankzij Mandela! Heb me de OBU in laten praten. Er waren al langer onvoldoende aanmeldingen voor ons instrument. Ik had een volledige baan die echter maar half gevuld was. Tegenover mijn collega's vond ik dit, op langere termijn, eigenlijk niet kunnen. Ging de OBU in. Achteraf heb ik hiervan spijt. Het vreet Pensioen weg. Daarbij mocht ik wel blijven werken, maar moest, m.i. minstens één jaar te vroeg stoppen met nieuwe leerlingen. Je praktijk sterft zo langzamerhand af. Van de geachte collega's nooit iets gehoord. Teleurgesteld, ik offerde mijn betrekking toch ook op zodat zij nog even door konden werken? Had best meer willen optreden, maar heb nooit de organiserende mogelijkheden verworven om hiermee zelf verder te kunnen. Dat gebrek aan organisatie uit zich ook in mijn onvermogen op Alexander Techniek gebied een fatsoenlijke praktijk op te bouwen. Het werken aan de muziekschool heeft die mogelijkheid in de kiem gesmoord. Leerlingen kwamen volautomatisch de deur binnen, je hoefde er helemaal niets voor te doen. Een gedegen Her/Bijscholing zou ik zeer opprijs stellen. De 1 daagse cursus heb ik een aantal keren gevolgd. Ik schrik dan altijd van de overstelpende hoeveelheid regels en trek me weer op mijn eilandje terug. Kan er voor administratief minderbegaafden niet een trager traject gemaakt worden? Het is toch vergelijkbaar met Dyslexie?”

Op andere gebieden ontbreekt de continuïteit.

“Als ik mij vergelijk met studiegenoten mag ik deels niet klagen; ik heb bijzondere en inspirerende muziek kunnen maken en tot stand kunnen laten komen. Heb deel uitgemaakt van interessante ensembles met dito repertoire. Dat daar een keer een eind aan komt is op dat moment jammer, zeker

als daar geen vervolg op komt. En voor zover de muziekpraktijk over is; het dromen is nog niet voorbij, de mogelijkheid droom werkelijkheid te laten zijn is inmiddels minder groot."

"Ja/Nee. Ik heb veel meer uitvoerend willen doen. Had prachtige projecten in het buitenland samen met beeldende kunstenaars, dichters i.c.m. muziek, maar het werd financieel niet meer haalbaar. Wel hele belangrijke en mooie ontmoetingen gehad met mensen."

Keuzes maken geeft een goed gevoel

"Mijn eigen voorstelling maken. Dat was de keer dat ik me voornam het heft in eigen handen te nemen. Heeft me veel opgeleverd; het maken/instuderen/spelen van de voorstelling, al is dat laatste erg in de marge (kleine zalen/wijktheaters/besloten gezelschappen zoals PvdA gemeenteraad). Het heeft mij de bekendheid opgeleverd waardoor ik ook totaal andere dingen ben gaan doen als presenteren en columns schrijven."

"Bij de start van mijn carrière had ik geen vastomlijnde c.q. concrete dromen. Ik probeer wel steeds in het moment te luisteren naar wat ik doe en wat ik graag (anders) zou willen. Dat lukt niet altijd, omdat ik het werk niet aldoor kan sturen. Soms word je voor klusjes gevraagd die je op routine kunt doen, voor mijzelf dus niet zo interessant maar wel gewenst door de vrager. Op dit moment merk ik dat het inzetten van een verandering me veel nieuwe wegen biedt. Kan ik iedereen aanraden dus!"

"Nee. Had graag liedbegeleiding willen doen. Door fysieke beperking na ongeval is dit onmogelijk. Heb het d.m.v. directie als het ware vervangen. Ik zoek uitdagingen die bij me passen. Na een periode met te weinig uitdagingen, krijg ik de laatste tijd steeds meer mogelijkheden waardoor het maken van keuzes ineens een belangrijk punt is. Niet alles is haalbaar op dit moment, ook al heb je de ambitie. Realistisch zijn en zicht houden op je mogelijkheden is erg belangrijk."

Blijven dromen

"Ten dele. Ik droom nog steeds van die wereldtournee met eigen werk ;-)"

"JA! Ik heb een eigen bandje, waar ik met iemand samen de liedjes voor schrijf. Ik zing in een coverband waar ik vaak mee op podium sta en m'n geld mee verdien. Verder heb ik opties en nog steeds dromen om verder te komen. Pas als je stopt te dromen gaat er iets mis."

"Ik ben ermee bezig. Feit is dat ik van mijn zingen kan leven en dat er een opwaartse ontwikkeling te zien is. Mijn dromen zullen me hopelijk nog verder voeren."

5. Talenten

Komen je talenten genoeg tot uitdrukking?

Over het algemeen vinden musici dat hun talenten genoeg tot uitdrukking komen. De veelzijdigheid van het beroep spreekt ook verschillende talenten aan.

Benutte talenten

“Ja. Ik kan mijn ei kwijt, en dat is de kern van plezier.”

“Om te kunnen (over-)leven van de muziek komen een aantal van mijn talenten goed van pas. Mijn hoofdtalent: gitaarspelen gaat echter op de achtergrond, ten behoeve van het runnen van mijn lespraktijk. Er blijft te weinig tijd en energie voor mezelf om te studeren.”

“Ja, ik kan mijn muzikaliteit en creativiteit kwijt in het schrijven van muziek en teksten, en in het meeontwerpen van bijvoorbeeld cd-hoesjes, websites etc. Mijn communicatieve talent kan ik kwijt in het lesgeven.”

“Ja. Ik heb in de loop van de jaren vertrouwen gekregen in mezelf en heb anderen leren zien wat ik kan, en daardoor ook kansen gekregen.”

“Ja. Juist de combinatie van spel mét sociale en organisatorische vaardigheden en een goed contact met publiek vormt mijn kracht, denk ik. In de afgelopen jaren heb ik die aspecten verder kunnen ontwikkelen.”

“Ja. In het verleden was dat niet altijd zo, maar juist daarom heb ik mijn werksituatie veranderd naar een zelfstandige onderneming.”

“Ik denk van wel. Ik ben heel breed op veel terreinen werkzaam. Dat houdt het niet alleen afwisselend, maar dat geeft me ook het gevoel dat ik mijn talenten zoveel mogelijk benut.”

“Ja, nu wel. Sinds ik eigenzinnig met dat talent omga wel. Niet tijdens mijn conservatoriumtijd en de eerste tijd daarna toen ik dacht dat zingen alleen 'goed' was binnen het officiële stramien en circuit.”

Soms komen die (nog) niet tot uitdrukking.

“Ik denk het wel. Soms durf ik het nog niet om op het podium mezelf te zijn, maar hoe vaker ik nu buiten school speel, feedback van 'normale' mensen krijg en meer in de muziekmarkt buiten school zit, hoe zelfverzekerder ik word, m'n talenten te vertrouwen en ze ook bewuster te gebruiken.”

“Ik denk dat ik nog veel meer naar buiten zou kunnen treden, dus ik denk dat mijn talenten nog niet genoeg tot uitdrukking komen. Ik zou meer willen durven / laten zien.”

“Nee, ik denk dat mijn muzikale kwaliteiten me als solist verder hadden kunnen brengen, maar daartoe ontbrak het mij aan voldoende geloof in mijn eigen kwaliteiten en was de stress daardoor veel te groot.”

“Nee, ik kan niet netwerken en mijzelf 'aanbieden'. Sociale vaardigheden ontbraken mij. Het wordt beter door ervaringen.”

“Ik voel me soms erg ongelukkig als ik ergens speel waar het algemene niveau erg laag is, dan ga ik zelf ook slechter spelen.”

Ondergesneeuwde talenten

Een worsteling blijft het gebrek aan tijd, geld en waardering.

“Zou meer op niveau willen optreden, maar het is voortdurend zoeken naar de goede balans tussen optreden, lesgeven (inkomen) en gezin.”

“Nee, maar bij wie wel? Je kan ook niet alles ontwikkelen, verstandige restricties zijn zelfs vaak nodig, verkeerde remmende factoren zijn er helaas ook altijd wel, zoals bij veel musici speelt bij mij gebrek aan financiële middelen bijvoorbeeld een vervelende rol.”

“Als ik concerteer voel ik me altijd erg gewaardeerd, helaas concerteer ik te weinig.”

“Soms worden ze geremd door zenuwen, wat een deel van het beroep is. Soms echter, denk ik dat mijn zelfvertrouwen ook zou groeien van meer waardering in de vorm van meer interessante concertaanbiedingen.”

“Nee, het is vaak werken tegen de bierkaai, zowel marketing, organisatorisch (financieel) en artistiek --> vaak ondergewaardeerd t.o.v. de prestatie + zwaarte bij freelance UM-werk.”

Ook raken talenten soms ondergesneeuwd of krijgen ze niet de kans om boven te komen drijven.

“Mijn talenten komen als violist niet genoeg tot uitdrukking. Mijn sociaal, communicatieve talent hoef ik als tutti violist nauwelijks aan te spreken. Naar mijn oor voor het geheel wordt in mijn positie niet geluisterd. Wel bij mijn koor natuurlijk.”

“Nee, kan veel meer en wil meer (heb ik in de loop der jaren maar geaccepteerd dat dat niet meer gaat met koren hier in de buurt). Maar de mensen waarderen het wat ik doe, alleen de leden, priesters niet --> rechtlijnig in de leer is belangrijker, ik vind mooie / goede muziek belangrijker en mijn koorleden ook.”

“In feite is het nooit genoeg. Aan de andere kant mag ik niet klagen. Zowel als uitvoerend musicus, alsook als docent komt er wel steeds meer rompslomp omheen, organiseren, administratie, vergaderen, lees- en schrijfwerk; alles met een vrij laag rendement (zie je in veel sectoren). Dan vraag je je vaak af, of je nog wel musicus bent.”

“Nee, mijn eigen onzekerheden staan me soms in de weg. Op dit moment is zowel mijn geestelijke als lichamelijke conditie niet goed genoeg (vind ik zelf) om volledig mezelf te kunnen zijn tijdens het spelen en veel energie uit te stralen op het podium / tijdens een auditie.”

“Er is te weinig gelegenheid voor jonge mensen om te starten. De ervaring te krijgen van opdrachtgevers die vaak op safe willen spelen met de oude of bekendere namen. In dat opzicht zou ik meer het voordeel van de twijfel willen zien, om te kunnen bewijzen dat mijn jonge talent ook voldoende is en de ruimte mag krijgen zich te ontwikkelen.”

Flow

“Het is een beetje een flow waarin je terecht moet zien te komen. Heb je genoeg optredens staan, studeer je harder en worden je performances ook steeds beter. Heb je alle neuzen van je gezelschap dezelfde kant op staan, gaat het ook vanzelf beter en komen je talenten meer en meer tot uitdrukking.”

6. Weerstanden

Ervaar je veel weerstand bij het uitoefenen van je muzikale beroep? Waar loop je tegenaan?

Weerstand wordt op allerlei terreinen ervaren, uiteenlopend van geldgebrek tot het imago van het instrument.

Gebrek aan tijd, geld en waardering

Het overgrote probleem waar veel musici tegenaan blijven lopen, is een gebrek aan tijd, geld en waardering. Dit laatste element heeft enerzijds met het imago van het muziekvak te maken (vaak: 'een veredelde hobby') en anderzijds met de financiële waardering daarvoor.

"Ik heb te vaak ervaren dat in Nederland ons vak niet in een erg hoog aanzien staat. Heb veel te vaak de vraag gehoord: Kun je daarvan leven dan? Mijn vrijstaande huis had ik op mijn 42ste vrij van hypotheek.... dit heb ik uitsluitend met spelen bereikt. Tijdens mijn tournees naar het buitenland heb ik dat daar anders ervaren, met name in Duitsland is het respect veel groter. Verder vind ik het jammer dat er zo'n enorme hokjesgeest heerst. Mijn sterke punt is juist mijn veelzijdigheid en brede interesse, maar dat wordt niet altijd op waarde geschat. Op sommige plekken gelukkig ook weer wel."

"Gratis kun je overal spelen. Maar beroepsmatig bijna niet (niet zolang je geen 'naam' hebt). Ook in de lespraktijk is de moeilijkheid dat mensen niet genoeg kunnen/ willen betalen voor hun hobby en soms een beetje vergeten dat wij musici daarvan eten en de huur betalen. 'Je vindt het toch leuk?' is de veelgemaakte opmerking. Iets wat leuk is, is blijkbaar nooit volwaardig werk en je wordt er al helemaal niet moe van! Of: 'je krijgt er wel veel voor terug' (als mensen erg ontroerd raken bij een concert). Erg fijn als je geen geld hebt voor de huur."

"Ik kom tijd tekort. Een vaste baan is haast niet te combineren met voldoende studeren op een dag. Ik ben 's avonds vaak te moe daarvoor. Daarnaast moet ik alles zelf regelen en dat houdt ook een keer op. Ik zou zo graag willen dat iemand anders mijn concerten voor mij regelt."

"Beloning van het werk is een heikel punt. Het heeft jaren geduurd voordat ik mensen kon overtuigen dat het werken in de muziek een zwaar beroep is en best volgens de (minimum!)waardering beloond kan worden."

"Na mijn stemvak wissel bleven veel mensen sceptisch afwachten, maar als ik eenmaal een concert zong waren ze direct overstag. Als je jezelf niet op de juiste manier 'verkoopt' gaan mensen eerder in twijfel trekken wat je doet. Er zit ook nogal wat kaf tussen het koren, dus die houding begrijp ik wel, maar het blijft star."

"Te weinig expertise bij podia, te weinig interesse bij overheid en te weinig managementkwaliteiten bij conservatoria."

"Omgeving vindt het geen volwaardig beroep."

"Ja. Conservatorium als opleiding staat in hoog aanzien. Echter de maatschappelijke status (en inkomen) daarna zijn echter niet in verhouding. Als freelancer moet je bijna wekelijks een sollicitatiegesprek aangaan (nieuwe leerlingen/acquisitie i.v.m. optreden etc.) en iedere keer prijsafspraken maken. Dat vergt uitermate veel energie."

"Als musicus ben je nogal eens vogelvrij. Iedereen mag een mening hebben."

"Je bent als freelancer afhankelijk van opdrachten. Als er bezuinigd wordt ben je de eerste die naast de boot valt. Niet altijd voldoende werk geeft af en toe stress."

"Door versnippering van het onderwijsgebeuren: lesgeven op 2 of soms zelfs 3 dagdelen, vergaderingen, projecten, activiteiten door de week en in de weekends bij de instellingen voor kunsteducatie is er geen sprake meer van een studieritme. Het is daardoor moeilijk je niveau te houden en je verder te ontwikkelen. Financieel is het niet interessant om op te treden, je mag al blij zijn als je er niet bij inschiet. Omdat collega's met hetzelfde probleem zitten wordt het steeds moeilijker om mensen te vinden waarmee je kunt repeteren en concertjes kunt geven. Het komt steeds meer neer op één repetitie tussen de soep en de aardappels voor een docentenconcert, waarbij de lat steeds lager gelegd wordt omdat je het anders niet voor elkaar krijgt. Jammer van zoveel talent!"

"Ja. Praktische problemen, financiële problemen; eigenlijk altijd een tekort aan tijd en/of middelen om het beroep als uitvoerend musicus onbekommerd te kunnen uitvoeren."

"Ja, maar gelukkig ook stimulans/enthousiasme. Ik vind dat de Nederlandse maatschappij kunst zeker niet echt hoog in z'n vaandel draagt. Men heeft vaak weinig over voor kwaliteit, snapt ook niet wat daarbij komt kijken en heeft sowieso geen zicht op de vaak zeer grote inspanningen die door musici geleverd worden, daardoor krijg je qua beloning, beoordeling en vragen/eisen die aan ons gesteld worden regelmatig ridicule situaties! Op allerlei terreinen. Er wordt aan individuele lessen, lestijden geknabbeld, we dreigen taken te moeten gaan uitvoeren waarvoor we niet zijn toegerust, en zonder dat men zich dat volledig realiseert wordt er qua tijdsinvestering vaak een onredelijk beroep gedaan. Alhoewel ik ook wel vind dat je als je een rustige baan van 9 tot 17 uur, ambieert je niet voor het vak van beroepsmusicus moet kiezen. Maak mij de laatste tijd wel steeds meer zorgen om mijn financiële situatie."

"Ja, het valt me op, dat je als muzikant vaak je bestaan moet verdedigen. Waar is muziek(onderwijs) nu goed voor? De bereidheid van bv. basisscholen om te investeren in goed muziekonderwijs is er in mijn gemeente nauwelijks. Bij optredens gaan mensen uit van een schijntje als honorarium, want het is toch ook je hobby/passie? Mensen vergeten, dat je als muzikant niet voor niks zo goed/mooi musicert: er ligt ook een grote investering qua tijd, opleiding en goed instrument aan ten grondslag. Bij het onderhandelen voor een goed honorarium voor mijn werk heb ik altijd de neiging om te zeggen: 'Maar ik doe het niet zwart... ik moet ook nog belastingen en verzekeringen betalen.'"

"Weerstand is misschien niet het goede woord. Er wordt wel op een wonderlijke manier tegenaan gekeken; het wordt eerder als een hobby gezien dan als een vak. Zelfs op de Muziekschool kan nog gevraagd worden welk vak je overdag doet. In zijn algemeenheid is het aanzien van mensen met een creatief vak in Nederland niet overdreven groot. Het kan op bepaalde momenten de hemel in geprezen worden maar zodra er boter bij de vis moet geven overheden niet thuis. Er is weinig affiniteit zal ik maar zeggen. Dit leidt tot onbegrip en zelfs een vorm van wantrouwen ten aanzien van de belasting die het beroep (docerend/uitvoerend) ook met zich mee brengt."

Imagoproblemen zijn er ook op andere terreinen

"It is hard to play classical music in my home country Sweden, people there are not as familiar with this culture, they don't appreciate it and sometimes consider it not being a real profession."

"Ik loop aan tegen vooroordelen tegenover mijn instrument (blokfluit)."

"Blokfluit wordt nog steeds niet serieus genomen. Sommige ouders beschouwen het nog steeds als een leuk opstapje naar een 'echt' instrument en privémuziekscholen zetten nog steeds net zo makkelijk een dwarsfluitdocent voor de klas."

"Het imago van het orgelvak is slecht en totaal achterhaald. Ik denk wel eens dat mijn leeftijdsgenoten en ik de slechtste tijd voor het orgelvak meemaken tijdens hun arbeidzame leven en dat het ervoor en erna beter was en zal zijn."

Gebrek aan concertlocaties

Daarnaast is er een groot gebrek aan geschikte concertlocaties voor bv. kamermuziek waar men ook gemakkelijk binnenkomt.

“Ja. Het is lastig om voldoende concertlocaties te vinden. Bovendien kost het benaderen van podia en het ontwikkelen van promotiemateriaal erg veel tijd. De honoraria zijn daarbij laag, waardoor je soms amper uit de kosten komt.”

“Hmm. Ingewikkeld. Mijn muziek valt ‘tussen de hokjes’, dus er zijn geen duidelijke ‘kant en klare’ podia of plekken waar ik mijn ‘act’ kan uitvoeren. In de Badcuyp zouden ze mijn band te heftig (rock) vinden en als ik daar zelf alleen met de gitaar wil spelen, dan vinden ze dat ik bij een ‘singer-songwriter’ podium moet. Daar is mijn muziek ineens te ‘moeilijk’ voor het publiek. Bij stichting Grap vinden ze mijn band bij de jazzwereld passen. Bij de jazzpodia en -stichtingen vinden ze mijn muziek meer bij pop / rock passen. Ik moet op mijn eigen manier publiek zien te vinden en mensen de kans geven om te wennen aan wat ik doe. Los hiervan moet ik veel geld kunnen investeren in alles wat ik doe, van instrumenten tot het maken van de cd's, promotie e.d. Ik verdien lang niet genoeg en het kost meer tijd dan ik zou wensen tot dat ik klaar ben met een cd.”

“Het orkest waarin ik speel heeft te weinig optredens. Het wordt steeds moeilijker om voldoende podia te vinden.”

“Ik ervaar niet veel weerstand. Over het algemeen krijg ik genoeg waardering voor hetgeen ik doe binnen het veld waarin ik werk. Bij de geijkte podia is dat vaak moeilijker. Daar ervaar ik wel weerstand. Ze moeten het ‘kennen’, je moet al beroemd zijn en ze moeten zeker zijn van succes willen ze je contracteren. Als je niet zelf met iets eigens komt is het moeilijk je te handhaven binnen de wereld van het klassieke podium. En wat van ver komt vinden ze bij voorbaat beter.”

“Niet veel, maar merk wel dat het lastig is om tussen de gevestigde orde te komen. Je merkt met het aanschrijven van zalen dat hun keuzes vrij voorspelbaar zijn. Er zijn zo veel ensembles en vrij weinig podia...in verhouding dan natuurlijk.”

GELD, GELD en nog eens GELD

“Het meest in het oog lopende probleem is het altijd aanwezige geldgebrek. Of ik zo gek wil zijn het dan maar voor niets te doen?!”

“Wisselende inkomsten, risico bij het ouder worden van het ontbreken van elke vorm van zekerheid.”

“De hobbels naar het zelf organiseren van concerten is voor mij erg groot. Het financiële risico is groot: als ik geen werk heb, kan ik geen beroep doen op bijstand, omdat ik een appartement in eigendom heb. Ik kan mij dus niet veroorloven ziek te zijn (ben ik ook heel weinig) en ik moet voor grote kostenposten zoals woningonderhoud een tijdelijke niet-muzikale baan aannemen. Het enige pensioen dat ik opbouw zit in mijn instrumenten en in de waarde van mijn huis. Hopelijk bestaat de AOW straks nog...”

“Ja, gebrek aan geld. Moeite om het belang van een ook financieel goed functionerende ensemblepraktijk duidelijk te maken aan overheden. Fondsenwerving gaat goed, maar de kaders waarbinnen je in Nederland financieel moet zien te overleven zijn wel beperkend. Heeft ook te maken met het idee dat kunst en cultuur niet teveel mag kosten en vernieuwing al helemaal niet. Verder heb ik last van het klassieke probleem dat je artistiek met moeite wordt gezien als je ook zakelijke verantwoordelijkheden hebt, en dat vrouwen in de muziekwereld over het algemeen de zakelijke en ondersteunende taken op zich nemen, de ideeën van mannelijk artistiek leiders vormgeven en mogelijk maken.”

“In o.a. Nederland worden musici vaak zwaar onderbetaald en lijkt het er daarom op dat klassieke muziek en musici niet genoeg worden gewaardeerd (i.t.t. bijvoorbeeld Duitsland en Oostenrijk). Daar heb ik wel eens moeite mee.”

“Het moeilijke vind ik, dat de prijs die je kunt vragen voor zanglessen en koorwerk veel te laag is om een duurzame beroepspraktijk te onderhouden. Van dat geld moet nog eens 19% BTW worden betaald. Ik kan rondkomen, maar kan mij geen arbeidsongeschiktheids- of pensioenverzekering veroorloven. Dat is dus erg kwetsbaar.”

“Onregelmatige inkomsten. Soms moeten knokken voor een goed honorarium. Werkgevers die onredelijk/onduidelijk zijn met afspraken en dan ketst de deal af buiten mijn schuld. Ik vind het moeilijk mijn lesgeld te verhogen naar mijn leerlingen toe, maar vind het eigenlijk wel reëel om te doen.”

“Bij stichtingen en fondsen, die mij geen financiële steun geven. Ik wilde een wisselconcert maken met een Hongaarse pianoschool. Anjer Fonds - geen steun. Prins Bernhard Fonds - geen steun. Onze eigen gemeente - geen steun. Ik ging WEL door. Op eigen kracht, met de ouders samen lukte het. Mijn leerlingen hebben in het buitenland kunnen optreden en rijke muzikale ervaringen kunnen opdoen.”

“Nee, behalve als het gaat om het onderhandelen over een redelijke prijs. Met name in de uitvoerende praktijk (amateurgezelschappen) wil men voor een dubbeltje op de eerste rij. Ze hebben daar geen idee wat er allemaal bij het geven van een concert komt kijken. Daardoor verdienen je omgerekend vaak niet meer dan ongeveer 10 euro per uur.”

Grote en soms oneerlijke concurrentie

“Als je graag bij orkesten wilt spelen, moet je toch maar afwachten of je gebeld word. Ook al functioneer je goed, er is gewoonweg te weinig werk.”

“Er is veel concurrentie en weinig geld, soms loop je een opdracht mis omdat je tarief te hoog is.”

“Ja, een overvloed van aanbod houdt mij buiten. Het lijkt alsof dezelfde mensen, die aan de top zitten, daar blijven. Aan de andere kant ligt de nadruk altijd op jong talent.”

“Moeilijkheden om concerten te krijgen en dingen op te zetten, het vergt veel geduld en overtuigingsarbeid, ook schnabbelen blijft moeizaam bij cello. Cellisten lopen elkaar voor de voeten en de druk kan soms hoog zijn als je het gevoel heb altijd goed te moeten blijven spelen.”

“Te veel aanbod. Tijdgebrek. Ook te veel interesses, prioriteiten stellen. Degelijkheid en perfectionisme wordt soms als negatief ervaren --> amateurisme. Amateurs spelen ook her en der, en krijgen soms nog meer betaald.”

“Ja, geld en geldelijke waardering. Altijd onderhandelen. De vraag: wat doe je? en dan: kun je er nog een beetje van rondkomen? Deze kunstvorm is heel duur: muzieklessen, concertbezoek, uitkoopsum. En er zijn altijd mensen die voor een dubbeltje op de 1e rang willen zitten. Of musici die het voor dat schamele bedrag wél willen doen: of ze worden uit het Oostblok geïmporteerd, of ze zijn student, of talent (Prinses Chr. Concoursdeelnemer!), of eigenlijk amateur, of voormalig beroeps maar afgezakt, of reageren op valse beloftes, of werken zwart.”

“Ik ervaar veel weerstand op de MSA, vanwege vaak slecht management op basis van bedrijfsbelangen, die ten koste gaan van mijn individuele belang van docent zijn met een klein contract. Hierdoor ontstaan onnodige spanningen op de werkvloer op het gebied van concurrentie met collega's in dezelfde sectie, waardoor samenwerking en daardoor de broodnodige inspiratie voor het lesgeven wordt geblokkeerd.”

“Contact met oude studiegenoten verwatert. Iedereen lijkt voor zichzelf te vechten. Alleen gerenommeerde solisten/groepen/ensembles met bekende namen komen aan de bak. En zelfs die hebben het moeilijk. Er moet ook gelegenheid komen voor groepen die ook goed presteren, maar misschien iets minder bekend zijn.”

“Er zijn twee dingen die de muzikwereld geen makkelijke wereld maken. De belangrijkste is de enorme kinnesinde tussen musici onderling, met name de leidinggevendenden. Helaas is dat ook een maatschappelijk probleem in bijna alle andere vakgebieden. Een ander buitengewoon lastig

fenomeen is de betaling. Als je niet tot de top behoort van het muzikleven, moet je vechten voor iedere cent."

"Er is niet veel goed werk. Vaak ook gedaan door buitenlanders. Dirigenten hebben soms hun vaste voorkeuren. Om je voet tussen de deur te krijgen is soms moeilijk. Verder wordt lang niet altijd de beste zanger gekozen, omdat veel mensen de oren niet hebben om verschillen te kunnen horen."

"Te weinig werk, te weinig goedbetaalde concertmogelijkheden. Teveel musici die voor te weinig geld kleine schnabbels doen, waardoor het onderbetaald werken in stand wordt gehouden."

"Best wel. Weerstand is er met name door het feit dat ik niet de enige ben op deze markt..... Er zijn er vele, zowel beroeps als niet beroeps die zich in deze praktijk (zowel docerend als uitvoerend) willen laten zien. De concurrentie is groot en je moet een stevige doorzetting en een heel goed netwerk hebben om binnen dit werk nog de leuke dingen te kunnen doen (dan heb ik het met name over uitvoerend.) Binnen het docerend bezig zijn is de weerstand vooral de snelle moderne (steeds oppervlakkiger wordende) ontwikkeling binnen dit werk. De vraag is : pas je je aan, hoever gaat je improviserend vermogen hierin, waar haak je af? Andersoortige tegenwerking is ook weer concurrentie, maar ook de familie "Beun" doet hier een pittig duitje in de zak. Wanneer worden wij een beschermd beroep??"

Praktische problemen

"Ik ervaar enorm veel weerstand en onbegrip van instellingen waar ik voor werk, het filmmuseum, filmhuizen en festivalorganisaties en ervaar dat als een dagelijks terugkomend gevecht. Alleen al het ervoor zorgen dat mijn naam vermeld wordt als ik ergens optreed of als er opnames van mij gebruikt worden, dat er een link naar mijn website wordt geplaatst, dat de piano gestemd wordt voordat ik kom spelen, dat publiek informatie over me kan vinden en dat er reclame wordt gemaakt vanuit de opdrachtgever etc., voelt vaak als een dagtaak. Het vaak onbeantwoord blijven van mailtjes en telefoontjes aan podia en organisatoren, het na meer dan 30 pogingen niet kunnen vinden van een geïnteresseerd impresariaat, het dan maar weer ergens spelen voor heel weinig geld en zelf concerten regelen die veel meer kosten dan ze opbrengen... Het is vreselijk moeilijk om niet gefrustreerd te raken als bovenstaande zaken jaren achtereen telkens weer misgaan."

"Ja; ik heb een vast contract en een vast aantal uren aan de school waar ik zang- en koorles geef. Als ik repetities, generale of uitvoeringen heb, moet dat in de lege ruimte vallen. Dat is best lastig als je dik een halve baan hebt, d.w.z. 3 dagen in de week. Sommige repetities ed. zijn gelukkig bespreekbaar."

"Ja. Ik ben op zoek naar hulp op gebied van management, contacten e.d., maar ik kan niemand vinden die me daarbij kan helpen, en daarbij bereid is om een deal te maken dat die persoon een percentage van de later binnenkomende verdiensten krijgt. Nu heb ik nl. geen geld te besteden."

"Het niet kunnen vinden van de juiste drummer en bassist. Het eeuwige probleem van eerst investeren in een goede groepsound en daarna pas de boer op. Bassisten/drummers die goed spelen willen graag al direct geld verdienen. Je moet dus mensen vinden met wie je ook een persoonlijke klik hebt, zodat je niet meteen in financiële waardering terecht komt."

"De sociale contacten. het is erg moeilijk nieuwe mensen te vinden om nieuwe dingen te doen."

"Heb te maken met 3 verschillende instituten met eigen regels. Heb soms te maken met akelige lesruimtes (streekschool) en vreselijke lestijden (20 min.). En leerlingen die op moeilijke tijden kunnen. Zit op 5 verschillende locaties."

"Nauwelijks. Het enige is soms de combinatie van het vaste werk met de losse optredens. De sociale verplichting die je hebt als je een bejaardenkoor leidt, botst wel eens met die andere carrièremogelijkheden!"

Lastige werktijden en gebrekkige huisvesting

“Combinatie gezin - werk is niet te doen. Ook lesgeven moet altijd op tijden dat je eigen kinderen ook vrij zijn. Geen adequate kinderopvang.”

“Logistiek lastig met heen en weer reizen div. muziekscholen, veel open dagen, vergaderingen enz. in combinatie met gezin.”

“Geen weerstand. Wel redelijk grote concurrentie op de 'leerlingenmarkt' en het ontbreken van een afzonderlijke lesruimte (de mijne is tevens woonkamer).”

“Het was moeilijk om aan de informatie te komen die ik nodig heb om op een legale en juiste manier mijn praktijk te runnen. Daarnaast heb ik een groot probleem met de burens, ondanks dat ik de hele boel goed geïsoleerd heb en klassiek gitaarles geef (niet luid dus). Je kunt van tevoren niet inschatten hoe je burens zullen zijn.”

“Geluidshinder door en voor mijn bovenbuurman. Ik woon in een zeer gehorig huis.”

“Ik heb een leskamer op de garage. Geeft enigszins geluidsoverlast. De buurman beklagt zich regelmatig. Je voelt je niet echt vrij in het muziek maken zo.”

“Ik ervaar geen weerstand, behalve wellicht van burens. Voor musici is het altijd moeilijk, om niet te zeggen extreem moeilijk om de ideale huisvesting te vinden.”

“Burens en gierigaards. Burens omdat ze niet willen dat ik muziek maak en gierigaards omdat ze dat juist wel willen maar dan gratis.”

Ongelovige belastingdienst en een gat in het sociale vangnet

“Niet veel weerstand. Wel: de belastingdienst. Ze snappen het vak gewoon niet en het is steeds weer iemand anders, waardoor ik er steeds weer tegenaan loop.”

“Valt wel mee. De grootste ellende heb je altijd met de Belastingdienst (geloven niet dat je en bij een baas kunt werken en een eigen onderneming kan runnen). Ze projecteren hun eigen 9 tot 5 mentaliteit op mij ;-) zodat er weer gesteggeld moet worden over de zelfstandigenaftrek, terwijl ik veel meer muziekuren maak dan de vereiste 1260 uur.”

“Bij het lesgeven op 2 muziekscholen is het onhandig dat je maar bij een werkgever belastingvoordeel hebt, dat vind ik niet eerlijk omdat een fulltime baan bij een muziekschool bijna niet haalbaar is. Door veel verschillende werkgevers heb ik heel veel papieren rompslomp. Het verlonen via bijvoorbeeld Tento of artiestenverloningen zou wat mij betreft eenvoudiger moeten, voor werkgever en werknemer.”

“Nee, geen weerstand. Ik loop wel aan tegen lage tarieven in de muziekpraktijk, moeizame, dure AOV-verzekeringen, geen sociaal vangnet hebben.”

Onbekend maakt onbemind

“Mensen weten niet wat er op een accordeon allemaal kan, dus vragen ze vaak om de overbekende dingen (musettes e.d.) en komen mensen die iets heel anders zoeken weer niet op het idee om een accordeonist te vragen.”

“Ik ervaar wel eens weerstand als ik hoofdzakelijk onbekend repertoire wil uitvoeren. Dan is men bang dat dat niet aanslaat.”

"Ik vind bij de meeste mensen weinig inzicht in de zwaarte van 'ons' vak. Hoe lang men moet studeren/werken om muziek te maken. Ook is er m.i. te veel nadruk bij m.n. de media op de pop + Idolsachtige programma's. Te weinig onderwijs/(media)aandacht voor m.n. klassieke muziek."

Vriendjespolitiek en gesloten circuits

"Het muziekwereldje kan een heel gesloten ons-kent-ons wereldje zijn waar je soms moeilijk tussen kan komen. Dat is niet erg zakelijk, neutraal en professioneel. Zelfs bij officiële sollicitatieprocedures worden rechtvaardigheidswetten en regels vaak met voeten getreden. En als je even onbereikbaar bent, ben je ook gelijk uit beeld."

"Nee. Er is wel helaas veel te veel vriendjespolitiek, die nu ondanks alle negatieve berichten over de nieuwe Raad van Cultuur, nu gelukkig een stuk minder is geworden. Daar ben ik erg blij om. Kijk naar de resultaten; niet naar hoe lang een Ensemble of persoon ergens al dezelfde trucjes doet. Het verschil in honorering van de 'rijkste' en 'armste' ensembles is ronduit treurig! Subsidies zijn te laat te krijgen waardoor een aantal concerten soms niet doorgaat. Als je daar een kwaliteitsmeter tegenaan zou zetten, denk ik dat er behoorlijk wat verrassingen zouden zijn!"

"Ja. Jaloezie, het verdedigen van eigen toko's. Managers of andere mensen die niet eens naar je willen komen luisteren want 'ze hebben het al zo druk'. Het is een hele gesloten gemeenschap. Zelfs de initiatieven van de Kamervraag, zoals een open podium, is totaal zijn doel voorbij geschoten. Iedereen zoekt naar een platvorm om zich te profileren. Er komen 200 aanmeldingen voor een paar ensembles/ solisten. Wie denk je wie er uitgenodigd wordt te spelen? Juist de mensen die al een netwerk achter zich hebben. Programmeurs van concertzalen zeggen vaak er niet echt verstand van te hebben, dus programmeren veilig (via management, waar je moeilijk in komt) de bekende namen of jonge Christinaconcourswinnaars die jong zijn, niets kosten en schattig, want winnaar. Als je dus heel goed bent, maar toch niet in een management zit en geen jonge concourswinnaar bent, kom je er heeel erg moeilijk doorheen. Het is dan bijna het kip en het ei. Je moet een netwerk hebben om überhaupt een kans te krijgen geHOOrd te worden."

Andere maatstaven

Mensen 'binnen' en 'buiten' het beroep kijken soms verschillend tegen vakinhoud aan.

"Stereotype denken. Je moet toch heel vaak aan bepaalde stereo type beelden voldoen om serieus genomen te worden. Uiterlijk, interesses, persoonlijkheid zijn soms meetlatten waar je langs gelegd wordt om te bepalen of je wel een goede tubaïst of dirigent bent."

"Muziekscholen worden steeds meer door de politiek gedwongen het werkveld te verleggen van 'opleiding en scholing' naar 'maatschappelijk werk'. Grote groepen kansarme kinderen een ochtend leuk bezighouden en van de straat houden met muziek wordt belangrijker gevonden dan structureel goed instrumentaal onderwijs."

"Nadat de muziekschool (Utrecht) in 1968 een gemeentelijke instelling werd, werd de situatie steeds slechter: directie en administratie werden uitgebreid, ook met niet-musici. De docenten moesten groepslessen gaan geven en kregen steeds meer leerlingen per uur. Naar de resultaten werd niet meer omgekeken. Directie en bestuur hadden geen enkele belangstelling voor het werk van de docenten. In de loop van vele jaren werd het merendeel van de docenten weggewerkt."

"Te veel gedoe rond de klokuurdeler en te veel belasting daardoor. Je moet meer leerlingen plaatsen dan in een groepje passen met als gevolg dat je meer tijd lesgeeft dan je aanstelling is. Soms wel 2 uur per week. Piano is minder geschikt voor groepen, hooguit in de eerste 2 jaar een duoles. Verder de onverzorgde locatie en het gebrek aan echt goede instrumenten om op les te geven."

“Niet veel maar soms is er totale onwetendheid bij mensen wat je doet en er is ook wel een onderschatting wat het kost aan voorbereiding en energie. In familiale kring is er vaak onbegrip en ontevredenheid over het moeten werken op ‘incourante’ tijden.”

“Bijna niemand begrijpt dat ik zo veel moet oefenen. Sociale contacten zijn derhalve schaars en moeilijk.”

“Soms wel, mensen begrijpen niet wat belangrijk is om een concert te geven (een vleugel is noodzakelijk) of bepaalde zekerheden op te bouwen in je lespraktijk. Als je ziek bent snappen mensen soms niet dat het lastig is om al die lessen dan in te halen, (je voelt je bijna schuldig dat je ziek bent) of dat ze betalen voor een vast aantal lessen (zekerheid voor mij).”

“Soms wat protest tegen ‘te professionele’ benadering.”

“Soms ongelooflijk amateurisme in organisaties enzo. Dat is mijn ergernis nummer 1: ook al ben je een vrijwilliger, dat is dan nog geen excuus om het maar slordig te doen. Je moet het goed doen, of niet.”

“Ja. Onbegrip bij mensen als je voor kwaliteit gaat. Ik noem dat altijd het “Mac Donalds-effect”: in een gemiddeld restaurant van Mac Donalds zitten meer mensen dan in een restaurant met een goede keuken. Het doorsnee muziekpubliek (luisteraar of amateurmusicus zoals koorleden) hebben moeite met muzikale eisen. ‘Als het maar leuk is en lekker klinkt’ hoor ik te vaak...”

“Amateurs zien het meer als een uitje, terwijl professionals toch verder willen gaan.”

“Als dirigent heb ik af en toe wel eens onbegrip van sommige amateurmuzikanten als je doelt op een hoger muzikaal doel. Dat heeft soms consequenties en daar is niet iedereen mee gebaat...”

Ongemotiveerd publiek

“Ja, ik gruw van ongemotiveerd publiek (leerlingen).”

“Ik ervaar vooral een gebrek aan maatschappelijke waardering voor het belang van muziek maken en dus ook van de muziekdocent. Ik verdien veel te weinig in verhouding tot wat ik kan en doe, vind ik. Het gemiddeld spelniveau van leerlingen is vrij laag door te weinig oefenen. Het enthousiasme en talent is er wel, maar bijna niemand is bereid daar echt iets mee te doen.”

“Tja - het keyboard om ‘het’ te proberen. Als het dan ‘goed’ gaat - komt er een zo goedkoop mogelijke piano. Geen boeken; te duur. Pianospelen thuis - nauwelijks.”

Putten uit jezelf en strijden met jezelf

“Het is lastig om je steeds zelf te motiveren als je in een moeilijkere periode zit. Alles hangt van je eigen inzet af, dat geeft vrijheid maar is soms ook zwaar.”

“Als ik in repetitieperiodes zit, loopt alles goed. Heb ik ruim de tijd om een nieuwe rol in te studeren, dan heb ik erg last van gebrek aan discipline. Voor ik dan eindelijk achter de vleugel zit is er vaak al een halve en soms hele werkdag voorbij. Het gebrek aan een aparte werkstudio heeft hier wel mee te maken.”

“Veel weerstand in mezelf dat de dingen niet zullen lukken.”

“Soms, af en toe betwijfel ik dat mijn vaardigheid en talent genoeg is om door te gaan met wat ik wil in het muziek als beroepsmusicus. Het is makkelijk om jezelf naar beneden te praten.”

“Het is altijd een strijd met jezelf.”

“Nee... als ik ergens tegenaan loop dan ben ik dat meestal zelf! Te kritisch, te onzeker, te afhankelijk van andermans oordeel/ applaus...”

“De eeuwige druk om altijd weer te moeten presteren. Concentratieproblemen.”

“Het perfectionisme staat mij in de weg. Klassieke muziek heeft daar veel van. Dat bestaat bij vele andere vakken natuurlijk ook, maar klassieke muziek is zeer veeleisend, ervaar ik. Datgene kan mij zowel bijzonder stimuleren als frustreren.”

Een keurslijf verhoogt plankenkoorts.

“Tijdens mijn conservatoriumstudie heb ik mijn embouchure veranderd. Dit heeft mij lang achtervolgd. Ik heb ook nogal plankenkoorts. Overigens niet met dirigeren.”

“Gebrek aan interpretatievrijheid. Dat begint al op de vakopleiding, waarbij je in een 'mal' wordt geduwd.”

Wat nog meer als weerstand wordt ervaren

“Ik kan me wel eens met regelmaat ergeren - als ik intensief met collega's optrek. Ergeren aan onkunde of gedrag of autoriteit of slordigheid.”

“Not really. Just that there are so many DIFFERENT things involved in being a succesful musician, and this gets overwhelming at times. Why isn't it a simpler profession? Yet I could never be an symphony orchestra musician, obeying a conductor my whole life! the path of a free-lance is much more diverse, free, challenging, interesting and discouraging (at times)...”

“Als vernieuwer ervaar je vanzelfsprekend een zekere weerstand. Niemand vraagt om jouw vernieuwende ideeën, je moet ze overtuigen door zelf te investeren en te laten zien / horen / bewijzen dat het wel zinnig is.”

“De enige weerstand die ik ervaar is van fysieke aard, ik heb nogal last van mijn schouders en nek door een verkeerde houding, maar ben daar nu actief mee bezig om dat te verhelpen.”

“Soms: ik ben absoluut geen netwerker met een vlotte babbel. Ik pas ook niet in de jazz-scene waarbinnen ik ben opgeleid. De werktijden zijn extreem laat, dat kan ik fysiek niet aan. Daarom verleg ik mijn werkveld naar klussen die overdag/vroeger op de avond plaatsvinden.”

“De toenemende bureaucratie in kunstenland is wel een probleem. Formats voor subsidieaanvragen zijn vaak veel te star en niet aansluitend op de praktijk. In het algemeen baart de toenemende managementcultuur in de kunsten zorg.”

“De houding van de overheid is vreselijk. Dit land gaat alleen over vervoer en economie. Probleem van goede bestuurders vinden.”

Niet iedereen ondervindt weerstand

“Nee, ik ervaar geen weerstand. Ik heb net een sollicitatie achter de rug, heel positieve ervaring ook al ben ik het niet geworden. Op naar het volgende. Volgens mij heb je het zelf voor het kiezen, maar je moet het wel herkennen en oppakken als het zich aandient. Enthousiasme is belangrijk, dat inspireert anderen weer om met je te willen werken.”

“Nee niet echt. Mensen waarderen het enorm dat ik mijn carrière in het bedrijfsleven aan de kant heb gezet om mijn droom te verwezenlijken. Mocht het in de muziek nu echt niet lukken dan kan ik altijd terugvallen op mijn eerder opgedane werkervaring en studie.”

“Nee - integendeel - ik krijg veel waardering.”

“Nee, wat ik met positiviteit onderneem, lukt.”

7. Invulling van de muziekpraktijk

Hoe run je je muziekpraktijk?

De muziekpraktijk kent verschillende verschijningsvormen. Ook de wijze van uitoefening loopt uiteen.

Vormgeving van de muziekpraktijk

De ene musicus is in loondienst, de andere is zelfstandig ondernemer oftewel zzp'er. Vaak gaat het ook om een combinatie van beide.

"100% baan, daarnaast freelance inkomsten die ik factureer."

"Als Eenmanszaak/ Zelfstandig Ondernemer, met BTW-nummer/KVK-inschrijving. In samenwerking met andere zelfstandige muzikale ondernemers (al dan niet dan weer in onderliggend Stichtingsvormverband), met semiprofs, amateurs, kunstorganisaties en theaterorganisaties bureaus, particulieren enz."

"Ik heb in eerste instantie een niet-muzikale baan voor mijn hoofdkomen en daarnaast komen er projecten op me af die ik al dan niet aanneem."

"Mijn lespraktijk: Ik geef thuis les in een tot studio omgebouwd tuinhuis. Verder geef ik les op de muziekschool en heb een mannenkoor op de muziekschool in Bloemendaal. Voor de thuispraktijk werkt het het meeste via mond-op-mond reclame. Ik sta ook als zangdocente op de lijst van een aantal (studenten)koren, en daar komen ook leerlingen van. Mijn uitvoerende muziekpraktijk: ik heb nu een goed impresariaat gevonden dat veel voor me doet. Voor de rest is het proberen met zoveel mogelijk mensen in contact te komen en te blijven zodat je weet wat er speelt. Dat houdt ook in zelf concerten te organiseren."

"Ik zit in een paar vaste bands. Daarmee heb ik genoeg basiswerk. Daarbuiten geef ik 1 dag les, in vast dienstverband. En doe ik losse projecten/optredens om de agenda op te vullen. Daarbij neem ik nog losse dingen thuis op voor reclamedoeleinden en blijf ik steeds eigen werk opnemen om mijzelf verder te ontwikkelen als musicus en als componist."

"Ik ben een eenmanszaak; kan goed alleen werken, heb geen collega's nodig als motor. Tel echter alle uren op die je op alle fronten moet maken om je voor te bereiden, te profileren op de markt en uit te voeren, dan is het wel ruim 60 uur per week werk. Echter, bepaalde activiteiten uitbesteden kost geld en je hebt veel vertrouwen nodig in de persoon aan wie je het uitbesteedt (verkopen voorstelling bijv.). De ideale combi heb ik nog niet gevonden; dan maar liever zelf."

"Ik heb een eenmanszaak waarin ik schrijf en componeer en edit. Ik heb een stichting waarin ik andere activiteiten onderbreng: productiewerk, films, studiowerk, opdrachten."

"Afen toe koren begeleiden (bij voorkeur als invaller). Een vast dienstverband is mij niet goed bevallen. De sleur van een vaste avond per week en muzikaal kom ik niet voldoende aan mijn trekken."

"Ik ben in dienst van 3 centra voor kunsteducatie. Zo schraap ik mijn inkomsten bij elkaar. Omdat werkzaamheden steeds meer versnipperd worden, wordt dat steeds moeilijker. Ik hoop het nog tot mijn 65e te redden (nog 5,5 jaar)."

"Samen met mijn partner 14 jaar lang een vof, waarin de rollen goed waren verdeeld; ik het uitvoerende werk en alles wat daar in voorbereiding direct mee te maken had en zij de hele organisatie, pr, management van de vof."

Werkwijze

De wijze waarop het werk gedaan wordt is per persoon verschillend.

“Op projectmatige wijze werk ik aan programma's om uit te voeren. Ook op het gebied van promotie, administratie en belasting werk ik op deze wijze. Dit betekent dat ik soms veel energie en tijd aan een onderdeel besteed, waardoor dit in korte tijd een flinke stap vooruit komt. Daarna komt er weer een periode dat een en ander blijft liggen. De instelling die nodig is voor zakelijke en artistieke aspecten is zo anders dat deze elementen alleen op toerbeurt kunnen en niet gelijktijdig.”

“Ik doe alles zo veel mogelijk zelf, vooral omdat ik niet genoeg verdien om mensen voor allerlei zaken in te huren. Gelukkig zijn er veel mensen die me helpen, bijvoorbeeld op het gebied van vormgeving en vertalingen en met allerlei praktische en technische zaken.”

“Samen met mijn partner die vrijwel hetzelfde werk doet. Vooral steeds goed organiseren, ook je vrije tijd als die er is. Doe de dingen samen maar wel waar je goed in bent.”

“Streng, maar met geduld en humor.”

“Met een goede dosis alertheid, gezond verstand, hard werken en passie voor mijn vak.”

“Ik ben duidelijke afspraken gaan maken met opdrachtgevers over geld. Het komt nu voor dat ik optredens niet aanneem omdat de gage te laag is. Ik heb gemerkt dat juist de optredens met een lage gage, de meeste energie kosten.”

“Uit tijdgebrek wordt er op dit moment weinig gerund. In een recent verleden is driftig PR-materiaal gemaild en verzonden maar de reacties zijn nihil of afhoudend.”

“Heb privépraktijk aan huis, met vleugel en een hele hoop boeken. Heb altijd een wachtlijst. Lessen 'op maat': alle niveaus en leeftijden (geen selectie, wel evenwichtige samenstelling); 30,45 of 60 minuten, geen groepsles. Werk met alle stijlen en methodes, aansluitend bij wat past. Veel extra's: voorspelen, theorie, samenspelen, projectjes, themadagen. Lesovereenkomst en tarief naar richtlijnen KNTV.”

“Ik heb een heel strakke invulling van mijn lespraktijk. De leerlingen weten daardoor precies waar zij aan toe zijn. Ik merk dat dat voor beide partijen het beste werkt.”

“Ik probeer zoveel mogelijk echt en ethisch te zijn. Doe geen achterbakse streken. Met de mensen die mij buitenspel proberen te zetten ga ik me niet mee bezighouden of vermoeien. Helaas zitten die vaak wel op plekken die me interesseren (conservatoria bijvoorbeeld), maar daar kan ik toch niets aan doen. Anders kost me dat alleen maar meer energie. Na verloop van tijd ziet men (hoop ik) ook wel dat ik goeie bedoeling heb. Ik laat iedereen in zijn waarde en heb toch vaak een goeie relatie met mensen.”

“Die runt zichzelf. Het enige wat ik doe is telefoon en mail beantwoorden waarin mensen mij vragen of ik spelen..... Luxe, hè? Had ik al gezegd dat je moet netwerken????”

“Gemoedelijk, met veel flexibiliteit betreffende de lesdagen, -tijden en de betalingsmogelijkheden.”

“Door keihard te werken.”

“Door bereikbaar te blijven en ergens te spelen als ik gevraagd word.”

“Door reclame te maken en kwaliteit te leveren.”

“Met een behulp van een agent/impresario die mijn contracten en contacten regelt en een accountant voor de financiën.”

“Met ups en downs.”

"Ik probeer niet achter de feiten aan te hollen en werk samen met iemand die heel doortastend is op het ondernemersgebied."

"Uitvoerend: Ik laat tegenwoordig de dingen op me af komen, ik ga er niet meer zelf achter aan. Behalve in het ensemble waarin ik nu speel, daar regel ik kleine dingetjes, maar heb ik niet de hoofdverantwoordelijkheid. Docerend: Door kwaliteit te leveren. Leerlingen blijven daardoor lang op les. Ik neem al twee jaar geen nieuwe leerlingen meer aan, omdat ik anders teveel les geef (dan wordt het sleur, vervelend en dat gaat ten koste van de kwaliteit), dus ik adverteer de laatste tijd ook niet meer."

"Moeilijk. Ik denk dat ik naar Amsterdam zou moeten verhuizen!!"

"Hoewel ik in loondienst ben regel ik liefst zaken zelf; dan weet ik tenminste dat het ook (goed) gebeurt."

"Ik informeer mezelf over auditiemogelijkheden, schrijf fondsen aan voor nascholingsmogelijkheden, maar vooral neem ik aangeboden werk aan, dat is geluk hebben."

"Toch een beetje op een anarchistische manier..."

"Combineren. Concerten, repetities, studeren, dirigeren, lesgeven en werken op een middelbare school. Zo ontvang ik per maand voldoende inkomsten om te kunnen leven, en kan ik toch spelen."

"Door lekker te werken en 1x per maand een paar uurtjes te gaan zitten voor de administratie."

"Maak tegenwoordig vaak gebruik van mogelijkheid vrijwilligersvergoeding (max. 150 p.m. en 1500 p.j.)."

"Op gevoel: aannemen wat je denkt dat je kunt en leuk vindt. Qua tijd is het meestal toch een gok. De zakelijke dingen besteed ik voor het grootste gedeelte uit."

Waardevolle investeringen

"Ik heb een studio in de tuin laten bouwen waarin les gegeven wordt."

"Ik huur een zaal waar mijn vleugel staat en heb thuis een piano: ideale situatie."

"Ik heb nu 5 projecten die ik verder wil brengen en waarvoor ik ook een SWOT- en een portfolioanalyse heb gemaakt. Uit elk nieuw project en optreden neem je weer iets mee en je naam krijgt hopelijk meer betekenis onder musici en je wordt weer voor nieuwe dingen gevraagd."

"Heel veel tijd in stoppen, actief blijven in je persoonlijke ontwikkeling en ambities, en doen wat je leuk vindt om te doen."

"Met concerten verdien ik genoeg om te kunnen investeren in lessen en audities, het creëren van nieuwe kansen, die soms weer tot nieuwe opdrachten leiden. Vaak word ik ook terug gevraagd door zelfde opdrachtgevers. In de tussentijd zo goed mogelijk werk afleveren, en de administratie op orde houden!"

"Ik zit iedere ochtend eerst een uur achter de computer, ik beantwoord berichten en bel met producenten van komende stukken en werk mijn agenda bij. Door opdrachten die ik niet kan doen door te spelen aan collega's die later weer wat aan mij kunnen doorspelen, hou ik mijn netwerk in orde. Ik ben niet aangesloten bij een agent, ik doe het in principe allemaal zelf. Maar ik moet erbij zeggen dat ik in de luxe positie ben dat de telefoon gewoon wel belt."

"Elke week reserveer ik een of twee dagen voor acquisitie. Op de andere twee dagen geef ik zangles en kan ik repetities plannen of andere zakelijke afspraken maken. De overige dagen heb ik de tijd om opnames te doen (jingles-stemmenwerk). In de avonden treed ik op (in een ideale week ;-)"

Publiciteit en reclame

De kanalen die aangeboord worden voor publiciteit en reclame zijn veelal mond-tot-mond-reclame (vooral bij lesgeven), e-mailings, vermelding op diverse websites en advertenties.

"Ik gebruik veel tijd om e-mails te sturen naar festivals, ensembles, residenties en culturele managers."

"Via een uitgebreid netwerk van musici, veelal dirigenten."

"Vanuit een kantoortje aan huis. Via telefoon en e-mail regel ik al mijn optredens en invalwerk."

"Ik heb visitekaartjes en een website. Heb verschillende muzikanten om me heen die me vragen en andersom. Doe zelf mijn administratie. Maak tijd voor repetities. Blijf audities doen."

"I receive a lot of calls for work and I combine it with phoning myself and try to always extend my network. In Sweden I run a firm for my freelance engagements."

"Veel achter de computer en via via..."

"Via mijn website en mond-op-mondreclame komen nieuwe contacten binnen. Alle voorbereidingen vinden binnenshuis dan wel op de hotelkamer plaats. De administratieve afhandeling gaat voornamelijk via het internet. In het geval er te weinig aanbod is neem ik een parttime, flexibele baan om de financiële gaten te vullen. Dit jaar verwacht ik voor het eerst een redelijke reserve op te kunnen bouwen, zodat ik de luwe maanden goed door kan komen."

"Leerlingen komen via de Djam, de muziekschool, zangles nemen. Met de Weddingsisters organiseren we kijkrepetities voor huwelijksceremonies en we starten een nieuwe act met popmuziek voor het hele jaar optreden (niet alleen tijdens huwelijken lente / herfst), met de Kerst de Christmas Angels optredens, vanaf januari musicalproject met kinderen van ongeveer 11 jaar."

"Door te zorgen dat je zo goed mogelijk te vinden bent in de moderne media (internet, telefoongids, evt. impresariaat)."

"Ik zorg voor regelmatige presentaties waarbij grote groepen mensen aanwezig kunnen zijn (workshops), zodat mensen kunnen ervaren wie ik ben en wat ik doe. Die zorgen voor nieuwe aanloop. Ik vraag mijn huidige leerlingen/ cliënten/ koorzangers gasten mee te nemen. Daarnaast onderhoud ik een goede internetsite, met een professionele vormgeving en een duidelijke, persoonlijke inhoud. Sinds dit jaar heb ik geen advertenties meer in de Gouden Gids en de Telefoongids, omdat daar zelden nieuwe klanten op afkwamen. Wel heb ik een account bij Google Adwords, waardoor ik gericht op internet kan adverteren. Dat is goedkoper dan GG en doeltreffender. Ik heb een muziekruimte aan huis die heel inspirerend is. Ik werk met contracten en vaste lestijden."

"Praktijk thuis, mijn echtgenoot en ik leveren beiden een deel van het inkomen, dus ik kan parttime werken. Mijn naam is inmiddels wel gevestigd en leerlingen komen vanzelf (dus ik hoef geen reclameacties meer te plegen)."

Soms lijkt het wel de omgekeerde wereld.

"Heb het idee dat de praktijk mij runt."

8. Ondernemen

Mijn associatie bij het woord 'Ondernemen' is:

Gezien de veranderende muziekpraktijk (steeds minder loondienst, steeds meer werk op projectbasis) en het groeiend aantal musici met een VAR-WUO (Verklaring Arbeids Relatie –voorheen Zelfstandigenverklaring – met Winst Uit Onderneming), komt de term 'Ondernemen' steeds vaker in beeld. Musici hebben daarbij zeer verschillende associaties.

"Zelf concert regelen, clubje bij elkaar bellen, vergoedingen regelen."

"Hard werken en telkens proberen nieuwe mogelijkheden te zien en daar op in te spelen... Iets waar ik (helaas) niet voor ben opgeleid, maar wat je wel moet leren en leren leuk te vinden, wil je concerten kunnen blijven geven."

"Heeeeerlijk!"

"Eng."

"Heft in eigen handen nemen."

"Almere/bedrijvigheid."

"Er zijn twee manieren om ondernemer te zijn: 1) je eigen drang (oef, grote woorden weer) tot creëren naar voren brengen, dingen maken waar jij in gelooft of die deel zijn van jou, en dan - mocht je het willen - de wereld overtuigen dat ze er wat in kunnen vinden; 2) commercieel gericht werken - producten maken die slaan op bestaande behoeftes in de markt, bv. muziek voor reclame maken, dus: onderzoeken waar markt voor is en wat ik te bieden heb om snel en effectief aan geld te komen."

"Ook dingen durven laten."

"Het organiseren van je hele leven."

"Stress en concurrentie."

"Ik heb een bloedpesthekel aan zangers die proberen zich 'zakelijk' voor te doen. Er heerst een hoop krampachtig 'ondernemerschap'. Al die cursussen ondernemerschap hebben nog nooit van een weinig gevraagde een veelgevraagde musicus gemaakt."

"Overal alleen voor staan en veel administratieve ellende."

"Heel veel papieren en heeel veel verstand van de regeltjes hebben om er wat van te kunnen maken."

"In het diepe donkere gegooid worden en alles zelf uitzoeken en zelf doen, heel hard werken en toch het gevoel hebben onderwater gehouden te worden. Om mij heen spontane, geluksgevallen zien die zomaar wel boven komen drijven zonder dat ze nou zo veel betere musici zijn."

"Zakelijk inzicht dat artistiek handelen mogelijk maakt."

"Wat het letterlijk zegt. Je moet zelf iets ondernemen als je iets wilt. Niemand gaat het voor je doen. Dus bijvoorbeeld die telefoon oppakken en dat moeilijke netwerk telefoontje plegen."

"Zorg dragen voor je klanten. Kwaliteit in de hoogste zin van het woord, hiermee versta ik dat de mensen een kwalitatief hoogstaand lesprogramma dat zorgvuldig uitgestippeld is moeten krijgen."

"Veel zelf doen en post van de belastingdienst direct doorsturen naar de accountant."

"O jee, moet ik nu zakelijk worden...."

"Ik ben niet echt een ondernemer. Kan mezelf zeker niet goed verkopen en dat is ongetwijfeld ook een reden waarom ik het uiteindelijk niet gered heb."

"Actief bezig zijn met je ambities als musicus."

"Niks mis mee."

"Goede afspraken maken, afspraken nakomen, anderen aan afspraken houden, professioneel overkomen."

"Een succesvol bedrijf in de lucht houden."

"Hard werken. Je moet het niet doen om rijk te worden want in de muziek werkt dat niet. Doe het omdat je een 'vrij' beroep hebt en het leuk vindt. Geen leerlingen= bij mij : geen inkomsten."

"Voor de vrijheid die je hebt je werk naar eigen wens in te vullen betaal je een hoge prijs. Heel veel voordelen gelden niet voor jou. Zo is het bijvoorbeeld moeilijk een financiering te krijgen, ook al ben je meer dan 20 jaar werkzaam in je beroep."

"Moeilijk. Hoofdpijn."

"Een must voor een professioneel musicus."

"In de wereld van de Muziek; een vak apart en niet bedoeld voor de doorsnee musicus."

"Energiek en inventief zijn."

"Positief. Ik heb altijd al zo in elkaar gezeten. Ben iemand die zoekt naar een mogelijkheid om mijn werk te kunnen doen. De kansen blij ik te spreiden. Volgens Midas Dekkers is dat de beste garantie op overleven. Een soort dat zich steeds meer specialiseert wordt kwetsbaar en sterft uit. In Nederland is de markt maar klein. ik doe het dus met kleine producten, maar daar geniet ik enorm van!"

"Initiatieven ontplooiën, mensen zoeken om mee samen te werken, altijd goed voorbereid zijn."

"Doen wat in je vermogen ligt. Erop uit, kansen zien en benutten, niet te beperkt denken."

"Ik had het mij wat simpeler voorgesteld."

"Flink aan de weg blijven timmeren."

"Doen wat ik doe en in het geval van verveling iets nieuws gaan zoeken dat minstens zo goed betaalt als het te vervangen werk."

"Creatief zijn, veel dingen bedenken die aantrekkingskracht hebben op andere mensen (hé dat is leuk, dat wil ik ook). En: niet alleen bedenken, maar ook doen!"

"Gedoe, laat iedereen die wat met mij wil maar naar mij toe komen."

"Mijn beroep is mijn passie. Ondernemer associeer ik met handel en zo zie ik dit beroep niet."

"Blabla - net zo'n modewoord als 'flexibiliteit' en 'innovatie' ... net als 'banken' hadden moeten doen, zouden musici moeten doen waar ze het beste in zijn: muziek maken (en die vaardigheid overdragen) puur marktdenken is uiteindelijk de dood voor cultuur van enig niveau."

"Een bouwput."

"Hoe moet het???"

"Help... paniek!"

"Wat ik op verschillende manieren op. Zelfstandig ondernemster zie ik zoals het is: werken op verschillende plekken zonder een echte 'baas' boven je hoofd (of soms wel degelijk)."

"Risico's lopen, vrije keuze, op 'markt' inspelen (die er eigenlijk niet is...)."

"Een manier van werken vinden die bij je past en die verder uitbouwen."

"Zelfstandig zijn en er voor zorgen dat je volledig tot ontplooiing komt."

"Welke beslissing ook.....je moet hem nakomen ! Ieder behoort tot en is afhankelijk van scènes (organisatoren-pers-CD opnames-radio-tv enz.). Daar ben jij er 1 van. Goed ondernemen is in beweging blijven en vertrouwen opbouwen!"

"Altijd bezig."

"Kamer van Koophandel."

"Wakker blijven."

"Zorgen dat alles overzichtelijk blijft."

"Er helemaal voor gaan en al je inspiratie in je onderneming stoppen en ook eruit halen. Dit kan op ontelbare manieren en ik denk dat een ondernemer altijd veelzijdig is."

"Positief, duidt op kansen benutten en maakt aanspraak op je creativiteit."

"Ideeën omzetten in zichtbare activiteiten."

"Eigen beroepspraktijk oprichten, zonder nog precies te weten hoe dit vorm te geven."

"Mezelf 'verkopen'- laten zien dat ik ook iets heel moois te bieden heb, namelijk de muziek waar ik zo veel van houd."

"In de muziek: research (waar zoeken mensen een docent, hoe krijg je je concertprogramma verkocht), netwerken en onderhouden en vernieuwen van je muzikale vaardigheden."

"De uitdaging aan durven gaan en een doel hebben. Zonder doel kom je nergens."

"Tets tot stand brengen waar niemand om gevraagd heeft en dat daarna niet meer is weg te denken."

"Dat je zelf je geld verdient zonder subsidie. Dat je verantwoordelijkheid draagt. Dat als je niet goed presteert, je leerlingen weg gaan. Het is een spannend leven. Altijd op je qui-vive zijn. Innovatief. De ander voor zijn met nieuwe ideeën en ontwikkelingen. Stilstaan is achteruitgaan. Je sociale vaardigheden verbeteren als je het goed doet, want dat is de helft van je succes."

"Zelfstandig initiatieven nemen en niet bang zijn afgewezen te worden. Er gewoon voor gaan."

"Geloven in je eigen ontwikkeling, bereid zijn nieuwe wegen te bewandelen. 'Open' houding naar alles en iedereen."

"Eigen baas. Hard werken, maar als het lukt is het jouw verdienste."

"Innovatie is het eerste wat bij me opkomt. Misschien juist derhalve dat ik me niet echt een ondernemer voel: ik doe veel maar misschien niet zo veel aan innovatie....."

"In een net pak aan de telefoon zitten."

"Ik onderneem enorm veel. Een musicus is echter geen ondernemer en zal gezien de omstandigheden ook nooit zo genoemd mogen worden."

"Het motto voor 2009 en daarna!"

Intermezzo: BEST PRACTICES

Wat zien musici als projecten en elementen uit hun beroepspraktijk die succesvol waren, waar ze zeer tevreden over waren of die hun persoonlijke groei hebben opgeleverd? Naast een omschrijving van Best Practices werd ook gevraagd naar wat men heeft moeten doen om de projecten tot een succes te maken en wat de keerzijde van dit succes was.

Voorbeelden van Best Practices

1. Zichtbaar zijn: Pianist, 39 jaar, organiseert concerten in openbare ruimtes, zoals op NS-stations.

Best Practices: "Concerten in openbare ruimtes; levert veel PR op, brengt veel mensen met klassieke muziek in aanraking, en is een meerwaarde voor het bestaande aanbod. Bovendien is het nog leerzaam ook, i.p.v. de allesgeregelde concertzaal nu eens ergens spelen waar helemaal niets is!"

Succes bereikt door: "Investeren, netwerken, sparen en samenwerken. -What's in it for me- Altijd twee partijen bij elkaar zoeken die beide een belang hebben, en die zodoende van elkaar kunnen profiteren zonder dat dat veel geld kost."

Keerzijde: "Veel tijd in gestoken."

2. Een niche in de markt: Altvioliste, 55 jaar, ontwikkelde oriëntatiecursus viool.

Best Practices: "In de brede school (samenwerking tussen school, vrijetijdssector en kinderopvang) heb ik een nieuw product ontwikkeld, de Oriëntatiecursus viool (6x 1 uur). Deze slaat goed aan: - er is een flinke markt voor - de professionals zijn er blij mee - hij draagt bij aan ontwikkelingskansen van kinderen uit milieus met minder kansen - de kinderen vinden de lessen heel erg leuk - didactisch zit de cursus goed in elkaar."

Succes bereikt door: "1) Flink de boer op om leidinggevend te interesseren. 2) Goed nadenken over het concept 3) Moeten investeren in 6 kindervioolen die ik elke keer meeneem."

Keerzijde: "Het kostte in het begin veel tijd om te werven en aanvankelijk meer geld dan het werk opleverde; maar dat werd na verloop van tijd beter."

3. Specialiteit: Zangeres, 31 jaar, specialiseerde zich in het werken met de kinderstem.

Best Practices: "De keuze om me wat lesgeven betreft te specialiseren op het werken met de kinderstem bleek een gat in de markt. Het begon met stemvorming geven aan de jongens van het Stadsjongenskoor Oldenzaal in 2000. Inmiddels ligt mijn specialisatie wat lesgeven betreft op het werken met de kinderstem en verdien ik er voor een groot deel mijn brood mee. Naast mijn eigen lespraktijk (Stemvorming + solistenopleiding Stadsjongenskoor Oldenzaal, lespraktijk aan huis en de Muzehof te Zutphen) word ik steeds vaker gevraagd om elders workshops te geven aan kinderen. Collega's uit de omgeving sturen kinderen naar mij door voor les (er is sinds een paar maanden een wachtlijst). Mijn lespraktijk bestaat voor 90 % uit kinderen onder de 18 jaar. Steeds meer jongens uit het SJK stromen na hun mutatie door naar het jongemannenkoor, waaronder alle solisten van het SJK die ik heb opgeleid. 1 leerling is aangenomen voor de vooropleiding zang aan het conservatorium, twee ben ik op hun toelating aan het voorbereiden. Leerlingen (zowel het Stadsjongenskoor, als solisten van dat koor, als leerlingen van de Muzehof) komen regelmatig positief in recensies terecht van zowel regionale (o.a. Twentsche Courant Tubantia) als plaatselijke media. Met de dirigente van het Stadsjongenskoor, Mariëtte Effing ben ik inmiddels een

zangmethode aan het schrijven voor jonge zangertjes. Hierin worden zowel de technische kanten van het zingen als het notenbeeld op een speelse manier behandeld."

Succes bereikt door: "Allereerst de keuze om me wat lesgeven betreft echt op deze doelgroep te richten. Ik heb me tijdens mijn studie verdiept in de kinderstem (heb twee scripties geschreven), maar het meeste heb ik toch wel in de praktijk geleerd en ontwikkeld en blijkbaar met succes. Geduld, aandacht en speelsheid in combinatie met hard werken zijn wel sleutelwoorden in dit verband denk ik."

Keerzijde: "Heb ik nog niet ervaren."

4. Omnivoor: Schoolmusicus, 45 jaar, heeft zich ontwikkeld tot veelzijdig kunstenaar.

Best Practices: "Voorstellingen: goede pers, theaterprijzen, zelf goed gevoel van kwaliteit, ondersteund door beurzen/subsidies. Literatuur: prijzen en nominaties, zelf goed gevoel over kwaliteit, alsmede gerenommeerde uitgever, literaire beurzen. Composities: mooie opdrachten voor mooi budget (jaarinkomen!), goede uitgever, heel mooie reacties en goede pers, zelf goed gevoel over kwaliteit, veel persoonlijke groei (ik had nog nooit zulk 'groot' werk gecomponeerd. Dat smaakt naar meer, en de volgende opdracht ligt al klaar!). Filmportretten: zeer enthousiaste opdrachtgevers (Brabants Orkest, Prins Bernhard Fonds etc. etc.). Veel persoonlijke groei, erkenning van collega's en gevoel van kwaliteit bij mij, opdrachtgever en publiek."

Succes bereikt door: "Mijn leven staat in dienst van het creërende werk. Ik volg er waar nodig mijn opleidingen in, doe veel zelfstudie, werk hard en probeer zo diep mogelijk te gaan. Mijn aard is wat perfectionistisch, dat levert af en toe ook slapeloze nachten op etc. Het is veel werk en veel gepieker soms, maar altijd de moeite waard. Ik doe niets voor de publiciteit, behalve een website. Ik heb nog de oude idealistische opvatting dat alles uit de kwaliteit van het product moet komen. Tot nog toe gaat dat goed. Goed genoeg."

Keerzijde: "Soms depressie. Erg veel zelf moeten doen, soms ook veel alleen: nergens 'bijhoren'. Maar ik werk liever een tandje harder dan juist minder te hoeven doen. Vooralsnog ben ik zelf de rek in de dingen die ik doe. Het succes is gelukkig niet zo groot dat het met me op de loop gaat. Dat zou ik niet toestaan. Ben erg eigengereid en wil graag nieuwe onbekende wegen verkennen."

5. Buitenland: Componiste, 33 jaar, verbaast zich over de wijze waarop men in Nederland met musici omgaat.

Best Practices: "Mijn deelname aan het project passPORT bij Dresden Music Center: Het gaf me Geld, Respect, Reclame en ik werd behandeld als Componiste met hoofdletter C. Posters over hele München en Dresden, Hotel, gala diner enz."

Succes bereikt door: "Show up and write music, later show up at rehearsal and concert!"

Keerzijde: "NOG minder positief gevoel over de 'Dutch Treatment'."

6. Het combineren van verschillende vaardigheden: Trompettist, 44 jaar, bundelt zijn vaardigheden als muzikant en ontwerper.

Best Practices: "1. Uitvinding Electrumpet. Deze uitvinding combineert mijn skills op allerlei terreinen. Als muzikant/ontwerper kom ik tot een muzikaal meer zinvol resultaat dan enige pure ontwerper zou kunnen. 2. Tetzepi. De band die ik samen met Esmée Olthuis leidt. Deze grote band (15 muzikanten) bestaat al 12 jaar en is redelijk bekend binnen de geïmproviseerde muziek. 3. Componeren. Al jaren krijg ik jaarlijks geld van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst. Mijn composities worden binnen de programma's die ik doe altijd beschouwd als de betere. 4. Docent hoger onderwijs. Door een brede opleiding en het combineren daarvan in de praktijk heb ik een unieke set eigenschappen die mij tot een gewild docent maken bij opleidingen als Industrial Design en muziektechnologie."

Succes bereikt door: "Hard werken. Geen kinderen. Eigenzinnig zijn. Gewoon doen. Soms andere zaken laten liggen om dat ene ei uit te broeden. Focus. Adviezen inwinnen bij anderen. Sociale

vaardigheden aanleren (heb jarenlang bij een bedrijf gewerkt dat bedrijfstrainingen verzorgde door middel van grote theatrale rollenspelen)."

Keerzijde: "Onrust en onzekerheid soms ook financieel."

7. Weten waar je mee bezig bent: Pianist, 37 jaar, bouwt weloverwogen aan zijn carrière.

Best Practices: "-1995: CD maken: levert een productieproces op waar je veel van leert. Is tevens je visitekaartje alom, of je die nu in de winkel hebt liggen of rond sturen kan, je hebt een tijdsdocument.. voor mij pers. -2000: Cd opnamen in Abbey Road met Robert Craft (hij koos mij persoonlijk) waren een doorbraak meteen in Europa en Amerika. (Erkenning publiek/collega's positieve publiciteit (nu nog)) -2005: Cd met pianoduo samen gemaakt voor label Koch/Naxos. - 2005 tot heden: Ben gevraagd (dit seizoen) voor de serie 'meesterpianisten aan het klavier' vanwege een cd die ik had gemaakt met werk van Francis Poulenc. Via een omweg had de programmeur de cd zo mooi gevonden dat hij mij belde. -Speel repertoire dat je vaker kan spelen, klinkt logisch, maar een van de moeilijkste stukken die ik ooit studeren moest (eerste keer denk je "dat nooit!"), speelde ik op een bepaald moment als enige pianist. Dus werd ik keer op keer gevraagd! -In Frankrijk noemt men mij Messiaen-specialist, in Amerika bekender als pianoduo (door competitie daar). -Dirigenten debuteert met een nieuwe opera van Rob Zuidam: meteen heel Nederland door en gespeeld in alle grote zalen zoals Muziekgebouw t'Jij/Luxor/Korzo etc, en ook meteen (goede) recensies gehad. Dat is geen geluk hebben maar gewoon weten waarmee je bezig bent!"

Succes bereikt door: "Keihard werken, alle opnamen van een stuk die er gemaakt zijn verzamelen, en je bij elke noot afvragen: moet dat eigenlijk wel zo? Voorbeeld: ik kwam erachter dat er een rare noot in Les Noces van Igor Stravinsky zat. Die zitten er wel meer in, maar deze snapte ik niet. Gewoon Robert Craft gevraagd op de repetitie. Hij zei: "Good question, I will look at home in the handwritten score, I always wonder if these notes are correct, You are right to mention." Dag later waren de noten inderdaad gewijzigd omdat de score niet juist was. Wees niet bang! Muziek liegt nooit, belangen wel."

Keerzijde: "N.v.t."

8. De gezamenlijke aanpak: Altvioliste, 28 jaar, richt samen met enkele collega's/ familieleden een kamermuziekfestival op.

Best Practices: "Het Zenith Festival - een eigen opgezet internationaal cross-over kamermuziekfestival, dat al voor de derde keer gaat plaats vinden. Het bijeen brengen van jonge musici, het uitzoeken van bijzondere muziek, de muziek met andere kunstvormen samen laten smelten, een jong en zeer divers publiek bereiken: dit zijn een aantal kenmerken die nu al voor de derde keer, en elk jaar groter en beter, plaatsvinden."

Succes bereikt door: "Dat is teveel om op te noemen. Een aantal punten: * groot netwerk van jonge muzikanten aanmaken (veel telefoonwerk, uren mailen, contracten opstellen etc.) * Nauw samenwerken met niet muzikanten om zo te leren begrijpen wat een nieuw publiek wil en mag verwachten van klassieke muziek. * Grensoverschrijdend denken (elke paar weken brainstormen, niks is te gek...) * Alles met hart en ziel doen, totaal vrijwillig en vooral niet opgeven bij tegenslagen."

Keerzijde: "Heel druk in de weer met een hele hoop administratieve rompslomp dag in dag uit. Het is toch bijna een halve baan, maar dan onbetaald."

9. Sponsoring uit de buurt: Gitariste, 49 jaar, heeft een muziekwinkel uit de buurt bereid gevonden haar leerlingenavond te sponsoren.

Best Practices: "De manier van lesgeven heeft goed resultaat (veel gemotiveerde leerlingen die soms moe in de les komen en er weer opgeknapt uitgaan). Dit komt doordat ik inspring op wat er op een bepaald moment nodig is en bereid ben de leergang los te laten wanneer er andere zaken belangrijker zijn. Ik krijg het als feedback terug, van leerlingen en/of ouders. Een muziekwinkel sponsort elk jaar de leerlingenavond met belangeloos ter beschikking stellen van apparatuur en

hand en spandiensten, en geeft mijn naam door aan mensen die een leraar zoeken. Het is niet geheel duidelijk waarom. Ik geniet van deze contacten en uiteindelijk levert het ook geld op. Een belangrijke reden hiervoor is volgens mij: mijn inzet voor de leerlingen en de volledige acceptatie van hoe ze zijn.”

Succes bereikt door: “Heel veel ontwikkelen van dingen die ik niet kon, durven en gewoon doen, niet bang zijn en alles precies willen doen zoals je het zelf ziet, maar anderen hierin een kans geven.”

Keerzijde: “Kost heel veel tijd.”

10. Je eigen ontwikkeling en successen liggen dicht bij elkaar: Violist, 37 jaar, breekt door angsten heen en realiseert zijn dromen.

Best Practices: “1. Voorspelen voor bekende concertmeester: heel eng, maar met groot resultaat. Meer zelfvertrouwen, veel betere contacten, erkenning, met beter spelen als resultaat. 2. Mime opleiding: nieuwe stap, verleggen van grenzen, ontdekking van nieuwe grenzen van mijn eigen lichaam en geest. Uitwerking op mijn leven is groot, op mijn vioolspel is heel erg groot. 3. Koor dirigeren: oud verlangen concretiseren, erkenning van koorleden, met als gevolg heel snel bijna verdubbeling van honorarium. Ik blijf het inderdaad goed te kunnen.”

Succes bereikt door: “Goede stap op het juiste moment zetten.”

Keerzijde: [Geen] “Liefde voor muziek wordt groter, verslaving wordt niet minder.”

Best Practices uit de omgeving

Wat beschouwen musici als Best Practices uit hun omgeving? Regelmatig wordt gezegd:

“Diverse, meestal betreft het collega's die evenals ik een goede balans tussen spelen, lesgeven en overige muzikale bezigheden hebben gevonden door niet stil te zitten.”

Bekende solisten en ensembles worden vaak genoemd: Janine Jansen (& Festival Vredenburg), Christianne Stotijn, Holland Baroque Society, De Nederlandse Bachvereniging, Nederlands Blazers Ensemble, Calefax, Wibi Soerjadi, André Rieu, Benjamin Herman's New Cool Collective.

“Op het gebied van de jazz vind ik dat Benjamin Herman het erg goed doet; zonder veel concessies te doen aan wat hij wil spelen, weet hij veel media aandacht te genereren en verschillende orkesten aan het werk te houden met heel veel verschillende dingen en dat is heel knap, zeker in deze tijd. De managementteams van Wibi Soerjadi en André Rieu zijn ook zeker om jaloers op te worden, omdat alles aan hun product klopt. Er is blijkbaar goed over nagedacht hoe ze hun ding in de (nauwelijks bestaande) markt konden zetten, waardoor ze zelfs mensen bereiken die anders nooit naar een klassiek concert zouden gaan.”

Enkele andere opvallende voorbeelden van Best Practices:

“ Pianoduo van twee Armeense pianistes uit mijn jaar. Zij treden ook regelmatig op en hebben een mooi programma. Ondanks het feit dat er twee piano's nodig zijn om te kunnen spelen (wat voor veel podia een bezwaar is) komen zij regelmatig aan concerten. Zij leveren een kwalitatief goed product en zorgen ook voor veel publiciteit, daarin blijven zij ook als musici en als persoon zichzelf, erg belangrijk. * Andere liedzanger waar ik ook regelmatig mee samenwerk. Hij werkt heel hard, heel serieus aan repertoire, heeft een prachtige stem en een heel goed muzikaal inzicht. Het is fijn om met hem samen te werken, maar ook als ik hem in andere producties zie (koor, operarollen) kan ik het altijd erg waarderen. Hij krijgt goede kritieken en mensen waarderen ook zijn professionaliteit.”*

“Winnen van een competitie. De erkenning van een jury zet anderen er toe aan die persoon uit te nodigen.”

“Als ik zo vrij mag zijn om de aardbol als 'mijn omgeving' te rekenen dan noem ik het liefst het project van José Antonio Abreu, die in Caracas, Venezuela (1975) een systeem ontwikkelde waarbij kansarme (straat-)kinderen de kans kregen om een carrière te maken in de muziek. Een toonvoorbeeld van 'best practices' is dat hieruit het 'Simón Bolívar Youth Orchestra' ontstond, welke (o.l.v. Gustavo Dudamel) wereldwijd groot succes krijgt!”

“ Dansspeters van Maria Speth. Deze methode heeft daadwerkelijk gezorgd voor meer bewegen in de muziekles bij vele collega's en voor handvatten om muziek en beweging meer hand in hand te laten gaan en is een uitstekend voorbeeld voor interdisciplinaire samenwerking. * Blokfluitkwartet Brisk. Ook hier is het vooral de interdisciplinaire samenwerking die me raakt. Bovendien maken zij concertprogramma's die de blokfluit op een hele positieve manier naar een publiek brengen dat het instrument nog niet kent en dat zonder concessies te doen aan de kwaliteit van de muziek.”*

“Iemand heeft ontslag genomen in mijn orkest omdat die er niet meer gelukkig was. Daarmee raakt diegene wel financiële zekerheid en vast werk kwijt, maar ik vind het moedig om te gaan voor wat je gelukkig maakt.”

“-Het initiatief dat Michael Varenkamp (trompettist collega) neemt met het bedenken/organiseren van Pure Jazz Festival om zo het gat dat North Sea Jazz in Den Haag achterliet op te vullen. Het was een goede timing om met dit initiatief te komen en het begint elk jaar een beter en prestigieuzer festival te worden. Dit voegt iets toe aan het Nederlandse muziekleven. -Het initiatief dat Hein van de Gein neemt om jonge musici de kans te geven een cd op te nemen voor Challenge records (een kans die ik zelf eerder deze maand heb gekregen). Dit zorgt voor de doorstroom van Jazzmuziek en draagt dus rechtsreeks bij aan de ontwikkeling van de jazz. -Het bestaan van fondsen en subsidies 'in general' die het mogelijk maken projecten tot stand te laten komen. En dus een heel belangrijke rol hebben in de kunst in Nederland.”

“Een vriendin heeft haar eigen pianoschool opgezet. Zij heeft een leerling of 60. Zij neemt alleen maar leerlingen die willen studeren. Zij heeft een streng beleid: wanneer een leerling onvoorbereid komt, kan hij weer naar huis, wanneer een leerling een aantal keer niet voorbereid is, dan is het daarmee over. Haar leerlingen vinden de docente geweldig. Zij heeft een heel goed vast inkomen. Zij heeft een heel goed contract, waarbij haar vakanties worden doorbetaald. Daarnaast is er twee keer per jaar een enorm leerlingen concert, waarbij voor de pauze alleen de leerlingen die zich heel goed voorbereiden (dus iedereen wil graag uitgekozen worden)mogen spelen en na de pauze geeft de docente een half recital. Ik vind dat zij in haar eentje een geweldige lespraktijk heeft opgezet, waarbij aan alles is gedacht.”

“Het project Diva Dichtbij, opgericht door Pieternel van Amelsfoort. Zij begon met zingen voor mensen op somatische en palliatieve afdelingen in verzorgingshuizen die niet meer aan groepsactiviteiten mee kunnen doen (letterlijk dichtbij, namelijk bij mensen in de huiskamer of aan bed) en dit werd zo'n succes dat ze inmiddels subsidie heeft gekregen om 5 diva's (waaronder ik) en 1 divo in dienst te nemen om aan de vraag te kunnen voldoen. Diva Dichtbij is de afgelopen maanden zeer regelmatig in het nieuws geweest (o.a. bij de EO, artikelen in diverse kranten, de Margriet).”

9. Uitbreiding van werkgebieden

De talenten en vaardigheden van musici lenen zich ook voor andere werkgebieden. Musici kunnen zich voorstellen een rol te vervullen in bv. theater, radio, film en schrijvende pers. Verder wordt een hele schare aan mogelijkheden genoemd.

“Coach; creatief probleemoplosser; luisterend oor; directeur; onderzoeker; wetenschapper; archivaris; ontwerper; interviewer.”

Het inlevings- en invoelingsvermogen van musici en hun gevoel voor non-verbale communicatie zou uitermate geschikt zijn voor diverse werksituaties die met mensen en communicatie te maken hebben, zoals onderwijs, therapieën, verzorging, coaching of conflictsituaties.

“Ik heb na mijn studie (toen ik nog niet direct genoeg verdiende) enige tijd in het bedrijfsleven gewerkt, in een uitgeverij. Ik merkte dat ik mij in vergaderingen goed kon uiten, maar ook dat ik mij in lastige situaties goed kon handhaven. Als je gewend bent aan grote mate van stress, kun je veel aan. Ook flexibiliteit in samenwerken met verschillende mensen is als musicus essentieel, of je iemand aardig vind of niet, je moet samen mooie muziek kunnen maken. Dit is een vaardigheid die overal van pas komt.”

“Gesprekken voeren met jongeren: ik heb zelf een hele worsteling gehad: wie ben ik, wat zijn mijn talenten, zijn die wel genoeg, ben ik goed genoeg om financieel rond te komen van de muziek zonder teveel les te hoeven geven, hoe ga je om met hele bergen negatieve kritiek? Ik merk dat ik mensen hierdoor beter begrijp. Omdat ik al een groot deel van de worsteling achter de rug heb, kan ik jongeren bijstaan met een luisterend oor, wat praktijkvoorbeelden van mezelf en begrip.”

“Om mensen te leren dat het belangrijk is om een doel te hebben en dat stap voor stap te bereiken. Mensen krijgen daardoor zelfvertrouwen.”

“Aanbrengen van sociale coherentie. Culturele ontwikkeling.”

“Geleerd hebben met steeds weer andere mensen samen te werken. Groepen kunnen motiveren. Nauwkeurig werken. Anderen iets gunnen. Energiepeken kunnen genereren.”

“Het samenspelen, goed luisteren en de omgang met veel verschillende mensen heeft me scherp en flexibel gemaakt. Zogenoemde ‘soft skills’ die in bijna elke baan een pre zouden zijn.”

“Sociaalcreatieve ondersteuning. Anders belichten van andere arbeidssituaties, zoals mensen die kantoorwerk doen, middels bijvoorbeeld workshops, om dit soort collegae op een andere manier met elkaar te laten omgaan, zodat ze meer en andere onderlinge inzichten en vertrouwen krijgen, zodat ze beter kunnen gaan samenwerken, zodat het bedrijf beter zal presteren, waardoor de (sociale) economie gesteund wordt.”

Musici zijn gewend representatief over te moeten komen en veel zelf aan te pakken. Zij zouden prima lezingen kunnen geven of evenementen organiseren.

“Het goed kunnen luisteren naar anderen; het snel kunnen inschatten van een situatie (moet je kunnen met repeteren van een koor) en daarop reageren; het makkelijk spreken voor grote groepen.”

“Organisatietalent in een project- of productiefunctie, presentatievaardigheden in meerdere functies en concentratievaardigheden ook in meerdere functies.”

“Een stukje sfeer scheppen bij groepen van mensen waarmee je in contact komt. Muziek doorbreekt ook simpel vele grenzen.”

“Je voorstellingsvermogen is ontwikkeld. Gevoel voor ritme en samenspel is goed voor het sporten.”

Diversiteit en een andere invalshoek, dat maakt een musicus een interessante partner in brainstorm, bij het opstarten van nieuwe bedrijven en het begeleiden van (ideële) projecten. Daarbij is de musicus snel, gedisciplineerd en relativerend.

“Vermogen om snel nieuwe materie te analyseren en keuzes te maken m.b.t. aanpak en planning. In staat om zowel 'zacht (mensgeoriënteerd)' als 'hard (financieel, productioneel)' te denken. Gewend om standaard met minimaal 6 verschillende nationaliteiten en bijbehorende culturen om te gaan. Projectmatig en tegelijkertijd langjarige aanpak, vanuit een concept. (Het lijkt wel een CV...)”

“Andere kijk op mensen, andere prioriteiten, goede concentratie, doorzettingsvermogen, zelfstandigheid, geduld, relativeringsvermogen, streven naar goede kwaliteit.”

“Out-of-the-box denker voor bedrijven.”

“De algemene vaardigheden als improvisatie/organisatie/administratie/logistiek e.d. zijn buiten de muziek overal te gebruiken. Enthousiasmerende en creatieve vaardigheden eveneens, maar vooral in onderwijs en bij het begeleiden/ontwikkelen van nieuwe bedrijfsprocessen of bij het verzorgen van workshops en brainstormsessies in het bedrijfsleven. Met een beetje bijscholen kun je volgens mij haast alles gaan doen, musici hebben een schat aan vaardigheden in huis en daarnaast minimaal een 'HBO werk- en denkniveau' met een rijkdom aan ervaring in een creatief beroep.”

“Vooral het snel kunnen opvangen van veranderende situaties is een grote meerwaarde. Ook de creativiteit: 'van niets iets maken' is zeer handig.”

“Als musicus ben je gewend je snel nieuw materiaal eigen te maken, dat kun je overal goed gebruiken.”

“Relativeringsvermogen: ik speel heel veel hedendaagse muziek en heel regelmatig kom je onspeelbare partijen tegen en/of andere gegevens die het moeilijk maken: ten slotte gaat het erom wat je met de moeilijkheden doet en hoe je tot het beste resultaat komt.”

Bestuurlijke taken en leiderschap zou ook voor musici weggelegd kunnen zijn, onder meer door hun goed ontwikkelde overzicht.

“Met name dirigeren is zeer verwant aan leidinggeven aan groepen mensen. De tools zijn hetzelfde, de informatieoverdracht ook, alleen de inhoud is anders. Workshops? "Dirigeren kan je leren, delegeren kan je dirigeren". Dus hoe krijg je iemand zover dat ie net zoveel plezier beleeft aan die ene noot op dat moment als dat jij dat al hebt?”

“Politiek. Visie hebben en goede kennis van complexe structuur als partituur kan behulpzaam zijn. In de spotlight willen en kunnen staan. Teleurstellingen kunnen verwerken.”

“Leiding geven: een managementfunctie zou ik goed aan kunnen (edoch niet leuk vinden, maar dat ligt bij mij). Organisatorisch: projecten verzinnen en uitvoeren is ons dagelijks werk, inclusief alle praktische zaken die je tegenkomt als drukwerk regelen (maken!), contacten leggen en onderhouden, budgettering, etc. (Ik hoorde eens iemand vertellen over haar nieuwe commerciële baan op WO-niveau inclusief bijbehorend salaris: projectmanagement op kleine schaal. Alle dingen die zij opnoemde had ik ook al meerdere malen onder handen gehad).”

Niet iedereen voelt zich geëquipeerd om de stap naar een ander werkgebied te maken.

“Als dwarsfluitiste heb ik daarover onlangs nagedacht. Heb alleen een opleiding hiervoor. Doordat er in mijn tijd geen Universitaire vakken tegelijk met de Opleiding werden aangeboden, heb ik daar ook nooit zelf aangedacht. Dit ondanks het feit dat er toch wel een aantal tijdgenoten muzikwetenschappen of andere vakken studeerde. Ik speelde maar (Flautists have brains, there's no doubt, but alas, they soon blow them out!). Trouwens, sommige van de pedagogen die ik zo bewonderde hadden meer dan alleen dat ene instrument in hun pakket. In het buitenland was het normaal dat je naast muziek toch ook, op Universitair niveau iets dat met muziek niet meteen wat te maken had, bestudeerde. Ik vind van mijzelf dat ik buiten mijn opleidingen bar weinig te bieden heb!”